

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ**

Матеріали XXIV Всеукраїнської науково-практичної конференції

Дніпро

2022

Редакційна колегія:

д.філол.н., проф. Т.В.Філат (відп. ред.)

к.філол.н., ст. викладач І.С.Лощина

к.філол.н., ст. викладач К.Ю. Перинець

викладач Л.В.Тягло

Актуальні проблеми навчання іноземних студентів. Матеріали XXIV Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Дніпро, 2022 – 189 с.

Збірник містить матеріали науково-практичної конференції. Розглядаються актуальні проблеми навчання іноземних студентів, а також питання методики викладання української, латинської та іноземних мов у вищій школі.

Для фахівців-філологів, викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, студентів-філологів.

Усі матеріали друкуються в авторській редакції.

**КЛАСИФІКАЦІЯ РІВНЯ МОТИВАЦІЇ ІНШОМОВНИХ СТУДЕНТІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ: ЗАЛЕЖНІСТЬ
ФОРМ НАВЧАННЯ, УРАХУВАННЯ ЦЬОГО ФЕНОМЕНА В
НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ**

Успіх студентів-іноземців у вивченні української мови значною мірою залежить від рівня їх прагнення у досягненні цієї мети, іншими словами – рівня їх мотивації. Глибина вивчення української іншомовними студентами залежить, у тому числі, і від направленості навчання, його цілей, форм. І тут є, за нашими спостереженнями, як прямий, так і зворотній зв'язок. Спираючись на свій викладацький досвід, спробуємо окреслити певну класифікацію мотивації в залежності від форм навчання:

1) **Високий рівень мотивації.** Іноземний студент свідомо обирає таку форму навчання, коли українська є мовою викладання основних дисциплін, тобто україномовну форму навчання. Студент свідомо обирає свою майбутню професію, враховує той фактор, що рідною мовою викладачів є українська, бере до уваги необхідність долати труднощі, які будуть зустрічатись у навчанні.

Він прагне опанувати українську мову, тому що вона є необхідним інструментом отримання фахових знань. Без розуміння мови студент не зможе отримати необхідні вміння та навички, стати справжнім фахівцем своєї справи, і він це чітко усвідомлює.

2) **Середній рівень мотивації.** Іншомовний студент сам обирає собі фах, але при цьому вирішує отримувати знання, наприклад, на англomовній формі навчання як більш зручній для себе. Мотивація вивчення спеціальних предметів буде такою ж високою, як і в першому випадку, на відміну від вивчення українською мови. Фахові предмети будуть викладатися англійською,

відповідно до цього українська мова не буде виступати посередником отримання знань, лише буде одним із додаткових предметів.

Як наслідок, заохочення до вивчення українською мови студент зможе отримати завдяки викладачеві з мови або власному бажанню адаптуватися до нового лінгвістичного середовища. Але глибоке вивчення української в цьому випадку не є нагальною необхідністю. Підвищення мотивації залежить від уміння викладача викликати інтерес до опанування мови і власного бажання студента.

3) **Низький рівень мотивації.** Обрання майбутньої професії є не свідомим вибором студента, а, наприклад, бажанням його батьків. Це випадок, коли можлива повна відсутність мотивації студента як до опанування української мови, так і до отримання спеціальних знань. Ілюстрацією цього феномена є англійська мудрість: «Можна привести коника до водопою, але не можна змусити його пити». Таким студентам більше подобається відвідувати кафе, кінотеатри та інші місця відпочинку й розваг, а не важко працювати задля отримання професії.

Але й у даному випадку є спосіб підвищити рівень мотивації: навіть для найпростішого спілкування з місцевим населенням, для веселого і комфортного відпочинку необхідно володіти комунікативними навичками хоча б на рівні примітивного «розмовника». У разі досягнення цього мінімального рівня можна запропонувати засоби «поглиблення» мовних навичок: перегляд фільмів українською мовою вдома або в кінотеатрах, відвідування екскурсій, музеїв тощо.

Алексійчук О.М.

Дніпропетровський державний медичний університет

І ЗНОВУ ПРО АКТИВНІ МЕТОДИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМЦІВ

На сьогодні вже багато написано на тему активних методів у процесі навчання іноземних студентів. Але, все ж таки, процес втілення нових засобів

мотивації не зупиняється. Серед багатьох видів активної діяльності студентів на заняттях, таких як: рольові ігри, бесіди з елементами дискусії, складання діалогів, хотілося б поділитись практикою запровадження змагань між паралельними групами підготовчого відділення. Метою цих змагань є демонстрація рівня своїх знань, швидкість надання відповідей і, головне – порівняння свого рівня підготовки з рівнем підготовки інших студентів. Як відомо, у кожній групі існують більш успішні та наполегливі студенти, так і менш мотивовані й старанні. Під час зустрічі студентів з іншою групою виникає своєрідна конкуренція серед найкращих, що посилює прагнення бути першим, відповідно стимулює розвиток комунікативних навичок, а серед студентів менш мотивованих, все ж таки, виникає потреба проявити себе і показати рівень володіння мовою. Цей здоровий дух конкуренції виникає ще на етапі підготовки до змагань, коли викладач надає чіткий план майбутніх завдань та напрямок його здійснення. Готуючись, студенти повторюють і закріплюють вивчений матеріал, або намагаються запам'ятати те, що раніше не дуже цікавило та не здавалось важливим. Серед пунктів змагань найбільшу популярність мають «батли» питань один одному, що спонукає до активації розумової діяльності. Також студенти із захопленням виконують граматичні завдання на швидкість. Під час таких змагань серед учасників однієї групи спостерігається командний дух, що теж відіграє позитивну роль у психологічному аспекті студентів підготовчого відділення.

Що краще сприяє формуванню командного духу та вмінню працювати в колективі, як не змагання? Це єднає і допомагає досягати чудових результатів у роботі. Хороший настрій та воля до перемоги панує в аудиторії серед іноземців, та ще більше згуртовує колектив.

Але слід зазначити, що організація таких заходів потребує неабияких зусиль з боку викладачів: це не тільки підготовка практичних матеріалів, але й організаційні моменти, що також дозволяє викладачу оцінити результат своєї роботи, побачити реальний рівень знань студентів та стимулює до винайдення

нових більш цікавих способів навчання, розвиває вміння викладача підтримувати дисципліну без психологічного тиску.

Такі заходи сприяють високому рівню мотивації серед студентів, навіть серед тих, які не дуже активні у вивченні мови. Окрім того, це створює особливу атмосферу студентського молодіжного життя, що впливає на моральний стан іноземців в Україні.

Апоненко І. М.

Дніпровський державний медичний університет

ГОВОРІННЯ ТА ДІАЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Найбільш складним для формування в умовах дистанційного навчання українській мові як іноземній є навичка говоріння.

Говоріння – це вид мовленнєвої діяльності, за допомогою якого здійснюється усна форма спілкування, спрямована на встановлення контакту та взаєморозуміння з іншими людьми, вплив на їхні знання й уміння, на виконання функцій доказу, переконання, на висловлювання емоційного ставлення до переданого повідомлення. Форми говоріння можуть бути різними, починаючи від вигуку, називання предметів, відповіді на питання і закінчуючи самостійним розгорнутим висловлюванням.

Усне мовлення часто протікає в умовах, які впливають на його характер. Це так звані позамовні умови: ситуація спілкування, тема розмови, міміка та жести мовця, взаємовідносини між мовцями, рівень інтелектуального розвитку мовця та ін.

Під впливом такого роду позамовних факторів мовець по-різному використовує наявні в його розпорядженні мовні засоби. Завдяки цьому усне мовлення набуває особливостей, що відрізняють його від письмової форми.

Загальною метою на всіх етапах оволодіння мовою є формування діалогічної компетенції: можливості та готовності до мовленнєвого спілкування

нерідною мовою в різних ситуаціях. Діалогічне мовлення передбачає вміння вільно користуватися різними мовленнєвими формулами, ставити питання та відповідати на питання співрозмовника, продовжувати діалог тощо. Як правило, на занятті з української мови як іноземної використовують різні види навчальних діалогів, які мають ту чи іншу мету: навчити студентів правильно використовувати граматичні форми або нову лексику, закріпити різні види мовних і мовленнєвих моделей тощо. Для цього учням можуть бути запропоновані такі види вправ, спрямованих на вироблення цих умінь:

1. Короткі діалоги-зразки, у процесі роботи над якими відбувається заучування мовленнєвих формул, що слугують для висловлення згоди, незгоди, відмови, сумніву чи ведення розмови на ту чи іншу тему (наприклад, при відпрацюванні теми «Хто це? / Що це?» [3, с. 14-15] або «Наша аудиторія» [3, с. 26-27], «Присвійні займенники» [3, с. 28-32]).

2. Діалоги більшого обсягу, до яких можуть додаватися різні завдання, наприклад, прочитати діалоги в особах. Виконання таких завдань веде до прискорення темпу промови, вироблення природної інтонації. Перед діалогами може наводитися невеликий текст, який показує, за яких умов відбувається розмова (наприклад, текст «У гуртожитку» [3, с. 70-71]).

3. Складання діалогу відповідно до заданої ситуації, за певною схемою або за картинкою і т. д. [3, с. 183].

Подібні вправи мають бути посилюючими (відповідно до рівня підготовленості іноземних здобувачів освіти), цілеспрямованими та мотивованими, оскільки вони покликані активізувати розумову діяльність учнів, містити життєві та типові приклади і ситуації для студентів медичних закладів вищої освіти (наприклад, текст і діалог на тему «У лікаря» [3, с. 268-269], «В аптеці» [3, с. 286-287] і под.).

При дистанційній освіті завдяки комп'ютерному/мобільному інтерфейсу навчання говорінню, а, зокрема, діалогічному мовленню, іноді може набувати більшої інтерактивності, ніж при навчанні офлайн (деякі студенти почуваються більш розкуто на онлайн-заняттях), що прискорює процес засвоєння лексики:

значно збільшуються можливості використання ілюстративного матеріалу, а також його демонстрації.

Серед мінусів дистанційного навчання можна відзначити: повільний темп навчання (студенти довго підключаються, щоб надати відповідь; часто відволікаються на будь-які побутові проблеми та ін.), недостатність технічних та практичних навичок, неможливість повною мірою взаємодіяти з групою та викладачем, неможливість відчувати українську мову, неможливість онлайн-навчання через брак ресурсів, погану якість інтернет-з'єднання, відсутність необхідної техніки, і, звичайно ж, зниження мотивації здобувачів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Михайлюк Н. В. Обучение диалогической речи на уроках РКИ / Н. В. Михайлюк // Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів: збірник наукових статей за матеріалами XIV Міжнародної науково-практичної конференції (23 жовтня 2020 р.). – Харків: ХНАДУ, 2020. – 335 с.
2. Обучение говорению // Доступ к ресурсу: https://ozlib.com/847940/literatura/obuchenie_govoreniyu
3. Українська мова для студентів-іноземців початкового й основного періодів навчання (медико-біологічний профіль) / за ред. Т. В. Філат. – Дніпро: Дніпро-VAL, 2019. – 623 с.

Барінова О.В.

Дніпровський державний медичний університет

МЕТОДИКА УМІ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ

Активне впровадження психолінгвістичних аспектів в різні галузі науки обумовлено потребами розвитку людського суспільства, зокрема необхідністю наукового пізнання природи психічної інтелектуальної діяльності людини. У рамках психолінгвістики вивчаються психологічні та лінгвістичні особливості мовної діяльності людини, психологічні й соціальні площини використання

мови в процесах мовної комунікації та індивідуальної мовно-розумової діяльності.

Психолінгвістичні інтенції визначають один із головних напрямків науково-дослідницької роботи викладачів іноземної мови, у тому числі української мови як іноземної. Використання даних психології і психолінгвістики не тільки збагачує теорію методики, але й підвищує практику викладання УМІ на значно вищий, якісно новий рівень, впливає на всі компоненти навчального процесу: зміст, засоби, прийоми, організацію навчання. Провідним у практиці викладання УМІ стає комунікативно-діяльнісний підхід, відповідно до якого процес оволодіння мовою іноземцями розглядається як активна мовленнєва та комунікативна діяльність студента, що відповідає домінантному в сучасній лінгвістиці принципу антропоцентризму.

Не менш важливим елементом психолінгвістичного підходу є врахування індивідуальних здібностей до вивчення іноземної мови. Враховуються такі фактори: вік студента, схильність до вивчення мови, емоційний стан і ставлення до предмета, соціальні та особистісні чинники, питання підвищення мотивації до вивчення іноземної мови.

Психолінгвістичні аспекти значно розширюють методичний арсенал викладання УМІ, охоплюючи знання з інших психологічних наук: педагогічної психології, етнопсихології, соціопсихології тощо. Вважаємо цей шлях перспективним та продуктивним для подальшого розвитку практики та теорії викладання УМІ.

Бірюкова Д.Е.

Дніпровський державний медичний університет

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ В ІНОЗЕМЦІВ ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Навчання української мови як іноземної належить до актуальних, практично необхідних і важливих питань. Опанування української мови іноземними студентами має на меті надання їм мовних знань як підґрунтя

професійної підготовки, а також формування необхідних навичок мовленнєвої діяльності, забезпечуючи можливість спілкування в україномовному середовищі.

У заявленій проблемі підкреслимо деякі напрями підвищення мотивації в іноземних студентів до вивчення української мови:

- прояв поваги та зацікавленість до культури, мови, цінностей країн іноземних студентів;
- ознайомлення студентів-іноземців з національними й культурними символами України;
- використання інноваційних методів і технологій у процесі викладання української мови;
- ознайомлення і залучення до традицій українців через інтерес до традицій іноземців;
- забезпечення постійної психологічної підтримки та наставництва для кращої адаптації студентів у суспільстві;
- організація екскурсій у місті, де живуть студенти-іноземці;
- спонукання до вивчення культурного надбання українського народу через літературні вечори, конкурси талантів;
- вивчення тих чи інших комунікативних тем, зважаючи на інтереси, хобі студентів, для їх кращої адаптації в побутовій сфері українського суспільства.

Питання підвищення мотивації вивчення української мови студентами-іноземцями включає в себе багато аспектів, основним є зацікавлення студентів на емоційно-психологічному рівні, через постійну взаємодію викладача як основного носія мови й культури і студента, який прагне інтегруватися в новий до нього соціум якнайшвидше.

Усі ці позиції, на наш погляд, сприятимуть формуванню інтересу до української культури і мови, тим самим підвищувати статус українських вищих закладів освіти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Плачинда С. Лебедія. Як і коли виникла Україна: есе. вид. 4-те. ІваноФранківськ: “Місто НВ”, 2012. 160с.
2. Грушевський М. Про українську мову й українську справу. Веселка 1992. 551с.
3. Франко І.Я. Слов’янська взаємність в розумінні Яна Коллара і тепер. Зібрання творів у 50-ти томах. Наукова думка 1981., т.2, с.51-76.

Броцька – Ляховецька О.М.

Дніпровський державний медичний університет

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Одним із позитивних наслідків інформатизації суспільства у світі, безперечно, є стрімке поширення використання інформаційних технологій в навчальному процесі. У результаті послідовних трансформацій виникла нова форма освіти – дистанційне навчання, яке вже довело свою перспективність, а в умовах глобального карантину – ще й безальтернативність.

Серед переваг дистанційного навчання отримувачі освітніх послуг відзначають помірну вартість, можливість мобільності, гнучкість та високу автономність.

Звичайно, студенти і викладачі пройшли певні труднощі, але більшість з них не розгубилася й використовує нові можливості в нових умовах.

Для викладачів ця ситуація теж виявилася своєрідним викликом щодо опанування й застосування нових електронних ресурсів. Довелося шукати нові шляхи подачі інформації і контролю отриманих знань, щоб не дозволити студентам втратити зацікавленість до навчання.

Серед переваг дистанційного навчання ми можемо виділити такі критерії:

- гнучкість, виконання тестів, вправ за вільним графіком;

- можливість підтримувати зв'язок зі студентами онлайн;
- використання різних Інтернет-ресурсів під час підготовки до занять;
- надання студентам вільного доступу до різноманітних навчальних онлайн-курсів з подальшим опрацюванням матеріалу;

- деякі студенти більш вільно себе почувають, не соромляться помилитися.

Серед основних недоліків варто виділити такі моменти:

- потрібно переглянути академічні програми та застосування для того, щоб співвіднести дидактичні цілі з навчальними матеріалами;

- технічне оснащення в області дистанційного навчання в закладах освіти не повною мірою доступне для студентів та викладачів;

- відсутність вербальної комунікації тощо.

Враховуючи зазначені переваги та недоліки, вважаємо доцільним методом навчання української мови як іноземної – поєднання дистанційних і традиційних підходів. Адже для формування практичних умінь, фонетичних і комунікативних навичок необхідна робота безпосередньо з викладачем в аудиторії. Комп'ютерне моделювання не здатне замінити живе спілкування.

З розвитком нового навчального середовища можна говорити якщо не про зміну ролі викладача в освітньому процесі, а про зміну/покращення його компетенції. Разом з лінгвістичною та комунікативною компетенціями зростає роль технічної компетенції. Це змушує поглянути на роль викладача з нової точки зору. По-перше, він повинен підвищувати свій професіоналізм у галузі методики викладання за допомогою нових технологій і в царині дистанційного навчання; по-друге, він повинен володіти необхідними знаннями для використання мультимедійних інструментів.

На нашу думку, найбільш ефективним є комбіноване навчання. Тобто, у разі відсутності на заняттях студент у будь-який зручний для нього час зможе зайти і ознайомитися з пропущеним матеріалом у мережі. У студента повинен бути вільний доступ до навчальних матеріалів, тоді такі часті моменти, з якими стикаються всі викладачі, як: «не знав», «забув», «мені не сказали», «не маю підручника», відпадуть.

Варто відзначити, що змішане навчання вважається у сучасній методиці викладання української мови як іноземної найбільш ефективним способом вивчення мови. Для закріплення та розвитку знань, отриманих під час аудиторних занять, студентам надається завдання в онлайнівій формі.

Досягнення оптимальних результатів навчання залежить від того, наскільки гармонійно взаємодіють і доповнюють одне одного усі складові освітнього процесу. В ідеальному варіанті елементи змішаного навчання повинні функціонувати в постійному взаємозв'язку одне з одним, утворюючи одне ціле.

На основі викладеного вище можна стверджувати, що викладачам і студентам слід приділяти більше уваги використанню інформаційних технологій у процесі викладання/навчання української мови заради вдосконалення вмінь, кращих знань з предмета та вищих результатів. Перспективою подальших досліджень може стати розробка і впровадження заочної форми навчання.

Gomeniuk A.V.

Dnipro State Medical University

TEACHER EFFECTIVENESS

In the current work, I consider a set of “outcomes” against which to evaluate the psychological teacher characteristics. First, our integrative review centers on teacher effectiveness, which is commonly defined as teachers’ performance in terms of effects on student learning. Often, it is measured using value-added models capturing a teacher’s impact on students’ achievement, evaluations of a teacher’s performance in the classroom by external parties (e.g., supervisors or mentor teachers), or student ratings of the instructional quality. The present work, however, looks for a multi-dimensional definition of teacher effectiveness, given that any one-dimensional view will most likely generate one-dimensional findings and might thus be of limited value if we strive to provide information useful for educational research and practice. Still

aligned with “classical” definitions of teacher effectiveness, for our work, an effective teacher contributes to student achievement and provides high quality instruction (e.g., as measured by student ratings of instructional quality or external observer ratings of practice). However, we add to this that an effective teacher promotes a variety of other outcomes as well, such as students’ adaptive motivational patterns, development of socio-emotional competences, self-regulated learning, etc.

Complementing teacher effectiveness which is directly tied to the improvement of student outcomes and teachers’ classroom performance, we include three further outcomes deemed important for teachers’ professional lives. The high incidence of stress-related illnesses in the teaching profession prompts us to consider teachers’ well-being as a relevant second outcome.

The debate on how to exactly conceptualize well-being is still unresolved and several accepted definitions can be found in the literature, for example subjective well-being consisting of the three dimensions satisfaction with life, the absence of negative affect, and the presence of positive affect, or psychological well-being as fulfillment of one’s potential and functioning at an optimal level. In addition to these more general approaches to defining well-being, researchers have introduced domain-specific well-being aspects, such as work-related well-being. Moreover, even though well-being, according to current theoretical approaches, goes beyond the absence of “ill-being” (e.g., stress and burnout, depressive symptoms such as loss of interests, low mood, and anxiety), studies on well-being still often focus on negative aspects, and especially on stress and burnout as (negative) well-being indicators. For example, burnout, which develops as a result of chronic stress in the work environment, is commonly conceptualized as tripartite-constructs including exhaustion (feeling exhausted and overwhelmed), depersonalization (indifferent and cynical attitude), and decreased personal accomplishment (reduced capability, inability to cope). To conclude, in light of the variety of constructs subsumed under the umbrella term “well-being,” we consider both negative (e.g., burnout, stress) as well as positive well-being aspects (e.g., satisfaction with life, work-related well-being) in the present integrative review.

Third, from a practical perspective, the well documented high teacher attrition rates led us to pay attention to teacher retention/attrition and related concepts (e.g., teachers' commitment) as further important outcome. Fourth, teaching and practicing to become a teacher occur in complex sociocultural contexts. Thus, we additionally pay attention to how teachers attempt to build and sustain high quality relationships with key people in those contexts—students, principals, parents, colleagues, and mentors at school and in teacher education programs.

Conceptual considerations regarding the link between psychological characteristics and the considered outcomes

Psychological characteristics form the “starting point” of my work as well as for practical applications concerning, for example, the selection of teachers on certain psychological characteristics. We therefore summarize evidence on the relation between psychological characteristics and teacher effectiveness, teachers' well-being, retention, and interpersonal relationships, guided by the theoretical assumption that psychological characteristics can affect these outcomes. However, even though the focus of our work clearly lies on the effects of psychological characteristics, we admit that the ways in which teachers' psychological characteristics could potentially bring about changes in the considered outcomes are complex and interwoven with numerous other features. For example, certain psychological characteristics may be reciprocally related to factors we treat as outcomes in our review and the factors could thus also give rise to some psychological characteristics (e.g., feeling generally satisfied with one's job or burned out could increase or decrease one's level of job-related motivations).

Furthermore, we acknowledge that the assumed effects of teachers' psychological characteristics on the outcomes might be transmitted via more proximal (teaching) processes. For example, specific psychological characteristics might make teachers more likely to deliver high-quality instruction which then translates into higher student motivation or achievement. Other psychological characteristics might enable them to, for example, interact with colleagues in an empathic and responsive way which then leads to a higher relationship quality with

colleagues. Notwithstanding and keeping with our two examples of transmitting processes, high-quality instruction and high-quality interactions with colleagues are entangled with other features, such as the characteristics a teacher's students and colleagues bring with them, or more generally the climate that pervades a classroom or a school. Empirical evidence indicates, for instance, that the characteristics with which students enter a classroom can be powerful drivers of their achievement gains, with less room for teacher effects. We also acknowledge the presence of further influencing factors located on different levels, such as the broader context of the educational system in a country, and individual teacher factors.

To conclude, even though we recognize the intricate interplay between psychological characteristics, teacher effectiveness, well-being, retention, and interpersonal relations, as well as social and contextual affordances and constraints, the aim of the present work is to parcel off a set of psychological teacher characteristics and to determine their relative contributions to the larger picture of what can affect important outcomes.

Губа Л.О.

Дніпровський державний медичний університет

БАЗОВІ ЗАСАДИ ІНТЕНСИВНОГО КУРСУ З УМІ ДЛЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Однією з важливих тенденцій сучасного розвитку української мови є зростання зацікавленості у вивченні української мови громадянами інших країн, і цей процес буде тривати з огляду на трагічні і водночас величні події останнього часу, коли Україна захищає не тільки своє право на існування, але й, без перебільшення, світовий порядок, заснований на принципах гуманізму і свободи.

Українська мова, як і українська держава, виборює своє місце в системі європейських мов як самостійної одиниці. У зв'язку з цим особлива роль належить розробці сучасних методик викладання української мови як

іноземної, оскільки це відкриває перспективи її розвитку в європейській системі координат. Тому актуальним залишається створення підручників та навчально-методичних комплексів з УМІ для різних категорій учнів.

Інтенсив-курс, який ми пропонуємо, зорієнтований на розвиток навичок спілкування у повсякденному житті та ситуаціях, пов'язаних зі здоров'ям та самопочуттям, і покликаний забезпечити адаптацію інофонів в чужому мовному середовищі. Його цільовою аудиторією є англomовні студенти, що навчаються англійською мовою на медичних спеціальностях і починають вивчати українську мову з нуля. Мета нашого курсу – дати змогу слухачам вирішувати базові комунікативні завдання у повсякденному та професійному спілкуванні. Він охоплює чітко визначений перелік тем побутового та базового медичного спрямування. Результатом навчання має стати оволодіння студентами мовою на рівні А-1 (як мінімум) / А-2 та базовими поняттями професійного спілкування. *Особливістю* даного курсу є, по-перше, його комунікативна спрямованість, по-друге, синтез загальної та спеціалізованої лексики на початковому етапі навчання.

Після закінчення курсу слухачі зможуть користуватись лексикою побутового спілкування відповідно до тематичного каталогу курсу; читати прості короткі тексти з прозорою структурою та розуміти їхню основну думку; підтримувати діалог у простих повсякденних та базових професійних ситуаціях, коротку телефонну бесіду; розуміти структурно прості усні тексти; надати основну інформацію про себе в усному та письмовому вигляді; підтримувати елементарне письмове спілкування через електронну пошту та SMS-повідомлення; висловлювати елементарні комунікативні наміри; пояснити свої основні потреби у надзвичайних ситуаціях.

Курс складається з двох частин, кожна з яких містить шість тематичних модулів-уроків та один тест-урок на повторення та перевірку всіх засвоєних за час навчання навичок (1 семестр: «Знайомство. Персональна інформація. Формули етикету», «Тіло людини і основні внутрішні органи. Самопочуття», «Сім'я. Друзі. Професії. Медичні професії», «Навчання. Час і календар.

Щоденні заняття», «Гроші. Купівля продуктів. Їжа: корисне і шкідливе», «Місто. Місцезнаходження»; 2 семестр: «Транспорт. Дорожній рух. Вокзали. Аеропорти», «Здоров'я. Лікарня. Аптека», «Поведінка у критичних ситуаціях», «Дім. Помешкання. Оренда житла», «Погода і пори року. Купівля одягу і взуття», «Дозвілля. Інтернет-спілкування. Телефонна розмова»). Усі лексичні теми корелюються з відповідним граматичним матеріалом. Крім того, є так звана «нульова» тема – це освоєння абетки, графіки і навичок читання, на яку при умові постійного скорочення аудиторних годин можна витратити максимум два тижні.

У цілому курс розрахований на два семестри по 18 тижнів (72-90 годин). Середня кількість занять на тиждень – 2-2,5 (4-5 годин). Опанування однієї теми має зайняти від 2-х до 3-х тижнів (6-7,5 аудиторних занять), у залежності від її складності й рівня групи. Цей часовий відрізок та система постійних повторень на наступних заняттях є найбільш оптимальними для оволодіння мовними навичками та опрацювання граматичних конструкцій, необхідних у різноманітних комунікативних ситуаціях.

Підручник з цього курсу призначений для очних занять у групах з викладачем, однак він пристосований і для самостійної роботи слухачів поза аудиторією. Усі лексичні теми містять двомовні словники, а граматичний матеріал обов'язково супроводжується коментарем англійською мовою.

Також ми пропонуємо однотипну будову уроків для всього курсу, яка дозволяє продуктивно засвоїти новий матеріал, закріпити його і використовувати у спілкуванні. Кожен модуль-урок матиме так звану «замкнену» структуру та включатиме такі елементи: перелік навичок, які студент має засвоїти при вивченні теми; вокабуляр уроку; текст на тему; аналіз граматичних і синтаксичних конструкцій тексту з відпрацюванням у письмових вправах, граматичну таблицю з даної теми; створення коротких письмових повідомлень на задану тему; читання, заучування і відтворення діалогів, усне спілкування в межах заданої теми із залученням лексики щоденного

використання, тест на перевірку лексичного і граматичного матеріалу і наприкінці – аналіз навичок, якими оволоділи слухачі.

На закінчення маємо додати, що обов'язковим елементом підручника буде допоміжна частина видання, яка містить вступ і заключне слово українською та англійською мовами та додатки (граматичний матеріал у таблицях, алфавітний і тематичний словник, а також вокабуляр-аркуш кожного модуля для заповнення студентом).

Такі в загальних рисах концептуальні основи створення інтенсив-курсу з української мови як іноземної. Пропонований нами курс покликаний доповнити наявні навчально-методичні комплекси з української мови як іноземної, зробивши акцент на вирішенні базових комунікативних завдань у повсякденному та професійному спілкуванні.

Дащенко О. І.

Шахіна Ю. Г.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ТА УМІНЬ В ОСНОВНИХ ВИДАХ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Одним з основних принципів навчання іноземців українській мові вважається комплексне оволодіння різними видами мовленнєвої діяльності. Усі ці види знаходяться в відносинах взаємозв'язку та взаємодії.

Ця взаємодія багатогранна. Кожен з видів мовленнєвої діяльності визначається своєю специфікою, і для кожного з них необхідна певна система вправ.

Формування відповідних навичок та умінь здійснюється з урахуванням особливостей кожного виду мовленнєвої діяльності та форми його функціонування.

Фонетичні, граматичні, лексичні знання та навички створюють основу, на якій розвиваються уміння мовленнєвої діяльності.

Оволодіння цими уміннями відбувається під час інтенсивного тренування на занятті з однокласниками під керівництвом викладача при використанні отриманих знань та через наступне використання здобутих вмінь в звичайному мовленнєвому спілкуванні.

Дуже важливим є формування у студентів належного рівня навичок міжкультурного спілкування, вважає Т. Новак. Для цього необхідне комплексне навчання 4-х видів мовленнєвої діяльності: говоріння, читання, письма та аудіювання у всьому процесі навчання іноземної мови. [1, с. 24].

Часто причиною не зовсім задовільних результатів навчання буває захоплення знаннями на шкоду розвитку навичок на уміння навчальної комунікації без залучення звичайних форм та видів мовленнєвого спілкування.

Усі види мовленнєвої діяльності є важливими, але більш важливими є говоріння та письмо, тому що читання та аудіювання передбачає відповідну мовленнєву дію, яка завершується відтворенням здобутої інформації, обговоренням почутої чи прочитаної в усній або письмовій формі.

Навчання говорінню будується на розумінні його і має також комунікативну функцію, яка визначає мету навчання, підготовку та проведення процесу навчання і форми поточного та підсумкового контролю.

Успішність та ефективність навчання іноземців цього виду мовленнєвої діяльності залежить від того, наскільки успішним буде подолання чи усунення бар'єрів, що виникають у процесі говоріння.

На думку Л. Є. Азарової, суб'єктивні чинники є причиною виникнення психологічних бар'єрів, до них належать недостатня пізнавальна мотивація, брак знань, умінь, здібностей [3, с. 34].

Кінцева мета навчання говорінню формулюється як вироблення у студентів-іноземців навичок спонтанної мови та уміння вести вільну розмову, використовувати мову, яка вивчається, для висловлювання особистих думок.

Залежно від цього визначається система вправ. Завдання викладача полягає в тому, щоб забезпечити достатню кількість вправ, які підводять студентів до участі в практиці невідготовленого мовлення і організувати таку практику.

Практика може бути успішною в тому випадку, коли студенти володіють низкою умінь, які забезпечують можливість побудови цілісних складних висловлювань, швидку реакцію на репліку співрозмовника і так далі. Ці уміння виробляються в процесі підготовчих вправ, які дають можливість студентам використовувати увесь вивчений на цей час матеріал на побудову висловлювань українською мовою. Для проведення мовленнєвої практики найбільш ефективною є колективна бесіда чи дискусія, у якій беруть участь усі студенти, викладач також є учасником цієї дискусії.

Навчання письмової мови – це навчання графічним та орфографічним навичкам, а уміння поєднувати слова в письмовій формі для висловлювання думок відповідно до потреби спілкування називають писемною мовою.

Писемна мова при викладанні української мови розглядається як методичний засіб навчання іншим видам мовленнєвої діяльності.

Включення різних писемних вправ у навчання усній мові та читанню допомагає кращому засвоєнню й закріпленню введеного усним шляхом мовленнєвого матеріалу.

Писемна мова може мати самостійне значення і висуватися як мета навчання. Здобувачі освіти повинні вміти скласти конспект, викласти результати дослідів у вигляді курсової або дипломної роботи і так далі.

У відповідності до різних завдань змінюється й система вправ з навчання писемної мови. Але вироблення умінь та навичок письма є початковим і необхідним етапом будь-якої системи. Це процес довготривалий, і результатів досягають під впливом і за допомогою викладача.

Також важливим видом мовленнєвої діяльності є аудіювання, а саме – сприйняття інформації та її відтворення. Підраховано, що 45% часу неспання – це аудіювання. Ось чому при навчанні іноземців української мови треба приділяти увагу цьому виду мовленнєвої діяльності.

Уміння слухати й розуміти – одне з важливих умінь, що є основним критерієм комунікабельності.

«На сучасному етапі розвитку методичної науки аудіювання розглядається як фундаментальне вміння, оволодіння яким є важливою умовою навчання іноземної мови в цілому», – відзначає С. Ніколаєва. [4, с. 71].

При відборі текстів для аудіювання треба враховувати обсяг короткочасної пам'яті, якій дорівнює 5 – 9 одиниць. Для розвитку обсягу пам'яті варто виконувати відповідні вправи, а саме: запропонувати прослухати речення та повторити їх, запам'ятати ці речення, додати еквівалент, зробити трансформацію. При аудіюванні темп мовлення учня повинен відповідати темпу мовлення диктора.

Дуже повільний темп мовлення сприймається важче, ніж трохи збільшений. Тому рекомендується давати з самого початку тексти в нормальному темпі. Текст необхідно демонструвати двічі, давати різні завдання, а саме – ставити запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні». Таким чином перевіряється розуміння головної інформації.

А ще текст має бути актуальним, цікавим для даної аудиторії та доступним. Дуже важливо приділяти увагу гучності мовлення та вмінню викладача спрямувати увагу студентів на головну інформацію тексту, а не на деталі.

Оскільки навчання української мови на підготовчому відділенні для іноземних громадян переслідує переважно практичну мету і сприяє вирішенню системи освітніх завдань, то існує необхідність виокремлення вмінь та сприймання на слух мовлення наукового стилю.

Уміннями, необхідними для сприймання на слух мовлення наукового стилю, є:

- уміння виокремлювати найбільш інформативні частини наукових повідомлень;

- уміння висловлювати свою думку про прослухане повідомлення на основі попереднього досвіду та професійної ерудиції студентів;

- уміння розуміти наукове мовлення різних людей, які мають деякі недоліки у вимові;

- уміння розуміти наукове мовлення за умови одноразового прослуховування із зоровою невербальною опорою;

- уміння розуміти наукове мовлення за умов контактного та дистанційного подання тексту.

I, нарешті, читання. Вимоги до рівня володіння навичками читання на різних етапах навчання відрізняються. Метою навчання на підготовчих відділеннях є можливість випускників підготовчих відділень активно долучатися до навчального процесу. Вони мають вміти ефективно та швидко засвоювати інформацію з українських письмових текстів. Показником сформованості техніки читання може бути його швидкість. Для визначення швидкості читання треба встановити кількість текстових одиниць, які треба прочитати за одиниці часу.

Читання як вид мовленнєвої діяльності являє собою одночасно сприйняття друкованого тексту, розпізнавання лексико-граматичного матеріалу в мовленні, розуміння цілісного змісту та сенсу повідомлення.

У реальній комунікації читання виконує дві функції. Це отримання інформації, яку включено у текст, та передача інформації, яка вилучена із тексту слухачам.

Без оволодіння цим видом мовленнєвої діяльності подальше застосування іноземної мови обмежене. Мовленнєві навички та вміння, які не підтримуються читанням, знищуються протягом двох років. Читання відіграє в житті важливу роль. Воно збагачує людину, дає йому естетичну насолоду. Воно необхідне для спеціаліста, тому що більша частина інформації поступає через читання надрукованих текстів.

Основна мета навчання іноземців читанню – це вироблення умінь та навичок отримувати інформацію в процесі читання, що забезпечує можливість практичного використання іноземної мови після закінчення навчання.

Одночасно аудіювання полегшує оволодіння говорінням, читанням та письмом. [5, с. 44].

Наприкінці варто зазначити, що всі чотири види мовленнєвої діяльності однаково важливі в процесі навчання іноземців, тому треба приділяти увагу цим видам мовленнєвої діяльності з утворенням та використанням відповідних вправ та завдань.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Новак Т. В. Аудіювання як засіб навчання іншомовного спілкування / Т. В. Новак // Гуманітарні науки і сучасність. – К., 2003. – 216 с.
2. Інформаційно-довідкові матеріали щодо роботи з іноземними громадянами в галузі освіти України. – К., 2001. – 39 с.
3. Азарова Л. Є. Українська мова для слухачів – іноземців підготовчого відділення. Збірник вправ та завдань: навч. посіб. / Л. Є. Азарова, І. Є. Зозуля, Л. В. Солодар. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 121 с.
4. Ніколаєва С. Ю. Сучасна технологія навчання іншомовного матеріалу в середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва. – К., 1996. – 96 с.
5. Князева Л. І. Аудіювання при вивченні іноземних мов / Л. І. Князева // Педагогічний вісник. – 1998. - № 3. – 45 с.

Єгорова І.В.

Дніпровський державний медичний університет

ТВОРЧІ ЗНАХІДКИ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Сучасні методи викладання української мови як іноземної потребують надання високого рівня підготовки студентів, який в подальшому буде засобом здобуття професійних навичок і позбавить дискомфорту в побутовому спілкуванні. Це завдання передбачає поєднання водночас як традиційного способу подання мовного матеріалу, так і використання інноваційних методів.

Одним з варіантів такого методу є спільна робота зі студентами іншої групи на закріплення певної лексичної теми; організація тематичних занять із залученням від двох до чотирьох груп, де будуть висуватися дискусійні питання або проводитися граматичні, лексичні або загальнотематичні ігри та змагання.

Також ефективним та цікавим варіантом проведення занять є використання всього розмаїття мовних ігор. Саме такий вид діяльності значно підвищує мотивацію в здобувачів вищої освіти до застосування отриманих знань. Ще один варіант – позааудиторна робота, яка є важливим методом здобуття та засвоєння потрібних мовленнєвих формул, що полягає в індивідуальній або груповій діяльності. Здобувачі вищої освіти й студенти-іноземці можуть опрацьовувати тексти, діалоги, які підібрані викладачем, так і самостійно їх шукати на запропонованих сайтах. Іншим варіантом подібної роботи є створення презентацій студентами на певні лексичні теми з діалогами та аудіофайлами.

З метою аналізу рівня засвоєння певної граматичної або лексичної теми можна використовувати метод запису відео- та аудіодіалогів або переказу певного уривка. Такий вид навчальної діяльності буде доречним як на початковому етапі подання теми, так і в подальшому процесі вивчення граматичного матеріалу із залученням складнішої лексики. Таким чином, можна зі впевненістю сказати, що, поєднуючи традиційні та творчі методи навчання, можна досягти найкращих результатів у процесі подання, закріплення та перевірки знань студентів.

ОГЛЯД ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСТОСУНКІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ

Використання сучасних технологій, приміром, соціальних мереж [1], мультимедійних презентацій [2], веб-квестів [3] нині активно інтегрується у процес викладання іноземної мови. Інтерактивні застосунки для смартфонів також стають в нагоді для опанування нерідної мови, сприяючи вивченню, запам'ятовуванню та повторенню іноземних слів студентами на заняттях з мовної підготовки чи поза межами навчальної аудиторії.

Спираючись на вподобання користувачів (за кількісним показником завантажень у Google Play), розглянемо найпопулярніші інтерактивні застосунки.

Anki (з япон. – запам'ятовування) – це програма, спрямована на закріплення в пам'яті слів, словосполучень, виразів на основі розділених повторювань. Детальніше ознайомитися з функціонуванням Anki можна за покликанням <https://www.youtube.com/watch?v=OtNLzXqM-4>.

Barabuk – це онлайн-платформа, яка дає змогу створювати лексичні флеш-картки для їх запам'ятовування шляхом виконання різноманітних вправ (поєднання слів та зображень, вибір правильного варіанта перекладу, практика написання слів та ін.). Лексеми за бажанням можна унаочнити та озвучити.

Memrise – це комплексна система вивчення іноземних слів, перевагами якої є ігрові тестування, відео з використанням практичних «живих» виразів для тренування мовних компетенцій. Успішне виконання вправ слугує переходом від одного навчального рівня до іншого, що певним чином заохочує користувачів.

Quizlet – це користувацький сервіс, використання якого спрямоване на систематизацію тієї чи іншої текстової інформації, поданої у вигляді карток, які

можна урізноманітнити малюнками та аудіофайлами. Перевагою цього застосунку є те, що викладач може створити «банк» тематичних карток, які обов'язково знадобляться студентам для вивчення нової або повторення забутої іншомовної лексики.

Використання згаданих інтерактивних застосунків розвиває здатність запам'ятовувати потрібні слова та вирази й зберігати їх у довготривалій пам'яті, тренує візуальне та аудіальне запам'ятовування, розширює словниковий запас, збагачує та забарвлює тезаурус мовної особистості.

Вважаємо за доцільне створити унікальний вітчизняний інтерактивний ресурс для вивчення лексики української мови студентами-іноземцями, які обирають Україну як освітнє середовище.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бужиков Н., Доній В. Соціальні мережі як сучасний інструмент навчання іноземної мови / Н. Бужиков, В. Доній // Сучасні дослідження з іноземної філології. – 2021. – № 1. – Т. 1. – С. 202–210.
2. Гринь Ю. В. До проблеми мультимедійних презентацій на заняттях з навчання аудіюванню фахових текстів на довузівському етапі / Ю. В. Гринь // Актуальні проблеми викладання української мови як іноземної: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 19 квітня. Білоцерківський НАУ. – 2019. – С. 15–16.
3. Лухіна М. Ю., Сабадир Г. І. Веб-квест як засіб формування мовленнєвої компетентності на уроках української мови як іноземної / М. Ю. Лухіна, Г. І. Сабадир // Інновації та традиції у мовній підготовці студентів: матеріали Міжнародного науково-практичного семінару 7 грудня 2021 року. – Х. : Видавництво Іванченка І. С., 2021. – С. 87–91.

МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

При вивченні англійської мови необхідно враховувати, що немає якоїсь універсальної методики, яка б підходила всім. Хтось краще запам'ятовує окремі слова та речення, хтось віддає перевагу класичним варіантам навчання за методичками, а комусь простіше відтворювати інформацію на слух. Тому потрібно обрати спосіб і метод вивчення, виходячи зі своїх особливостей. Кращий варіант – це спробувати кілька різних методик і зрозуміти, яка з них підходить саме вам.

Існує багато методик вивчення, хотілося б представити кілька, які, на нашу думку, більш підходять для студентів, що цікавляться іноземними мовами.

1. Метод Пімслера (Paul Pimsleur).

30 уроків по 30 хвилин

Навчання проходить у формі діалогу (озвучують native speaker і наш співвітчизник). Крім того, для кожного уроку передбачені завдання, які озвучує диктор. Таким чином, ви не тільки слухаєте діалог, але й берете участь у ньому, навчаєтеся промовляти слова та речення. Завдяки цій формі навчання учень здатний швидко опанувати розмовну мову та запам'ятовувати максимальну кількість різних виразів англійською або іншими мовами.

2. Метод Шехтера.

Два основні етапи:

1. Даються тільки лексичні одиниці та вирази, які потрібно відразу застосувати на практиці.
2. Корекція граматики та вимови.

На останніх етапах у студента зникає психологічний бар'єр і страх саме говоріння, з яким часто стикаються ті, хто вивчає іноземну мову. Цей метод

вважається одним з найбільш ефективних та якісних для покращення розмовної мови.

3. Метод Петрова.

Методика заснована на штучному зануренні у мовне середовище.

Уже з першого заняття учні спілкуються лише англійською мовою, починаючи з азів і переходячи до складних структур. І тому на початку кожного уроку пропонується необхідний лексичний мінімум для самостійного вивчення, а основна частина заняття спрямована на багаторазове повторення мовних структур та його використання.

4. Метод Франка.

Необхідні тексти подаються разом із перекладом.

Цей спосіб спрямований на розвиток навичок читання та перекладу, а також підвищує рівень лексики.

5. Метод Зам'яткіна.

Цей метод вважається досить ефективним для самостійного навчання, хоча й займає багато часу.

Суть методу:

- Ретельний розбір матеріалу
- Прослуховування та складання діалогів
- Читання книг англійською мовою
- Перегляд фільмів мовою оригіналу.

Можна комбінувати усілякі методи і ви зможете всебічно розвивати необхідні навички. Хочу порадити вам кілька мовних платформ в інтернеті для вивчення англійської мови самостійно або з репетиторами:

- Puzzle English
- Skyeng
- LinguaTrip

НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

Останніми роками дистанційне навчання студентів стало набагато популярнішим, що було пов'язано зі всесвітньою пандемією COVID-19. Наразі ми змушені повернутися до онлайн-навчання в зв'язку з початком війни на території України. У такого способу навчання української мови є деякі переваги перед традиційною формою, найбільші з яких: можливість навчання незалежно від місця перебування викладача та студентів та більша інтерактивність занять. Але у цієї новітньої форми навчання є і значні недоліки перед аудиторним заняттям. Розглянемо деякі з них.

З точки зору викладача, найбільшою проблемою стає неможливість перевірки якості засвоєння кожним студентом матеріалу заняття. А в самих студентів немає можливості наживо порівнювати свої проміжні результати з результатами одногрупників.

Якщо казати про студентів, то тут найбільшою проблемою залишається невміння багатьох із них підтримувати власну мотивацію до перебування на онлайн-занятті або до самостійної роботи. Іноді це трапляється навіть на рівні їхніх психологічних особливостей. Поруч з ними фактично відсутня людина (викладач), яка може подати матеріал із емоційним забарвленням, а також проконтролювати засвоєння теми конкретним студентом. Також у студента достатньо можливостей і спокуси для «несамостійного» навчання, що неможливо проконтролювати під час дистанційного заняття. Очевидно, що технології такого контролю існують, але вони не доступні широкому загалу в нашій країні.

І, звичайно, суттєвим мінусом дистанційного заняття залишається його залежність від технічних засобів та Інтернету. Нерідко викладач стикається з проблемами зв'язку, які не залежать від нього чи студентів. Іноді існує

розсинхронізація звуку або несправність мікрофона чи камери на пристрої викладача або студентів. Чи треба говорити, що студенти можуть вправно маніпулювати уявною наявністю цих технічних проблем.

На нашу думку, онлайн-навчання іноземної мови найбільш ефективно, коли воно існує як доповнення до традиційного навчання, але не замінює його повністю.

Карабет Г. О.

Дніпровський державний медичний університет

ДІЄСЛОВА *ЙТИ*, *ІХАТИ* НА ПОЗНАЧЕННЯ ОДНОСПРЯМОВАНОГО ПРОДОВЖУВАНОВОГО АБО ОДНОСПРЯМОВАНОГО ПОВТОРЮВАНОВОГО РУХУ

Дієслова *йти*, *іхати* позначають рух, який здійснюється тільки в одному напрямку. Це напрямок тільки *звідси туди*, або напрямок тільки *звідти сюди*. При поясненні значень форм дієслів звертаємо увагу на те, що дієслова *йти*, *іхати* у теперішньому часі можуть позначати як продовжувану дію (- Де ти зараз? - Зараз я *йду* / *їду* в університет.), так і дію, яка відбувається завжди, щодня.

Повторювана дія виконується односпрямовано: тільки *звідти сюди*, або *звідси туди*. Щоб закріпити останнє значення, виконуємо таку вправу: запитуємо кожного студента, далеко чи недалеко від університету він живе та *йде* він чи *їде* до університету або з університету зазвичай, щодня. Так ми відпрацьовуємо навички використання форм теперішнього часу дієслів, які позначають односпрямований повторюваний рух.

Щоб відпрацювати навички використання форм теперішнього часу дієслів, які позначають односпрямовану продовжувану дію, виконуємо таку вправу. Запитуємо кожного студента, скільки часу зазвичай він *іде* чи *їде* до університету / магазину / в центр, або з університету / з магазину / з центру. У цій вправі ми також використовуємо форми дієслів *йти* чи *іхати* у минулому

часі: запитуємо кожного студента, як довго він *йшов* чи *їхав* в університет / магазин та з університету / магазину сьогодні або вчора. Продовжити вправу можна, використовуючи форми майбутнього часу дієслів, що позначають односпрямований рух. Наприклад: як довго ти *будеш іти* чи *їхати* завтра в університет чи з університету. Подібні вправи виконуємо також письмово.

Таким чином, дієслова, що позначають односпрямований рух, у теперішньому, минулому та майбутньому часі мають значення як продовжуваної одноразової дії, так і повторюваної дії.

Киричок М.С.

Дніпровський державний медичний університет

БІЛІНГВАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Сучасний характер міжнародного співробітництва у галузі вищої освіти виявляється у зростанні академічної мобільності студентів, у збільшенні кількості іноземних студентів у світі, сприяє різнобічному обміну досвідом та покращенню взаєморозуміння між представниками різних культур. Інтеграція української системи вищої освіти в міжнародний науково-освітній простір, вирішуючи завдання державної політики у сфері вищої освіти, передбачає надання якісних освітніх послуг та є однією з найважливіших умов конкурентоспроможності системи освіти ВНЗ та країни в цілому.

Одним з інноваційних та перспективних способів подальшого підвищення якості освітніх послуг у галузі навчання іноземних студентів є білінгвальне навчання. Одним із варіантів білінгвального навчання, що існують у Європі, є білінгвальна система навчання, яка передбачає навчання засобами рідної та іноземної мов, за якої друга мова є не стільки метою, скільки засобом викладання спеціальних дисциплін.

З погляду педагогіки завдання білінгвального навчання полягає не лише у розробці методів навчання та способів оволодіння інформацією двома мовами, а й у формуванні білінгвальної комунікативної компетенції, яка є інструментом подальшої освіти та самоосвіти студентів. У закладі вищої освіти білінгвальне навчання є як навчанням іноземної мови, так і навчанням дисципліни, тобто вивчення іноземної мови відбувається в процесі оволодіння предметними знаннями не двома мовами, а за рахунок взаємопов'язаного використання двох мов як засобу освітньої діяльності.

Білінгвальне навчання може використовуватися щодо будь-яких дисциплін, проте його застосування найефективніше там, де можливе активне застосування засобів наочності, а зміст вивчення засобів медицини містить великі можливості, включаючи застосування сучасного медичного обладнання та демонстраційного матеріалу. Білінгвальне навчання в медичному виші не виключає застосування третьої мови навчання, що доповнює – це латинська мова, при цьому характер і частка кожної мови змінюється в залежності від програми.

Базовими засадами вивчення іноземних мов є принципи наочності, доступності, міцності, систематичності, свідомості, активності. На цих принципах базуються методи навчання. «Принципи навчання, відбиваючи якийсь один істотний аспект процесу навчання, є основою для формулювання правил навчання, які залежать від принципу навчання, конкретизують його, підпорядковуються йому та сприяють його реалізації. Вони функціонують як практичні вказівки, якими користуються у конкретній навчальній ситуації» [1].

Головним фактором у білінгвальному навчанні є кваліфікований викладач-білінгв, який має високий рівень володіння іноземною мовою та професійними компетенціями, оскільки процес оволодіння професійними знаннями у студентів відбувається за умови використання двох мов, які виконують роль засобу освітньої діяльності. Рівень знання другої мови у студентів може значно відрізнятись від першої, і слабкі студенти потребують додаткового навантаження через викладання предметів другою іноземною мовою, що

впливає на їхню успішність. Навчання відбувається не лише у вигляді отримання готових знань, а й спонуканні студентів до роздумів, до самостійного пошуку інформації, до самостійних висновків

Основними засобами навчання мають бути словесні методи навчання, а мова має виступати як засіб засвоєння спеціальних знань. Усі види мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання і писання повинні застосовуватися у взаємодії один з одним і бути спрямованими на вирішення конкретних комунікативних завдань. Такий підхід спонукає студентів до комунікативної-компетенції, використання мови відповідно до певного соціально-спрямованого контексту, керування процесом спілкування.

У процесі білінгвального навчання комунікативні цілі визначають вибір методів навчання та мають враховувати індивідуальні особливості, рівень підготовленості, ступінь самостійності та зацікавленості студентів.

Комунікативний підхід у роботі зі студентами передбачає використання різноманітних активних видів діяльності: проблемні завдання, ігри, рольові ігри, спрямовані не лише на здобуття професійних знань, а й на досягнення комунікативної мети. Активна роль у навчальному процесі дозволить навчатися у спілкуванні навіть за умови нестачі мовних знань, бути успішними у спілкуванні та усвідомлювати реальне використання мови на власному досвіді. «За таких умов значно менше уваги приділяється структурам мовної побудови. Головне завдання – зрозуміти та бути зрозумілим, іншими словами – досягнення комунікативної мети» [2, с. 123].

Такий підхід сприятиме «формуванню особистості, яка має професійну та комунікативну компетенцію, що дозволить ефективно адаптуватися до професійної діяльності в умовах двомовності, а також сприятиме особистісному професійному самовизначенню та самовдосконаленню на базі отриманих знань» [3]. Комунікативна компетенція – це здатність реалізувати свої лінгвістичні здібності у процесі вербального спілкування, тобто комунікативні вміння говоріння, читання, розуміння, слухання. Найбільш вагомими складовими є вміння та готовність будувати контакти з людьми,

спілкуватися, керувати своїм емоційним станом, вирішувати конфліктні ситуації тощо. При цьому важливо давати правильну самооцінку та об'єктивно оцінювати інших людей. Ефективним є спілкування, коли людина від самого початку налаштована на позитивну розмову, здатна аналізувати власні вчинки та вчинки партнерів під час спілкування.

Білінгвальне навчання сприяє розвитку мовленнєвої компетенції студентів, оскільки вони розмовляють набагато більше, ніж читають чи слухають. Підтримка мовленнєвої компетенції призводить до розвитку додаткових якостей – розвитку мислення, пам'яті, культури мови, розширення лексичного запасу. Білінгвальне навчання робить студента більш мобільним, толерантним, адаптованим до вивчення інших мов, сприяє розвитку комунікативних здібностей. Крім того, двомовна освіта, завдяки практичному застосуванню, поглиблює розуміння не лише своєї, але й іншої культури.

Таким чином, білінгвальне навчання є одним з інноваційних способів навчання, що сприяє подальшому підвищенню якості освіти. Білінгвальне навчання, у педагогічному плані, – це складний, але ефективний процес освіти, що сприяє формуванню комунікативної компетенції студентів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Павленко О.О. Формування комунікативної компетенції фахівців митної служби у системі неперервного професійного освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійного освіти» / О.О. Павленко. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2005. – 40 с.

2. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Академвідів, 2006 – С. 123. – 560 с.

3. Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців / Н.В. Альохіна // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка та психологія. – 2013. – Вип. 40(2). – С. 51-55.

DISTANCE LEARNING OF FOREIGN LANGUAGE

The choice of educational strategy is essential to any teaching course. The demands of a foreign language course is not an exception. The system of distance learning consists of a set of software, methodical and organizational measures that allow teachers to develop individual and group programs according to the educational standards, provides the opportunity to test knowledge via the Internet. Use of on-line technologies introduces new possibilities into educational process, namely: quick transfer of tasks to students; developing technical and soft skills; choice of different sources of information, etc. The control of special on-line course is accomplished through on-line tests of various types and levels of difficulty. Each task should be assessed separately. Final control should be exercised after passing the course and obtaining a positive result.

Communication is one of the goals and a means of distance learning. The most complicated task when studying on-line is to offer the student the opportunity to communicate with the teacher who conducts the course of study. The character of communication should be taken into account. Communication is always a computer-mediated one, it lacks face-to face contact and personal one which invites live individual and group classes offered as a closing part of the language course.

The social aspect of electronic communication should be taken into account as well. It helps to turn learning into an exciting experience: joining the interest groups, getting in touch with the people, offering big areas for interpersonal and international cooperation at all levels. The impact of the Internet-based distance learning on education in general and language education, in particular, cannot be overestimated, but demands further investigation of electronic communication at social, pedagogic and linguistic levels.

НАУКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ В КУРСІ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ

Наукова термінологія в будь-якій галузі знань відіграє дуже важливу роль. Особливо велике її значення для медичної науки. Власне, саме терміносистеми і складають основу професійної мови лікаря. Це зумовлено тим, що термін посідає особливе місце на всіх етапах медичної освіти, оскільки виступає і як інструмент пізнання, і як словесний знак.

Основами латинської медичної термінології студенти оволодівають вже на першому курсі медичного вишу. Набуті знання, безумовно, збуджують їх мотиваційну активність до подальшої пізнавальної діяльності. Однак, як засвідчує практика, уже на другому і третьому курсах знання норм і законів латинської граматики поступово забуваються. Варто постійно підкріплювати ці знання, оскільки з клінічними термінами студенти зустрічаються не лише на лекціях з різних клінічних дисциплін, але і на практичних заняттях при аналізі захворювань хворого, при написанні історії хвороби, при читанні спеціальної медичної літератури.

Латинські еквіваленти грецьких найменувань дозволяють, вивчаючи клінічну термінологію, одночасно повторювати й анатомічну, що сприяє дуже важливому дидактичному принципу – наступності – у навчанні. Оскільки мета навчання полягає не стільки в безперервному накопиченні знань, скільки у формуванні навичок самостійно ці знання шукати й уміло користуватися ними в практичній професійній діяльності. У цьому аспекті робота сприятиме систематичній актуалізації термінологічних знань, інтеграції навчального процесу з латинської мови в діяльності профільних кафедр.

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ОСВІТИ В МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Новітнє навчальне середовище вимагає створення освітніх матеріалів на основі ефективних інструментів, які забезпечують інтегроване дистанційне навчання. Специфікою вивчення української мови як іноземної є постійна взаємодія між викладачем та студентами в комунікаційному плані. Інтенсифікацію цих процесів, на нашу думку, ефективно забезпечує гейміфікація сучасної освіти.

Гейміфікація освіти – це використання гри або ігрової естетики та дизайну в навчальному процесі, що поєднує традиційне аудиторне навчання та навчання із залученням цифрових технологій [2]. Так, дослідження ефективності гейміфікації освіти у вивченні іноземних мов показало статистично значуще покращення навчання [1, с. 1343], у тому числі для студентів-фармацевтів [3, с. 212].

З метою гейміфікації навчання у мовній підготовці іноземних студентів медичного спрямування нами використано такі платформи: Wordwall, Kahoot, Quizlet, Learningapps, Quizizz, Classtime, Lumen5, Canva, окремі продукти Microsoft office та Google.

У результаті використання ігрових ресурсів виділено низку переваг. Серед загальних умінь та навичок: розвиток критичного мислення, творче розв'язування проблем, загальна комунікація, активізація уваги, спільна робота в групі та виховання здатності вчитися на своїх помилках у безпечному навчальному середовищі. З-поміж спеціальних компетенцій варто відзначити: ефективне вирішення навчальних завдань іншомовної комунікації, підвищення мотивації навчання, зокрема стимуляція розвитку навичок студентів, які за умов традиційних методів навчання не виявляли свого розвитку. Для викладача беззаперечною перевагою є можливість відстежувати прогрес студентів у

режимі реального часу та надання негайного зворотного зв'язку. Переваги технологічного характеру, які вивільняють час викладача: персоналізація, нагадування, сповіщення, підказки, віртуальні помічники, штрафні санкції, рейтинги, можливість автоматизації повторних спроб. Серед недоліків найвагомішим є комерціалізація систем гейміфікації.

Таким чином, гейміфікація як ефективний спосіб мовної підготовки іноземних студентів в умовах дистанційного навчання створює позитивний досвід у викладанні та навчанні української мови як іноземної, а навчальний процес в умовах онлайн навчання робить ефективнішим та динамічнішим.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Kapsalis G. D. Kahoot! As a Formative Assessment Tool in Foreign Language Learning: A Case Study in Greek as an L2 [Електронний ресурс] / G. D. Kapsalis, A. Galani, O. Tzafea // Theory and Practice in Language Studies. – Vol. 10. – № 11 – 2020. –С. 1343-1350. – Режим доступу: <http://www.academypublication.com/issues2/tpls/vol10/11/01.pdf>.

2. Majuri J. Gamification of education and learning: A review of empirical literature [Електронний ресурс] / J. Majuri, J. Koivisto, J. Namari // Proceedings of the 2nd international GamiFIN conference, GamiFIN 2018. CEUR-WS. – 2018. – Режим доступу: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/104598/gamification_of_education_2018.pdf

3. Tewthanom K. The Effect of Kahoot web-based learning on learning skills of pharmacy students: The trend in clinical pharmacokinetics course for 2 generations / K. Tewthanom // Indian Journal of Pharmaceutical Education and Research. – 2019. – 53.2. С. 212-215.

**ЩОДО РОЗУМІННЯ СУТІ ПОНЯТТЯ
«АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ»:
ЗАКОРДОННЕ ТА ВІТЧИЗНЯНЕ ТЛУМАЧЕННЯ**

Хоча в різних сферах науки та численній кількості словників трапляються визначення понять *добро, чесність, добродесний, академічний*, а також у наукових дослідженнях зазначено, що проблема академічної добродесності сягає обріїв не лише виключно освітніх, а й правових, технічних, моральних і соціальних [2, с. 477-482], українські словники, довідники та енциклопедії не надають визначення власне терміну «академічна добродесність».

Погоджуючись із І.М. Серебрянською [4], вважаємо, що термін «академічна добродесність» бере свої витoki від іноземного *academic integrity*.

Загальновідомо, що прикметник *integer* з латинської перекладається як «довершений, повний, цілісний», а іменник *integrity* – «довершеність, повнота, цілісність» психологічного стану людини, внутрішню гармонію, стійкість і послідовність морального образу [6, с. 12]. Означальний прикметник *academic* характеризує належність до школи / університету, процесів навчання, освіти та мислення. Так утворюється категорія академічної добродесності (*academic integrity*). **Академічна добродесність – це першочерговий принцип у функціонуванні будь-якого із закордонних ЗВО. Але не зважаючи на це, кожен заклад надає своє тлумачення та змістовність цьому поняттю. Розглянемо деякі з них:**

- Академічна добродесність – це прихильність та демонстрація чесної та моральної поведінки в академічному середовищі. Вона набуває найбільшої актуальності на університетському рівні, оскільки стосується надання кредитів іншим людям при використанні їхніх ідей. Найпростішими словами, вона вимагає визнання внесків інших людей [8].

- Університет та широке наукове співтовариство побудовані на спільних цінностях та нормах поведінки, включаючи чесність, справедливість та відповідальність. Академічна доброчесність означає застосовувати ці цінності на практиці, сумлінно ставитись до академічної роботи, яку ви виконуєте в університеті, сумлінно поводитись з іншими, нести відповідальність за навчання та дотримуватися конвенцій стипендій [7].

- Академічна доброчесність є основною метою університету, щоб забезпечити обмін ідеями та розвиток нових знань, і вона вимагає, щоб окремі наукові співробітники працювали між собою. Уникнення академічної нечесної поведінки (плагіат, вигадкування та фальсифікація) часто називають способом сприяння академічній доброчесності. Але коли фокус зосереджений на негативній поведінці – там, де цілісність відсутня, – розмови про цілісність зосереджуються на підозрі, а не на довірі, повазі та зростанні [10].

- Коли ми говоримо про академічну доброчесність, ми говоримо про те, щоб діяти відповідно до певних принципів, які керують нашою взаємодією з іншими людьми та матеріалами [9].

- Тож можна узагальнити відповідно до набутих відомостей, що академічна доброчесність у закордонних реаліях – це головна мета освітньо-наукової спільноти, що ґрунтується на відповідальності, чесності та моралі, забезпечує врегулювання взаємовідносин між учасниками освітньо-наукової спільноти та їх матеріалами.

- Незважаючи на надану характеристику закордонною спільнотою, інтеграція того чи іншого явища в будь-яку відмінну культуру неможливе без урахування, насичення та адаптації його до нового середовища та, відповідно, менталітету. Тож необхідним вбачаємо розглянути концептуальне наповнення «академічної доброчесності» за вітчизняними розвідками.

- Серед найбільш розповсюджених трапляються такі визначення:

- «Академічна доброчесність, з одного боку, є складною міждисциплінарною категорією, яка поєднує в собі етичні норми й правила поведінки людини в освітньо-науковому середовищі та механізми й

інструменти, за допомогою яких останні реалізуються на практиці. З іншого – існує цілий комплекс чинників, передусім морально-культурних, інституційних, освітньо-виховних, які впливають ззовні чи зсередини на університет, визначаючи його спроможність і прагнення протидіяти академічній нечесності. У будь-якому разі запровадження нового виду відповідальності (академічної – автор) зумовлене трансформацією всієї системи освіти й науки, оскільки переформатування цілої низки норм, правил, устроїв потребує значних ресурсів, часу та навіть волі й мужності окремих осіб для свого утвердження, у жодному випадку не може з'явитись одномоментно чи випадково без використання інструментів «академічного примусу» [5, с.194].

- «Категорія академічної доброчесності відзначається своєю багатовимірністю, що означає поєднання в ній як відповідних фундаментальних цінностей, так і механізмів й інструментів їхнього забезпечення і просування» [3].

- Академічна доброчесність, по суті, означає «інтелектуальну чесність», тобто порядність у використанні інформації, яка стає підставою для формування висновків та результатів досліджень, а також інших заходів, пов'язаних з пошуками та отриманням знань [1, с.88].

Тож відповідно до кожного з наведених наукових тлумачень академічна доброчесність являє собою доволі багатовимірне і водночас абстрактне поняття, яке побудоване на низці цінностей, норм та правил з метою забезпечення толерантного та демократичного взаємовідношення між собою серед освітньо-наукових працівників та спрямоване на врегулювання конфліктів інтересів серед учасників вищої освіти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гаруст Ю., Павленко Б. Академічна доброчесність – шлях до захисту інтелектуальної власності українських науковців. *Правові горизонти*. 2017. С.88-95.
2. Калиновський Ю.Ю. Академічна чесність як чинник правового

виховання студентської молоді. *Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: науковий вісник : зб.наук.праць.* К. : Вид-во ННУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. Вип 63 (8). С.477-482

3. Малогулко Ю.В., Затхей М.В. Проблеми академічної доброчесності в Вищих Навчальних закладах. *Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ.* 2018. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hcwr/all-hcwr-2018/paper/view/3857>

4. Серебрянська І.М. Мовна експлікація концепту «Академічна доброчесність» в українському освітньому дискурсі. URL : www.researchgate.net/profile/Irina-Serebranska/publication/340818789

5. Тицька Я. Академічна доброчесність та академічна відповідальність у забезпеченні якості освіти. *Теорія держави та права.* 2018. №11. С.192-195.

6. Killinger B. *Integrity: Doing the Right Thing for the Right Reason.* 2010. McGill-Queen's University Press., P. 12

7. La Trobe University. URL: <https://latrobe.libguides.com/academic-integrity>

8. The University of North Carolina at Chapel Hill. URL : <https://writingcenter.unc.edu/esl/resources/academic-integrity/#:~:text=Academic%20integrity%20is%20the%20commitment,the%20contributions%20of%20other%20people>

9. University of Maryland. URL: <https://www.umgc.edu/current-students/learning-resources/academic-integrity/tutorial/module1/story.html>

10. University of Nebraska – Lincoln. URL: <https://www.unl.edu/gradstudies/connections/five-pillars-academic-integrity>

Лощинова І. С.

Дніпровський державний медичний університет

ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИКИ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В АНГЛОМОВНИХ ГРУПАХ

Латинська мова є пропедевтичною дисципліною, що безпосередньо пов'язана з усіма предметами, які вивчають студенти медичного університету,

особливо з анатомією, біологією, біохімією, фармакологією та клінічними дисциплінами. Метою даної розвідки є висвітлення труднощів, з якими стикаються англомовні студенти під час вивчення латинської фонетики.

Приблизно 65% англійських слів мають латинське походження, тому англомовні здобувачі вищої освіти легко засвоюють лексичний матеріал практично без перекладу. Уже на першому занятті під час вивчення алфавіту в деяких студентів виникає хибна думка про те, що вони вже достатньо обізнані в цьому предметі. Завдання ж викладача полягає у тому, щоб звернути увагу аудиторії на різницю в назвах деяких літер, а також на відмінність у вимові таких літер, як *a, u, i, e, y, c, g, h, j*.

На початковому занятті студенти відразу ж демонструють перші помилки, а саме: некоректну вимову голосних *a* та *e*, відповідно *a* – [ei], *e* – [i], а також дифтонгів *ai* та *ei*, відповідно *ai* – [o], *ei* – [u]. Латинські голосні *i* та *y* передають звук [i], як-от: *iater* [іатер] – лікар, *gurgus* [гірус] – звивина, тоді як англомовна аудиторія намагається вимовляти їх як звук [ай]. Голосний *u* латиною в будь-якій позиції вимовляється лише як український звук [y]: *sublingualis* [сублінгваліс] – під'язиковий, *sinus* [сінус] – пазуха тощо. Особливу увагу слід звернути на вимову закінчення *-um*, що дуже часто зустрічається у фармацевтичній термінології, оскільки студенти часто ігнорують його. Англомовні здобувачі вищої освіти традиційно вимовляють літеру *h*, як [ейч], хоча латиною *h* читається як німецька літера *h* або українська *г*, наприклад: *homo* [гомо] – людина, *herba* [герба] – трава. Також необхідно акцентувати увагу на те, що в латинській мові на позначення літер *j* та *g* неприйнятно вживати звук [дж]. Букву *j* вимовляємо лише як [й]: *maior* [майор] – великий, *juvenis* [ювеніс] – юнак, а літера *g* відповідно передає звук [г]: *genesis* [генезіс] – походження, *genu* [гену] – коліно та ін.

Також проблеми виникають при вимові буквосполучень *ti, si* в закінченнях іменників жіночого роду на *-tio, -sio*, відповідно *-tio* – [ʃ(ə)n], *-sio* – [z(ə)n], наприклад, у таких термінах як: *solutio* [солюціо], *laesio* [лезіо] – пошкодження. Отже, вже з перших хвилин заняття викладачу-латиністу доцільно

використовувати прийоми зіставлення та протиставлення, зосереджуючи увагу на розбіжності вимови звуків, що позначаються вказаними літерами чи буквосполученнями в англійській та латинській мовах.

Основним завданням під час вивчення фонетики є вироблення навичок грамотного читання. З цією метою значно збільшено кількість та обсяг вправ, що покращують техніку читання. При цьому застосовуються вправи на розвиток навичок грамотного читання та на закріплення цих навичок. Продуктивною також вбачаємо підготовку за принципом правило-вправа, що дає можливість швидко долати інтерферуючий вплив англійської мови під час вивчення латини.

Процес навчання ускладнюється також тим, що англійська мова не є рідною для більшості студентів, адже у повсякденному житті вони здебільшого послуговуються арабською, французькою, хінді або івритом. Фонетичні правила і правила постановки наголосів представляють проблему для всіх без винятку студентів, але у студентів, які говорять різними мовами, ці проблеми різні, тому що кожен інстинктивно намагається прочитати слово за правилами своєї мови. При визначенні місця наголосу студенти, які розмовляють різними мовами, також припускаються різних помилок. Наприклад, індуси, які володіють англійською мовою на високому рівні, ставлять наголос на початку слова, франкомовні ж студенти традиційно наголошують останній склад. Студенти, для яких рідною є арабська мова, виділяють по кілька наголошених складів в одному слові. Такий підхід суперечить правилам постановки наголосу в латинських словах.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ІНТЕРАКТИВНИЙ ПРАКТИКУМ З РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ» НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ

Основною для виокремлення будь-якого народу є мова. Люди вивчали рідну та іноземні мови протягом багатьох віків. Але методика викладання мови виникла порівняно недавно. «Методика викладання української мови як іноземної розвивається активно лише з кінця минулого століття, коли після проголошення Україною незалежності посилюється інтерес і до мови, і до культури, і до самої держави» [1, с. 52]. Г. Ю. Шелест справедливо зауважує, що методика викладання української мови як іноземної, незважаючи на свої особливості, є складовою загальної методики викладання української мови. Викладання української мови як іноземної студентам-іноземцям, що навчаються в українських вишах – проблема актуальна для сучасної освіти. В останні роки інтерес до української мови у світі посилюється, це пов'язано з багатьма як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Саме тому методика викладання української мови як іноземної стала одним із нових і пріоритетних напрямів української лінгводидактичної науки. Виникає об'єктивна необхідність удосконалювати викладання української мови як іноземної, перебуваючи в контексті основних тенденцій розвитку освіти світової, яка є глобальним фактором міжнародного суспільного розвитку та інтеграції. Треба зосереджувати увагу на методах і прийомах навчання української мови як іноземної, на необхідності вивчення логіко-граматичної системи української мови. Під час вивчення української мови як іноземної «треба враховувати психолого-педагогічні та соціально-педагогічні чинники, рівень знань на момент навчання, комунікативні потреби» [2, с. 43]. Окремо варто виділити практичну спрямованість навчання; функціональний підхід до відбору і

подання мовного матеріалу тощо. Зробити акцент на практичному аспекті вивчення мови: як користуватися українською мовою як іноземною.

В Україні проблемі вивчення української мови як іноземної присвятили свої дослідження такі науковці: А. Азарова, М. Арделян, В. Бадер, К. Брунер, Н. Гавдида, І. Зозуля, Д. Мазурик, Л. Назаревич, І. Ющук. Ці дослідники також є авторами нових навчальних посібників для іноземців, які значно допомагають у вивченні української мови як іноземної і дають можливість викладачам використовувати різні методики й техніки для викладання мови. В Одеському національному університеті на кафедрі мовної та загальногуманітарної підготовки іноземців було створено курс «Інтерактивний практикум з розвитку мовлення», який спрямовано на комунікативний аспект. Отже, «Інтерактивний практикум з розвитку мовлення» – курс, який читається на підготовчому факультеті, сприяє вдосконаленню викладання української мови як іноземної, оскільки формує та розвиває в студентів-іноземців комунікативну компетенцію, забезпечує успішне спілкування, на основі свідомого засвоєння мовної системи української. Пріоритетними залишаються такі завдання: визначити важливі методичні прийоми під час вивчення української мови як іноземної; виділити основні етапи навчання (рівень А1, А2, В1); окреслити мінімум вивченої лексики на кожному занятті з інтерактиву; сформулювати ситуативно-тематичне подання матеріалу; створити навчально-мовленнєві та проблемні ситуації на заняттях; визначити комунікативний підхід вивчення усного мовлення.

Комунікативна компетенція передбачає вміння користуватися всіма видами мовної діяльності (слуханням, говорінням, читанням, письмом) як природними засобами спілкування з дотриманням мовних та стилістичних норм української мови. У той же час, комунікація може здійснюватись лише у разі знання її учасниками екстралінгвістичної інформації, тому вивчення іноземної мови пов'язане із засвоєнням особливостей та понять, характерних для культури країни, мова якої вивчається.

Важливе значення вивчення мови має філософське розуміння нерозривності триєдності «мова – мислення – мовлення», яке й визначає

творчий характер засвоєння мови (В. Гумбольдт, О. О. Потебня, О. Ф. Лосєв та ін.). Характер навчання іноземних студентів у національному виші вимагає перенесення умінь використання мовного матеріалу на науковий, суспільно-публіцистичний, літературний та розмовний стилі. На базі вивченого матеріалу в курсі «Інтерактивний практикум з розвитку мовлення» удосконалюються вміння в усіх видах мовної діяльності, щоб здійснювати подальше навчання за спеціальністю (слухати та записувати лекції, конспектувати першоджерела, брати участь у семінарах, складати заліки та іспити).

«Інтерактивний практикум з розвитку мовлення» – курс динамічний, у якому використовуються сучасні технології. У рамках цього курсу формуються комунікативні компетенції (загальне володіння мовою, знання про світ, сучасне українське суспільство, культуру, навчання тощо), необхідні іноземному студенту; здійснюється культурне та професійне спілкування. Комунікативна компетенція включає у себе мовну, мовленнєву та соціокультурну компетенції. Мовна компетенція передбачає знання структури мови, адекватне вживання мовних одиниць у мові та здатність співвідносити їх із національно-культурною семантикою. Мовленнєва компетенція – це знання правил мовної поведінки, використання відповідно до ситуації мовних елементів у побутовій мові, здатність розуміти та породжувати іншомовне висловлювання. Соціокультурна компетенція включає знання соціального та культурного життя, передбачає пізнання та досвід іншої культури, володіння своєю та чужою мовою, вміння розпізнавати, аналізувати ситуацію, давати їй оцінку та знаходити шляхи вирішення завдань і досягати поставленої мети. «Інтерактивний практикум з розвитку мовлення» за рахунок своєї захоплюючої складової формує в іноземних студентів мотивацію до вивчення української мови, тобто сприяє більш швидкому та успішному формуванню комунікативної компетенції. При цьому варто враховувати, що завдяки базовим курсам з мови іноземні студенти вже мають певний лінгвістичний досвід, покликаний розширити і зміцнити «Інтерактивний практикум з розвитку мовлення», який використовує аудіо- та відеозасоби навчання (наочна демонстрація мови в природній обстановці),

інтернет (електронні словники, перекладачі та ін.). Сприйняття та переробка інформації втілюються у формі слухо-зорового синтезу, який ліг в основу цілого напрямку в методиці викладання іноземних мов та послужив базою для створення і розробки аудіовізуального способу викладання. Доцільність використання відео у навчальному процесі пояснюється: доступністю відеоматеріалів, які можуть бути записані з різних джерел (YouTube, Google, Instagram etc.); наявністю певного досвіду користування сучасними технологіями (Zoom, Ding Talk, Skype); можливістю більш творчої діяльності викладача.

Курс «Інтерактивний практикум з розвитку мовлення» потребує відповідного методичного забезпечення у вигляді спеціально відібраного та спеціально організованого матеріалу, що підлягає засвоєнню в процесі навчання. Це письмові та звукові тексти, невербальні знакові повідомлення у вигляді малюнків, графіків, схем, реалії країни мови, що вивчається, наприклад, фотографії. Мовний і мовленнєвий матеріал, що є у цьому курсі, забезпечує розвиток усіх чотирьох видів мовної діяльності – читання, письма, аудіювання і говоріння – за рахунок граматичних таблиць, діалогів, лексичних, граматичних вправ, текстів. Але оскільки метою даного курсу є навчання студентів найважливішим моделям мовлення, цьому аспекту мовної діяльності приділяється основна увага.

Однією із складових курсу є наявність відео- та аудіоматеріалів. Аудіовідеозасоби навчання засновані на інтенсивних методах викладання іноземної мови та використовуються на всіх етапах навчання. Їх використання на початковому етапі допомагає студентам простежити практичне застосування представленого матеріалу у стандартних соціально-побутових та соціально-культурних ситуаціях. Крім того, емоційна дія аудіо та відео може бути додатковою мотивацією навчання. Навчання, що має емоційне забарвлення, сприяє більш ефективному засвоєнню навчального матеріалу. Спеціально створені (навчальні) та аутентичні методичні аудіо- та відеоматеріали, включені до курсу «Інтерактивний практикум з розвитку мовлення», можуть

бути представлені окремим аспектом або бути ілюстрацією до теми, що вивчається. Також викладачеві варто мотивувати студентів активно використовувати лексику цих матеріалів у різних комунікативних ситуаціях [3].

Пропоновані до вивчення мікротексти, діалоги, вправи, завдання різного ступеня складності покликані активізувати та розширити словниковий запас студентів, закріпити навички монологічного та діалогічного мовлення, а також сприяють закріпленню граматичного матеріалу, представленого в підручниках з української мови для студентів-іноземців.

Успішна комунікація неможлива без знання мовного етикету країни, де живуть і навчаються іноземці. Повноцінне опанування мови – це також знання цієї важливої частини культури [4]. Встановлення контакту з співрозмовниками, його підтримка та завершення, відповідна реакція на репліки тощо вимагає використання відповідних мовних засобів. Як визначає Н. П. Плющ, мовний етикет – це «спеціальні (лексичні, морфологічні, синтаксичні, просодичні) засоби вираження ввічливості, спеціальні етичні мовні формули, які утворюють у кожній конкретній мові цілу систему. ... Сам же мовний етикет охоплює, крім власне етикетних мовних формул, ще й соціально-мовні символи етикетного рівня...» [5, с. 92]. «Інтерактивний практикум з розвитку мовлення» забезпечує іноземних студентів потрібними мовними засобами, які дають їм можливість вільно і активно спілкуватися в різних життєвих ситуаціях.

Підбираючи матеріал до курсу, автори виходили з того, що для успішного навчання української мови іноземних студентів необхідне поєднання комунікативних завдань з осмисленням основних елементів системи української мови.

Політична обстановка, що змінилася, вплинула на зміст навчальних матеріалів і призвела до зміни стилів спілкування. На зміну формально-адміністративному стилю приходять нейтрально-фамільярний, а в промовах все більш переважає розмовний стиль. У засобах масової інформації активно використовується просторічна та жаргонна лексика. Варто зауважити, що роль

стилістики в процесі навчання мови ще недостатньо розглянута у методичній літературі. Описаний у цій статті курс містить елементи стилістичних варіантів мови, що вивчається. Використання стилістичного компонента вже на початковому етапі має, по-перше, велике психологічне значення, оскільки надалі допомагає іноземним студентам орієнтуватися в різних сферах спілкування. По-друге, знайомить із синонімічними варіантами і, по-третє, вчить користуватися цими варіантами в конкретних ситуаціях спілкування. Зрештою, студенти отримують уявлення про стилістичну культуру мови учасників процесу комунікації [6].

Таким чином, «Інтерактивний практикум з розвитку мовлення» – значущий та перспективний курс, що розвиває комунікативну компетенцію іноземних студентів. Знання української мови дає можливість фахівцю-професіоналу вивчати і надалі використовувати новітні досягнення в галузі його досліджень та діяльності, а також належним чином представляти свій внесок у розробці будь-якої проблеми.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Шелест Г. Ю. *Вивчення української мови як іноземної: проблеми, нові методики, перспективи* / Г. Ю. Шелест // Закарпатські філологічні студії. – Ужгород: УНУ. – 2018. – Вип. 3. – Т. 1. – С. 51–55

2. Бей Л., Тростинська О. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів / Л. Бей, О. Тростинська // Вісник Харківського Національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2008. – №12. – С. 42–49.

3. Мотивація навчальної діяльності. URL:
https://pidru4niki.com/17450602/psihologiya/motivatsiya_navchalnoyi_diyalnosti
(Дата звернення 16.01.2022)

4. Волкотруб Г. Мовний етикет як складова формування комунікативної компетентності студентів-іноземців. URL:
https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/40016/1/Галина_Волкотруб-2019.PDF (Дата звернення 16.01.2022)

5. Плющ Н. П. Формули ввічливості в системі українського мовного етикету / Н. П. Плющ // Українська мова і сучасність. – К.: НМК ВО, 1991. – С. 90–98.

6. Дудик П.С. Стилїстика української мови. Літературне місто. Онлайн-бібліотека української літератури. Освітній онлайн-ресурс. URL: <http://litmisto.org.ua/?cat=34> (Дата звернення 16.01.2022)

Магрламова К.Г.

Дніпровський державний медичний університет

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

У тезах викладено результати аналізу вищої медичної освіти у Великій Британії. Досліджуючи будь-яке явище чи процес, не можна обійтися без екскурсу до їх першоджерел, адже саме вивчення передумов їхнього виникнення сприяє глибшому і всебічному аналізу їх сутності. Тому, простежимо витоки професійної медичної освіти у Великій Британії. Огляд науково-педагогічної та науково-методичної літератури свідчить, що історію професійної медичної освіти в Об'єднаному Королівстві досліджувало чимало українських та закордонних науковців. Проте в кожній науковій розвідці увагу дослідника сфокусовано на різних аспектах розвитку професійної медичної освіти сімейних лікарів; фахівців із фізичної реабілітації, ветеринарів окремих періодів розвитку – Середньовіччя; ХІХ ст.; проміжок часу в 150 років; інших країн Європи, Канади, Австрії, Польщі. Варто зазначити, що саме становлення і розвиток медичної освіти в університетах Великої Британії ще не були предметом чіткого дослідження. Відтак, коротко проаналізуємо і систематизуємо наявну інформацію, акцентуючи увагу на підготовку майбутніх лікарів у системі вищої школи досліджуваної країни. Градація етапів університетської освіти у Великій Британії розроблена сучасними вітчизняними науковцями (Н. Бідюк, О. Паламаренко). Дослідниця систематизує процес

формування системи вищої освіти таким чином: Перший етап (XII–XIII ст.) – розвиток первісних училищ, утворення Оксфордського і Кембриджського університетів. Другий етап (XIV–XV ст.) – формування головних корпоративних елементів англійських університетів, заснування шотландських університетів, проведення першої реформи вищої освіти. Третій етап (XVI–XVII ст.) – прийняття перших статутів, звільнення університетів від церкви, запровадження кандидатських іспитів для одержання наукового ступеня. Четвертий етап (XVIII–XIX ст.) – запровадження радикальної реформи освітньої системи, започаткування вступних та державних іспитів, розширення змісту професійної підготовки тощо. П'ятий етап (кінець XIX ст. – теперішній час) – утворення бінарної системи вищої освіти, модернізація структури вищих навчальних закладів, змісту та методів навчання, реформування вищої школи [1, с. 49–59]. Медична освіта у Великій Британії у своїй генезі має специфіку, що відображена в системі вищої медичної освіти, в особливостях стандартизації та визначенні освітньо-кваліфікаційних рівнів, у змісті підготовки майбутніх лікарів та інноваційних підходах до її здійснення. Найбільш повною і наближеною до нашого дослідження є класифікація етапів становлення і розвитку професійної медичної освіти у Великій Британії, запропонована І. Паламаренко.

Упродовж тривалого часу (з XIII по XVII ст.) здобути ступінь з медичної освіти можна було кількома шляхами: в університеті (на той час існували Оксфордський, Кембриджський, Абердинський); через королівський патронат; через церковний патронат. Таким чином, відмінною рисою тогочасної класичної університетської медичної освіти залишалася теоретична підготовка. Доцільно згадати також, що шотландський університет, на відміну від англійських, приймав на навчання студентів усіх релігійних груп. Університети ж Оксфорда і Кембриджа (Оксбриджа) обмежували доступ до освіти англіканцям-нон-комформістам. Отже, враховуючи виокремлені критерії, період з XIII ст. по XVII ст. можна назвати етапом зародження і становлення системи університетської професійної медичної освіти. Таким чином, XVII ст.

стає переломним у становленні вищої професійної медичної освіти у Великій Британії: лікування хворих поступово почало переходити на інший рівень – знання теорії медицини та практична підготовка. Якщо в попередньому столітті тих, хто займався лікуванням хворих, умовно поділяли на три групи: лікарі загального профілю, хірурги та аптекарі, то прийдешнє століття почало висувати нові вимоги до майбутнього лікаря. Фахівець лікарської справи мав володіти знаннями і навичками не лише у своїй спеціальності, але й у споріднених. Загалом, XVIII ст. можна схарактеризувати як століття кардинальних змін у професійній підготовці майбутніх лікарів: розширення переліку медичних дисциплін; введення практичної складової в підготовку, складання кваліфікаційних екзаменів, упровадження ліцензій на лікарську практику. З урахуванням вище викладеного, цей проміжок часу в історії професійної університетської медичної підготовки у Великій Британії можна вважати таким, що дозволив сформувати систему професійної підготовки майбутніх лікарів, тобто системоформувальним. XIX ст. стало «золотою ерою» для медичних шкіл Об'єднаного Королівства. «Лондонська модель» вищої медичної освіти, яка домінувала довгий час в історії медичної освіти, поступово давала шлях провінційним школам з їх «свіжими перспективами» на медичну освіту» [2]. Імпульсом для появи таких шкіл стали різноманітні відкриття в різних галузях науки: хімії, фізики, біології, техніці тощо. У медицині почали широко використовувати їх здобутки, що вимагало нових підходів у підготовці майбутніх лікарів. Почали з'являтися нові окремі медичні школи та школи в межах університетів. Майбутні лікарі вивчали загальну медицину, фармакологію, анатомію, лікування дітей та акушерство. У цей період було введено ще інші інновації.

Іншими словами, розвиток медичної освіти ніколи не припинявся. Триває він і нині. XXI ст. ми назвали етапом реформування університетської медичної освіти. Однак, з урахуванням еволюційного характеру її поступу, варто розглядати цей етап розвитку системи вищої професійної медичної освіти як етап модернізації. Таким чином, поява нових медичних шкіл, нововведення в

законодавчому забезпеченні, інновації в навчальному процесі в університетах Великої Британії дозволили систематизувати історію професійної медичної освіти в університетах Великої Британії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Паламаренко І. О. Професійна підготовка сімейних лікарів у вищих медичних школах Великої Британії: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2012. 252 с.
2. Стандарти медичної освіти й професійної підготовки у Великій Британії. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Medical_education_in_the_United_Kingdom (дата звернення: 14.03.2017).

Москаленко Н.О., Слюсар Н.О.

Дніпровський державний медичний університет

УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ СТУДЕНТІВ -МЕДИКІВ

Досягнення ефективних результатів у процесі навчання української мови як іноземної передбачає розуміння так званого актуального обсягу матеріалу, що пропонується студентам. Вибір методики навчання студентів-медиків української мови як іноземної має спиратися на такі фактори: по-перше, специфічна мотивація саме студентів медичної спеціальності, по-друге, необхідність визначити обсяг лексичного та граматичного матеріалу, враховуючи мотивацію студентів.

Викладач-філолог має чітко усвідомлювати, що перед ним стоїть завдання – навчити мови, а не дати знання про мову. З точки зору психолінгвістики викладач, що є носієм мови, повинен чітко розуміти обсяг матеріалу, щоб не перейти межу актуального обсягу. До цього ж потрібно додати, що викладач-філолог має небезпеку порушити цю межу. Щоб цього не сталося, слід будувати заняття, виходячи з чіткого розуміння, де і як студенти зможуть використати вивчений матеріал. Абсолютно зрозумілою є недоцільність теоретичного граматичного

матеріалу. Відповідно, письмові вправи на засвоєння граматики. Це не входить до актуального обсягу, це суттєво впливає на мотивацію вивчення української мови. Актуальним обсягом для студентів-медиків є не тільки медична лексика, але й мовленнєві конструкції, що вживаються лікарем та пацієнтом. Викладач може сконцентрувати увагу на лексичному матеріалі, у якому зацікавлений студент. Але якщо перейти межу, тобто поглиблювати, деталізувати матеріал, можна втратити увагу студента, його розуміння, де і як він зможе вжити вивчений матеріал.

Москаленко Н.О., Слюсар Н.О.

Дніпровський державний медичний університет

СУГЕСТОПЕДИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ СТУДЕНТІВ –МЕДИКІВ

Відомо, що основна ідея сугестопедії – розкриття і розвиток всебічних резервних можливостей особистості. Елементи цього методу сприяють швидкому та ефективному оволодінню усним мовленням під час вивчення іноземної мови. Сутність методу полягає в тому, що студент самостійно знаходить закономірність (граматичну, лексичну, тощо) у мовленні. Завдання викладача – надати студентові необхідний мовленнєвий ресурс задля можливості розв’язати певну мовленнєву ситуацію. Викладач пропонує студентові інструменти, а студент, умовно кажучи, використовує їх, створюючи власну модель комунікації. Так студентам-медикам пропонується вивчити основні конструкції, що вживає лікар в певних ситуаціях (опитування пацієнта, огляд його, рекомендації, пояснення проблеми тощо) та пацієнт в однакових ситуаціях. Потім викладач пропонує відтворити певну комунікативну ситуацію в різних варіантах. На цьому етапі доцільно задіяти елементи рольової гри. Ступінь засвоєння матеріалу виявляється саме в можливості знайти власне

комунікативне рішення. Наприклад, є завдання визначити діагноз. Ми говоримо про симптоми застуди, визначаємо необхідну лексику для лікаря й пацієнта. Студент у ролі лікаря та в ролі пацієнта має вирішити цю комунікативну задачу відповідними запитаннями та висновками. Тобто мова йде про інтеграційне вивчення мови, коли задіяні і професійні, і мовленнєві навички. Крім того, сугестопедичні елементи передбачають оволодіння мовою в умовно стресовій ситуації. Перед студентом постає завдання з професійної сфери, яке він має вирішити засобами іноземної мови. Можна говорити, що професійна сфера – посередник у процесі оволодіння мовою.

Nashyvanko O.V.

Dnipro State Medical University

USING OF DISTANCE LEARNING IN THE ENGLISH CLASSES

Learning English in the modern society is an obligatory part of future medical professionals training. Particular attention is paid to new trends in the selection of methods, techniques and forms of learning. Currently, there is an increase in the quality of education and specialists training in the medical field. This requires from the teachers of our university new approaches and methods of teaching English in a professional direction with using of distance learning technologies.

The concept of distance education covers various methods, models and technologies when a teacher and students are separated by a certain space, but they can communicate online.

Moodle and Googlemeet learning resource management systems provide us with this opportunity. In addition to teaching English to the medical students, these resources can be also used for tutorial, presentation of new topics, opportunities for obtaining additional information and testing of students` knowledge. When preparing and having classes in the Moodle and Googlemeet systems, teachers use lexical, didactic, grammar, audio - video materials and final control tasks.

One of the important requirements of modern education is training highly qualified specialists who speak English, can use information and communication technologies, and acquire knowledge independently.

Перинець К.Ю., Салова О.В.

Дніпровський державний медичний університет

ВИКОРИСТАННЯ YOUTUBE-ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИВЧЕННЯ УМІ

Широке впровадження інформаційно-комунікативних засобів у лінгвонавчальний простір вимагає від педагога пошуку та інтеграції новітніх smart-технологій. Тому відеохостинг YouTube стає корисним інструментом дистанційної освіти та сприяє більш ефективному засвоєнню навчального матеріалу.

Платформа YouTube як навчальний ресурс у закладах вищої світи розглядається в публікаціях Н. Чинталапаті [2] та Д. Павлович [3]. Питання застосування YouTube для вивчення української мови як іноземної ще не стало об'єктом спеціальних досліджень. Слід відзначити статтю Н. Юган, у якій розкриваються можливості застосування подкастингу в процесі навчання студентів-іноземців української мови як іноземної на прикладах використання ресурсів Studyukrainian та Ukrainianlessons [1].

Тому питання вивчення особливостей використання YouTube-каналів як навчальної платформи для ефективного оволодіння українською мовою як іноземною набуває безперечної актуальності, особливо в умовах дистанційної чи змішаної освіти.

Відеохостинг YouTube пропонує широкий спектр відео з цільовим призначенням, тому стає не тільки сприятливим середовищем для навчання, а й ефективним інструментом для викладача. На сьогодні можна виділити два підходи у викладанні навчальних відео на YouTube-каналах для вивчення УМІ:

«іменні» (*Ukrainian Language* [6]; *Speak Ukrainian* [4]) та «презентативні» (*Ukrainian One* [8]; *Ukrainian for everyone* [5]; *Ukrainian Lessons* [7]).

Специфіка «іменних» каналів полягає в тому, що автор проєкту пояснює певні теми в режимі «викладач-студент». У навчальних цілях такі відео можна застосовувати для повторення та коригування вивченого матеріалу.

«Презентативні» відео є найбільш ефективним інструментом для вивчення УМІ як під час заняття, так і для самостійної роботи студентів. Наприклад, на YouTube-каналі *Ukrainian One* [8] відеоматеріали розподілено за групами, що відповідають основним видам мовленнєвої діяльності. Коротка тривалість (до 10 хвилин) відеоматеріалів, представлених на цьому каналі, зумовлює їх високу ефективність для інтенсивного навчання. Розглянемо відео «Про себе», в якому враховано три основні етапи введення демонстраційних матеріалів на занятті: переддемонстраційний, демонстраційний та післядемонстраційний.

Переддемонстраційний етап передбачає введення нової лексики з теми: «Мене звати ...»; «Мені ... років»; «Я живу в ...»; «Я навчаюся в ...» і т.п. Тестові завдання, представлені після цього блоку, сприяють більш ефективному засвоєнню матеріалу.

На демонстраційному етапі студентам пропонується прослухати тексти з відпрацьованими новими фразами та зрозуміти основну інформацію. Цей етап можна комбінувати на розсуд викладача (аудіювання та читання одночасно; аудіювання, потім читання тощо). Особливістю подання цих аудіотекстів є можливість порівняти дві розповіді – від носія мови та від іноземця. Тестові завдання допомагають закріпити прослухані фрази та полегшують роботу на третьому етапі.

Післядемонстраційний етап складається з конструювання власних висловлювань за допомогою ключових фраз, представлених у відео.

Подібні завдання на основі відеоматеріалів можна комбінувати, доповнювати, давати на самостійне опрацювання, тестовий контроль тощо. Як бачимо, використання подібних відеоматеріалів з платформи YouTube не тільки сприяє ефективному засвоєнню мовленнєвих навичок, але й осучаснює та

модернізує навчальний процес. Такий підхід до навчання дозволяє забезпечити індивідуальну освітню траєкторію здобувача освіти, дає змогу студентам-іноземцям скоріше адаптуватися в незнайомому іншомовному середовищі, а також підвищує інтерес до вивчення української мови та культури.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Юган Н. Навчальні подкасти у процесі викладання української мови як іноземної / Н. Юган. – Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2021. – Випуск 15. – С. 188–196.

2. Chintalapati, N., Daruri, V. S. K. (2017). Examining the use of YouTube as a Learning Resource in higher education: Scale development and validation of TAM model / Chintalapati, N., Daruri, V. S. K. – Telematics and Informatics, 2017, 34(6). – P. 853–860.

3. Pavlovic D. YouTube as a resource for continuous education of journalism students / Pavlovic D. – The 13th International Scientific Conference eLearning and Software for Education (Bucharest, April 27-28). – 2017. – P. 211-216.

4. Speak Ukrainian.

URL: <https://www.youtube.com/c/SpeakUkrainian>

5. Ukrainian for everyone.

URL: <https://www.youtube.com/channel/UCzfpsPsa1LOKCG8EM90QkNg>

6. Ukrainian Language.

URL: <https://www.youtube.com/c/UkrainianLanguageIrynaIsaac>

7. Ukrainian Lessons.

URL: <https://www.youtube.com/c/UkrainianLessons>

8. Ukrainian one.

URL: <https://www.youtube.com/channel/UC8vAxSUMZIx-ThSLG11uJnQ>

ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЛАТИНСЬКІЙ МОВІ В СИСТЕМІ ON-LINE

Стрімка зміна соціальних умов життя людей, що призвела і призводить до зменшення реальних комунікативних стосунків в аудиторіях, вимагає від викладачів нових / інших форм спілкування та навчання школярів, студентів: перш за все, пошуків нових прийомів та методів викладання в системі on-line, що б дозволили учням засвоювати навчальний матеріал якісно та з інтересом, виявляючи при цьому індивідуальну творчість, самостійність.

Одним із найефективніших дієвих підходів у навчанні іноземних мов визнано підхід, коли активна самостійна діяльність студента дозволяє робити «відкриття», коли студент шляхом логічних висновків та практичного досвіду, у тому числі й мовного, самостійно знаходить правильну відповідь. У зв'язку з чим такий підхід логічно визначають *евристичним*. Деякі сучасні методисти, зокрема Л. Г. Петерсон, називають такий підхід *технологією діяльнісного методу (ТДМ) навчання*, що не зменшує його значимості. О. Бігич, Г. Бориско, Г. Борецька в основі ТДМ вбачають метод рефлексивної самоорганізації [1, с.503-506]. О. Пометун, Л. Піроженко пропонують сучасні інтерактивні технології навчання для усіх етапів глибокого засвоєння знань. [2]. Особливої уваги заслуговують наукові розвідки М. Рій, яка вивчала творчі методи навчання іноземної мови та їх застосування у навчальному процесі учнів [3]. Такий метод успішно застосовують прогресивні учителі у школах, проте його активно використовують й у вищій школі. Ця технологія, на наш погляд, дозволяє не тільки формувати результати засвоєння програми дисципліни, а й розвивати діяльнісні навички, що забезпечать студентам успіх у майбутньому. Головне завдання ТДМ полягає у навчанні студента автономії, умінні самостійно вивчати іноземну мову, бути активним суб'єктом власного

навчання. При такому підході студент/ учень, що навчається латинській мові, розглядається як «соціальний актор», який уміє мобілізувати свої знання, уміння та ресурси (когнітивні, стратегічні, вербальні та невербальні) для того, щоб у процесі вирішення певної мовної – розуміння термінів, текстів – чи ситуативної проблеми – якщо це сучасні мови – досягти очікуваного комунікативного результату або (включаючи латинську мову) розуміння тексту, уміння зробити його переклад [3].

Для студентів, які вивчають латинську мову як іноземну, безумовно, актуальна концепція діяльнісної перспективи навчання. При діяльнісному підході в процесі навчання латинській як іноземній мові пріоритетними стають функціональні цілі, за якими реалізуються цілі лінгвістичні: здійснюється перехід від сенсу до форми, тобто від розуміння слів/ словосполучень, речень до способу їх реалізації. Практичні заняття у системі онлайн як організаційна форма навчання зазнають змін, як змістовного, так і структурного характеру, відбуваються також якісні зміни у відборі цілей та засобів навчання та у взаємодії викладача та студента. Вивчення граматики латинської мови важливе тому, що студент зможе правильно побудувати речення, словосполучення, вибрати необхідні граматичні форми та конструкції для його побудови. Передбачається, що студенти на основі сукупності прикладів та конкретних випадків вживання того чи іншого граматичного явища самостійно зможуть сформулювати правило на основі конкретного завдання та когнітивних засобів, створених ними, наприклад, у програмі ТІМС – у цій програмі працюють студенти і викладачі ДНУ імені Олеся Гончара. Це може бути елементарне виділення суттєвих граматичних моментів – кольором, підкресленням; самостійне пояснення певного граматичного аспекту – створення схем та таблиць тощо. Викладач, що працює в системі on-line, за потреби може консультувати студентів, рекомендувати їм посилання на додатки в електронному навчальному посібнику, який викладач взяв за основу (наприклад, ми використовуємо «Навчальний посібник з латинської мови і медичної термінології», «Навчальний посібник з латинської мови для

студентів-філологів»), необхідну літературу чи зосередити увагу студентів на тих мовних моментах, де вони зробили помилку. Безумовно, роль викладача в процесі навчання важлива – це ненав'язливе керування студентами за допомогою експліцитних та зрозумілих установок на правильне рішення ними необхідних задач на уроці. Йдеться про те, щоб спонукати студентів (й іноземних студентів у тому числі) до спільних самостійних роздумів, взаємного висновку над функціонуванням мікросистем латинської мови, на основі інтуїтивних здібностей студентів та їх індивідуального досвіду вивчення мови, вивчення інших іноземних мов.

Метою такого підходу є розвиток творчого мислення студентів під час вивчення/ аналізу ними граматичного явища, необхідного для забезпечення та закріплення їхніх знань. Так, уже на першому етапі навчання латинській мові з медичною термінологією для студентів-медиків архіважливим і досить складним завданням є розуміння, переклад медичних термінів, а потім використання їх у професійній комунікації. Ключем розв'язання даної задачі, насамперед, є знання відмінкових закінчень, зокрема, Genetivus (родового відмінка) однини та множини, які є маркерами визначення відміни іменників. Крім того, знаючи закінчення Genetivus, студент чітко визначає основу слова, що не менш важливо, оскільки можлива зміна основи – її нарощування (*pulmo, pulmonis, m* – легень; *os, ossis n* – кістка), чергування приголосних в основі (*simplex, simplicis* – простий) тощо. Знайшовши слово у словнику, визначивши, до якої відміни воно належить, установивши граматичну категорію роду іменника, студенти, користуючись зведеною відмінковою таблицею, самостійно визначають відмінок, граматичне число іменників і прикметників медичного терміна – слова/ словосполучення. Робота з таблицею, з одного боку, прискорює процес перекладу, з іншого боку, допомагає усвідомити особливості відмінкових закінчень і швидше запам'ятати їх, оскільки важливе знання не тільки Genetivus, наприклад, при виписуванні рецептів використовують й інші відмінки (Ablativus: *Da in charta (Abl. Sing); Dentur in ampullis (Abl. Pl.)*). Що стосується студентів-філологів, то їм запропоновано

використовувати таку таблицю при перекладі текстів, проте спочатку студенти повинні провести логічний аналіз її і виявити певну закономірність вживання закінчень. Так, студенти вилучають подібні закінчення в Genetivus множини першої відміни *-arum*, другої відміни *-orum*, п'ятої відміни *-erum*; закінчення *-is* у Dativus і Ablativus множини іменників першої і другої відмін, і також у Genetivus відмінку однини іменників третьої відміни. Так діяльність студентів призводить їх до висновку про чітке закріплення закінчень, що значно полегшує подальшу їхню роботу на уроці чи вдома – самостійну роботу.

Таким чином, діяльнісний аспект якісно прискорює процес вивчення відмінків та запам'ятовування відмінкових закінчень, що дозволяє студентам правильно поєднувати слова, використовувати медичні латинські терміни або перекладати текст. Для викладача важливим моментом є організація сукупності прикладів, на основі яких сформульовано правило певного граматичного явища, що вивчається. Для цього необхідно використовувати автентичний письмовий, аудіо- або відео-документ, на основі якого буде створена граматична концептуалізація. Зазначимо, що викладачеві слід підбирати навчально-методичні матеріали відповідно до рівня знань учнів на конкретному етапі навчання. Важливою є розробка викладачем особистої стратегії впровадження граматичного матеріалу, складання таблиць, тестових завдань, визначення настанов та навідних питань з урахуванням самостійної роботи студентів, що, як правило, міститься в методичних рекомендаціях викладача, розміщених у репозиторії університету – кожен студент може ними скористатися.

Так, при вивченні наказового способу дієслів студентами-медиками викладач пропонує 1) розглянути таблицю (таблиця 1); 2) проаналізувати її; 3) зробити самостійні висновки про утворення наказового способу дієслів в однині й множині. Паралельно пропонується розглянути спосіб утворення умовного способу дієслів, для цього рекомендовано: 1) порівняти утворення наказового й умовного способів, розглянувши таблиці, запропоновані викладачем (таблиця 1, таблиця 2); 2) визначити особливості утворення;

3) зробити самостійні висновки щодо утворення умовного способу. При вивченні цієї ж теми студентами-філологами викладач пропонує студентам: 1) розглянути таблицю (1); 2) проаналізувати її та 3) порівняти утворення наказового способу в латинській і, наприклад, у сучасній англійській мовах (таблиця 2); 4) зробити самостійні висновки щодо утворення наказового способу.

Таблиця 1

Persona	Infinitivus	Основа	Imperativus sing.	Imperativus plur.
2	signa -re	signa -	signa!	signa -te!
2	misce -re	misce -	misce!	misce -te!
2	recip - ěre	recip -	recip-e!	recip -ĩ-te!

Таблиця 2

Persona	Infinitivus	Основа	Conjunctivus sing.	Conjunctivus plur.
3	signa -re	signa -	Signe-tur	signe -ntur
3	Misce -re	misce -	Misce-a-tur	misce-a-ntur
3	recip - ěre	recip -	Recip-a-tur	recip -a-ntur

Зазвичай для самостійного аналізу способів дієслова викладач пропонує студентам-медикам сталі медичні терміни, вирази, що використовують при виписуванні рецептів (*Da tales doses numero 10. Dentur. Misce. Signa. Signetur*). Студенти мають установку: знайти і пояснити вживання способів дієслова у рецептурних записах. Для цього вони будують логічний ланцюжок: 1) вилучити форми дієслова; 2) визначити спосіб дієслова; 3) указати маркер умовного способу; 4) у результаті аналізу студенти роблять самостійні висновки.

Студентам-філологам, які вивчають усі способи латинського дієслова, рекомендовано працювати зі словниками – виписати зі словників дієслова українською, англійською, французькою та латинською мовами. Аналізуючи, студент відзначає схожість, спільність форм дієслова у французькій/англійській та латинській мовах, і самостійно визначає особливості утворення наказового способу в різних мовах. Один із видів діяльної роботи на заняттях з латинської мови для студентів-філологів є такий: викладач пропонує студентам зіставити декілька варіантів мінітексту різними мовами –

латинською, англійською, французькою, німецькою. Зміст тексту ідентичний, проте для кожного варіанта характерний лише один граматичний час. Студент, ще не володіючи глибокими знаннями з латинської граматики, повинен самостійно визначити, у якому варіанті латинського тексту використані дієслова «бути» у майбутньому, теперішньому та минулому часі. Зіставивши тексти, студенти відзначають різницю і приходять до загальної думки, що в текстах використано різний граматичний час і вони здебільшого навіть правильно визначають граматичний час, користуючись логікою і певним мовним досвідом – студенти першого курсу вивчають дві іноземні мови. Звичайно, студенти, основною мовою вивчення яких є німецька чи французька, швидше виконують самостійне завдання. Проте 92 відсотки студентів, базовою мовою яких була англійська, шляхом зіставлення і логіки (обов'язкова наявність дієслова в реченні, його позиція в реченні) приходять до правильних висновків. Навіть те, що студенти різними шляхами дійшли однієї думки (правильної!), переконує викладачів у корисності та необхідності використання такого методу, як діяльнісний, при вивченні граматики латинської мови.

Отже, оскільки діяльнісний метод дозволяє студентам швидко адаптуватися у граматиці латинської мови, самостійного аналізувати і приходити до правильних висновків з використанням знань на практиці, вважаємо за доцільне використання цього методу на уроках, що проводяться у системі on-line.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. Київ: Ленвіт. 2013. 590с. <https://kmaesm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/bigych-o.-b.-borysko-n.-f.-boreczka-g.-e.-ta-in.-2013-metodyka-navchannya-inozemnyh-mov-i-kultur-teoriya-i-praktyka.pdf>

2. Пометун О.І., Пироженко. Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.

https://pedagogika.ucoz.ua/knygy/Suchasnyj_urok.pdf

3. Рій М. Творчі методи навчання іноземної мови та їх застосування. *Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей*: зб. наук. статей. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2021. С. 105-109. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4173>

Письменна І.І.

Університет митної справи та фінансів

ПРАКТИКА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗВО

Ще зовсім недавно дистанційна освіта здавалась нам дивом. Але сталося так, що останній навчальний рік майже наполовину став дистанційним. Комуś такий формат роботи сподобався, а комуś – ні. Обидві думки мають право на існування. Дистанційне навчання має багато недоліків, але, безумовно, у нього є й певні переваги. І хоча дистанційне навчання не є заміною очного та ніколи не планувалось на довгострокову перспективу, воно може стати ефективним інструментом не тільки під час карантину, а й у подальшій системній роботі зі студентами, особливо в процесі вивчення іноземних мов.

На наш погляд, особливістю вивчення іноземних мов є те, що в процесі їх опанування дистанційне навчання можна успішно застосовувати на будь-якому рівні підготовки студентів. При цьому ефективність такого навчання залежить від якості методичного забезпечення, яке супроводжує кожне заняття. Не можна просто взяти готовий матеріал звичайного заняття і перенести його онлайн, адже дистанційна форма навчання має свою специфіку. Найбільш раціональним вважається розподіл матеріалу на теорію, яку студенти опрацьовують самостійно, і практичні заняття, які проводяться онлайн. Надання пріоритету самостійній роботі студентів потребує переосмислення

методичних засад навчання іноземної мови та створення якісно нових посібників, які б відповідали таким вимогам, як: науковість, автентичність, системна організація матеріалу як в межах усього посібника, так і в межах окремих структурних частин, комплексне представлення мовного матеріалу, взаємозв'язок навчання різним видам мовленнєвої діяльності, професійно-орієнтований характер. Тому розробка електронних підручників є одним з провідних напрямків ЗВО, котрі запровадили дистанційне навчання.

На сьогодні в Україні споживачам пропонуються численні електронні посібники для вивчення іноземних мов. Але, на жаль, більшість з них не можуть стати джерелом глибоких знань. Співробітниками кафедрами німецької та французької мов НАУ Л.О. Хоменко та О.Ю. Балалаєвою проаналізовано велику кількість електронних посібників та програм з німецької мови, розміщених в Інтернеті. На їхню думку, характерними недоліками багатьох з них є довільна методично непродумана презентація навчального матеріалу, зловживання мультимедійними засобами. Більшість з них є гіпертекстовими аналогами чужих друкованих видань. Фахівці вважають, що на першому етапі розробки електронного посібника більш коректним і раціональним є створення власного посібника, його апробація у навчальному процесі та редагування [1].

Співробітниками нашої кафедри за останні два роки було створено ряд електронних методичних розробок з іноземних мов, які враховують специфіку Університету митної справи та фінансів. Серед них «Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів із дисципліни «Друга іноземна мова (німецька)», «Методичні вказівки до вивчення курсу «Друга іноземна мова (німецька)».

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Хоменко Л.О., Балалаєва О.Ю. Досвід розробки методів дистанційного навчання іноземних мов у НАУ [Електронний ресурс] / Л.О. Хоменко, О.Ю.

Балалаєва // Наукові доповіді НАУ. – 2005 – 1 (1). – Режим доступу:
<http://www.nbu.gov.ua/e-Journals/nd/2005-1/05klomin.pdf>.

2. Щербицька В.В., Письменна І.І. Дистанційне навчання в процесі вивчення іноземних мов у ЗВО: досвід роботи / В.В. Щербицька, І.І. Письменна // Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка та психологія. – 2021. - № 1(21). – С. 279-284.

Rezunova V. V.

Dnipro State Medical University

HOW TO USE TOPICAL NEWS TO TEACH ENGLISH FOR PROFESSIONAL PURPOSES

Among a great variety of teaching methods used by ESL educators nowadays there is such a well-known and effective tool as reading breaking news. This source of teaching material raises the level of involvement and participation of students therefore develops their practical language skills.

It is important to choose appropriate news articles wisely considering the following criteria:

- **Relevance of topic.** A topic should be interesting and useful for medical students as future professionals.

- **Length.** News articles should not be too long and reading should not take much time.

- **Language content.** This criterion is one of the most crucial as it gives a plenty of opportunities for grammar and vocabulary consolidation and revision, For example, BBC news article called “Pakistan: police hunt for ‘healer’ who hit nail into woman’s head” gave the students possibility to refresh their vocabulary on the topics concerning hospital admission, history taking and medical examination, to analyze grammar related to direct and indirect speech as well.

Before this activity an educator should create pre-reading task such as predicting the main idea and vocabulary of the article from the headline or a picture. The first

reading activities should avoid a great amount of questions but the second reading tasks can include tasks to obtain more detailed information, for example, true/false items, multiple choice test etc.

To master critical thinking while reading students should be asked about their own point of view comparing it with author's one.

Рижченко О.В.

Дніпровський державний медичний університет

НЕОБХІДНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Необхідність вивчення латинської мови в медичному університеті зумовлена багатьма обставинами.

Латинська мова – невід'ємний атрибут сучасного світу. Багато висловів, цитат латиною асимілювалися в сучасні мови і є широко поширеними і загальноживаними, а фрази вже давно стали крилатими висловлюваннями. Їх так і називають – «крилата латина».

Латина до теперішнього часу залишається основним джерелом поповнення міжнародної наукової термінології практично в усіх галузях науки. Тому знання латини для кваліфікованого фахівця-медика дає можливість розуміти термінологію інших суміжних наук. Вивчення латинської мови, підтримання високого рівня знань у цій галузі є дуже нагальним завданням сучасної освіти. Латинська мова та медична термінологія – курс, який традиційно вивчають майбутні лікарі, провізори та представники інших медико-біологічних спеціальностей. Вивчення латинської мови в медичному університеті відкриває шлях студентам до свідомого засвоєння та грамотного вживання медичної термінології – професійної мови майбутнього фахівця-медика. Проблема навчання цієї мови актуальна й досі, оскільки будь-яке наукове професійне співтовариство має свою термінологію, пов'язану з латинською та грецькою мовами. Саме вони мають особливе значення для медиків та фармацевтів. Це

історично сформована традиція, що складалася століттями, об'єднує лікарів усього світу, сприяє уніфікації медичної термінології та освіти.

У медичному університеті студенти оволодівають основами латинської медичної термінології вже на першому курсі навчання, вивчаючи граматику і певний лексичний мінімум, принципи узгодження прикметників з іменниками, засвоюють значення словотворчих елементів — грецьких і латинських префіксів, коренів, суфіксів, засади словотворення. Набуті знання, безумовно, збуджують мотиваційну активність студентів у подальшій пізнавальній діяльності та полегшить подальше вивчення термінів фахових дисциплін з широко розкритим понятійним змістом.

Тому не підлягає жодному сумніву необхідність вивчення латинської мови в медичному університеті, а знання елементів латинської мови необхідні майбутнім медикам для успішного освоєння своєї спеціальності та грамотного використання у подальшому професійної мови лікарів – медичної термінології.

Таким чином, медична освіта неможлива без володіння основ латини. Вивчення латинської мови має велике значення у підготовці медичних фахівців, оскільки допомагає свідомо засвоювати та розуміти медичні терміни латинського походження, з якими вони зустрічатиметься, і користуватиметься у своїй практичній діяльності.

Ruskykh I. V.

Dnipro State Medical University

MOTIVATION AND LANGUAGE LEARNING: GLIMPSES OF THE WORK WITH INTERNATIONAL STUDENTS

There is a close relationship between language learning and motivation. It is the motivation that increases students' determination and interest in learning a language.

Researchers who study the relationship between language learning and motivation explain that language learners are motivated both 'intrinsically' and 'extrinsically.' Intrinsically motivated students are those who want to learn a

language so that they can understand how to get used to a completely different environment and live in it. Such students want to get to know people who speak the language, and they are also interested in the culture associated with the language.

Extrinsic motivation is not so powerful but very helpful in the short term. It is an external force compelling an individual to do something for a reward. Among extrinsic motivators are grades, competition, extra rewards, and punishments. It should be noted that students' motivation changes as time goes on. Professor Zoltan Dornyei from Nottingham University has pointed out that 'motivation levels are very dynamic', they can go up or down depending on how interested learners are. Deborah Tannen, professor of linguistics at Georgetown University says that 'each person's life is lived as a series of conversations. Wanting to have certain kind of conversations can be a huge motivator in learning a new language.'

Dnipro State Medical University, which is one of the prominent higher educational institutions of Ukraine, welcomes foreign citizens to study. Foreign students, who have been enrolled to the university coming from different countries, such as China, Egypt, India, Morocco, Saudi Arabia, Turkey, etc., face the difficulty to understand Ukrainian at the very beginning. But this problem turns out to be only temporary. Some applicants aiming to become students at DSMU choose to attend pre-study language courses to get ready for continuous undergraduate and postgraduate studies. This procedure is common but not obligatory, proving the fact that being plunged into different environment, it is possible to overcome the language barrier.

Most of the students do achieve success because they become strongly motivated. They are given a clear roadmap of tasks and strategies to follow. They are supplied with textbooks from introductory level to the basic one. They have access to instruction that has been tailored to match their abilities and interests. To ease the process of mastering Ukrainian, teachers link two languages through cognates, translating version of the text, breaking words down to their roots, asking questions in Ukrainian while making students give answers in English. One of the first skills students are trained on is reading. They see words and sound them out. They are fully

engaged into listening too. It should be noted that even though listening is more difficult than speaking, foreign students feel more comfortable with active hearing. Speaking skills are developed gradually and slowly. But to be highly motivated, foreign students require little time to start speaking confidently and fluently. Due to a lot of efforts on their part and on the part of the teachers of the Department of Language Training foreign students exhibit a complex understanding of the Ukrainian language that is marked by the fact that they can listen, comprehend the language, and respond properly.

LIST OF LITERATURE

1. Dornyei Zoltan. Motivation in second and foreign language learning. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://www.cambridge.org/core/journals/language-teaching/article/abs/motivation-in-second-and-foreign-language-learning/CF6301F6C401F2CB511529925B298004>

2. Seven Mehmed Ali. Motivation in language learning and teaching. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1274645.pdf>

3. Tannen Deborah. Language and power. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://static1.squarespace.com/static/5523ffe4e4b012b2c4ebd8fc/t/56d9e1938a65e2f5dc5edd04/1457119635815/language+and+power.pdf>

Sahirova Liudmyla

Dnipro State Medical University

BACKGROUNDS FOR EFFECTIVE TEACHING OF THE UKRAINIAN LANGUAGE DURING ONLINE CLASSES

The learning of a foreign language is a key factor in the study of foreign students. It is during this period that the success can significantly affect the future of

the student, become a kind of starting mechanism for further movement of the individual.

Properly structured and interestingly presented classes help students to master the Ukrainian language successfully. The teacher's task is to help the student learn the subject of the lesson by presenting the basic aspects of grammar on which it is based.

Trying to increase the effectiveness of teaching the Ukrainian language, the teacher is in constant search of new teaching methods.

Due to the introduction of distance learning, non-standard approaches to teaching the Ukrainian language appeared which include the organization of additional tasks and exercises, non-traditional forms of repetition, consolidation or verification of the studied material.

In daily practice, the following techniques are most often used during online classes: “game” lessons (students compete with each other for a larger number of correctly done exercises, in this case test tasks); “lessons-travels” (this technique is used in the demonstration of new material); dialogue lessons; a lesson-conference, during which everyone has the opportunity to test themselves as a teacher and explain the material to their classmates.

There is also a lesson-competition that works well. It consists in division the provided material by levels of difficulty. For example, to learn a given topic, exercises of three levels of difficulty are provided. Only after passing the easiest level the student is allowed to more difficult. In this case, an important factor is the motivation to do the exercises correctly.

During online classes, the material is presented in blocks in which information is interconnected and deepens the knowledge received earlier.

Now therefore, during online classes there are positive motives in learning the Ukrainian language due to the correct approach in the distribution and presentation of educational material.

THE INTRODUCTION OF TARGET LANGUAGE IN THE SOCIAL MEDIA OF FOREIGN STUDENTS

Social media pages of foreign students are mostly aimed at people of their culture and their native language environment. When students come to the other country to study they find themselves in a situation when they have to learn the language of this country. Otherwise they will not be able to adjust to the changed environment. In such a way obtaining of the target language becomes a must. Students have language training lessons, they communicate with natives in their everyday life. But are these factors enough to introduce the target language into the personal space of the foreign student? And what can it mean?

Social media, on our opinion, are the people's personal space. Here foreign students have their relatives, friends and other close connections. Having analyzed the Facebook and Instagram pages of foreign students from India and Arabic countries we have come to a conclusions that the use of Russian and Ukrainian languages in their Internet activities is increasing. We can say that this process occurs in a very natural way. Students use some certain words and phrases in target language in their comments, statuses and hashtags. Mostly they are represented with:

- pronouns;
- adjectives and adverbs;
- etiquette interjections;
- geographic names in Cyrillic alphabet;
- personal names and surnames.

Foreign students use Possessive Pronouns (“*мой bhai*”, “*мои брать*”, “*моя group*”). Among one of the first target language words they begin to use in their social media life are common adverbs (“*хорошо*”, “*холодно*”, “*плохо*”) and adjectives (“*очень красивая*”, “*красивый*”, “*очень сложный*”, “*вкусный*”). Also

foreign students tend to use etiquette interjections in Russian and Ukrainian languages (“спасибо”, “спасибо большое”, “дякую пані”, “вітаю”). Sometimes they transliterate some Geographic names into Cyrillic alphabet (“ла фафа”, “україна”, “фалестин”). And sometimes foreign students write their names in Russian and Ukrainian on their official Facebook and Instagram pages. Moreover, they use Russian and Ukrainian hashtags (“#кускус”, “#дніпро”), which is not specific even to the native population of Ukraine, who mostly uses English in their hashtags.

During their studying foreign students face people with different social and cultural background. Thus they absorb some colloquial and substandard language, which they also gladly use in their Internet communication (“братан”, “порешаем”). Medical students like to stress on their future profession and also use words like “врач”, “доктор”, “стоматолог” in their social media statuses. Also some foreign students build full phrases in target language (“с днём рождения мой брат”, “с новым годом приятели”, “удачи мои друзья”, “это был прекрасный опыт”, “лучшее еще впереди”).

Therefore, we can say that the usage of target language in their personal social media space promotes the student’s adaptation and adjustment. That means that foreign students make very important psychological choice to make the target language and culture of the country they are studying in now the part of their life and that they are ready to the purposeful and effective work in a harmonious surrounding.

Середа А.О.

Дніпровський державний медичний університет

ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА З ІНОЗЕМНИМИ СЛУХАЧАМИ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ: ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ

Іноземні слухачі підготовчого відділення кафедри мовної підготовки Дніпровського державного медичного університету беруть активну участь у

різних заходах, які проводяться не тільки в медичному університеті, а й у різних закладах вищої освіти м.Дніпро. Серед заходів, де задіяні іноземні слухачі, можна виділити: святкування Нового року й Масляної, участь у літературних читаннях та студентських конференціях.

Переважає більшість груп – представники однієї країни. Імовірність того, що іноземці будуть спілкуватися з носіями української мови в гуртожитку або університеті, особливо на початковому етапі, невелика. В основному слухачі готові лише до сприйняття мови викладача, яка адаптована до їхнього рівня мовної компетенції.

Головною метою участі в позааудиторних заходах – є розвиток в іноземних слухачів навичок говоріння та сприйняття української мови. Реалізація цієї мети в межах такої діяльності передбачає вирішення таких завдань:

- розвиток усного мовлення та подолання мовного бар'єру ;
- поглиблення знань про українські традиції та культуру;
- формування та поглиблення навичок публічних виступів;
- знайомство з представниками інших країн.

Іноземні слухачі підготовчого відділення стають постійними учасниками різних святкових заходів не тільки під час навчання на підготовчому відділенні, а й продовжують активно брати участь і в подальшому житті університету. Під час таких заходів іноземці мають змогу познайомитися з багатою культурою України, почути та виконати народні пісні, а також дізнатися про відомих сучасних українських виконавців. На літературних читаннях слухачі читають вірші класиків української літератури: Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, Л. Костенко.

Шість років навчання в медичному університеті швидко минають, а в іноземних студентів на все життя залишаються приємні спогади про час, який вони провели в Україні.

ШЛЯХИ ПІВДИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ В ІНОЗЕМЦІВ ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

На сучасному етапі інтеграції України до Європи особливого значення набуває вивчення сучасних європейських мов, а саме української мови. Метою є не просто вивчення мови, а вільне спілкування нею.

Як правило, більшість студентів-іноземців обирають англійську форму навчання і дуже рідко обирають українську форму навчання.

Іноколи необхідно докласти багато зусиль, щоб переконати студентів-іноземців обирати українську форму навчання та вчити українську мову.

Дуже важливими є перші уроки, лекції. Необхідно побудувати лекції, урок так, щоб зацікавити студентів, показати важливість вивчення української мови. Завдання і вправи мають бути зорієнтовані на порівняння та обговорення аналогій, розбіжностей, мета яких – встановити зв'язки між рідною мовою та українською мовою.

Успіх вивчення української мови визначається культурою, професіоналізмом викладача. Від його рівня залежить рівень вивчення української мови студентів-іноземців. Викладач повинен розвивати інтерес, підвищувати мотивацію до вивчення української мови, поєднувати на лекціях, уроках теорію та практику, упровадження проєктної методики, яка підвищує інтерес до вивчення мови, виконувати незалежну роботу, презентації.

Дуже важливо допомогти студентам-іноземцям, щоб вони почувалися максимально комфортно при вивченні української мови.

У навчанні, вивченні української мови цінним є не лише результат, а більшою мірою сам процес, у якому відбувається особисте зростання учасників.

Під час вивчення української мови актуальні індивідуальні завдання підібрані відповідно до рівня студента-іноземця. Слід використовувати

проекти, де студенти показують читання, переклад тексту, удосконалюють усну та писемну мову, ведуть бесіду, обговорюють думку, розвивають комунікативні навички, а також проводити позакласні лекції, уроки: відвідування музеїв, театрів, виставок, перегляд фільмів, які розкривають багатство української мови і мотивують студентів-іноземців до вивчення української мови.

Наважливішим стимулом вивчення української мови є забезпечення процесу навчання матеріалом, що ілюструє культуру, звичаї, традиції, виховання, творчого розвитку, підвищення якості підготовки діяльності в різних сферах, підвищення прагнення до розширення кругозору.

Вивчення української мови повинно дати студентам-іноземцям доступ до культури українського народу.

Слюсар Н.О., Литвиненко А.О., Константиновська В.М.

Дніпровський державний медичний університет

ПРО РОБОТУ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ

Дніпровський державний медичний університет здійснює прийом іноземних громадян на підготовче відділення з 1990 року. За цей період його випускниками стали понад 1500 іноземних громадян із 68 країн світу: Йорданії, Анголи, Конго, Ірану, Непалу, Ізраїлю, Палестини, Судану, Лівану, Сирії, Тунісу, Туреччини, Китаю, Марокко, Індії та ін. За тривалий час роботи підготовчого відділення випускниками стали декілька поколінь різних родин, які успішно продовжували і продовжують навчання в нашому університеті.

Основна мета навчання – підготовка висококваліфікованих фахівців на рівні, який дозволить працювати за обраним фахом у будь-якій країні світу. Накопичений досвід дозволяє говорити про університет як про навчальний заклад, який має вагомий авторитет у питаннях підготовки та виховання іноземних студентів та слухачів підготовчого відділення.

На підготовчому відділенні працюють висококваліфіковані фахівці, які забезпечують якісну підготовку з хімії, фізики, біології та української мови.

Навчальний рік на підготовчому відділенні складається з двох семестрів. У I семестрі іноземні слухачі підготовчого відділення вивчають лише українську мову. У II семестрі – особливості наукового стилю української мови, біологію, хімію та фізику.

Якість підготовки іноземних громадян на підготовчому відділенні підтверджується результатами підсумкових тестових завдань.

На кафедрах, які працюють з іноземними слухачами, активно застосовуються власні методики викладання, удосконалюється матеріально-технічна база, використовуються комп'ютерні класи з новими навчальними програмами.

Усі викладачі підготовчого відділення систематично і плідно працюють у навчально-методичному, науково-дослідному та виховному напрямках, планово підвищують кваліфікацію.

У своїй роботі з іноземними слухачами викладачі Дніпровського державного медичного університету враховують складність і тривалість процесу адаптації іноземних громадян до нашого способу життя, українських національних традицій, слов'янської культури і ментальності в цілому. Провідне місце у довузівському навчанні посідає мовна підготовка. Один з її аспектів – фахова мова. Адже від рівня володіння мовою залежить ефективність навчального процесу.

Кожного року за підтримки адміністрації університету бібліотечний фонд поповнюється новими підручниками та посібниками для навчання.

Усі слухачі підготовчого відділення забезпечені навчально-методичною літературою. Ефективність навчального процесу багато в чому залежить від використання технічних засобів навчання, особливо сучасних технологій.

2020 року Центр мовної підготовки Дніпровського державного медичного університету гостинно відчинив двері для іноземців-слухачів підготовчого відділення, які розпочали навчальний рік у новому корпусі з сучасним

ремонт, де 12 аудиторій забезпечено зручними меблями та технічними засобами навчання. Керівництвом університету було придбано 12 сучасних телевізорів з функцією Smart TV, мультимедійні проєктори, маркерні дошки, що надають можливість створювати інтерактивні уроки, прискорюючи оволодіння комунікативними навичками. Центр мовної підготовки розташований поруч з гуртожитками Дніпровського державного медичного університету, де проживає більшість слухачів підготовчого відділення.

Головним питанням на початку навчання залишається мовна адаптація іноземців до умов проживання та навчання. Відомо, що мова вивчається не тільки під час занять. Важливу роль в опануванні іноземної мови виконує позааудиторна робота, яка поширює можливості вивчення, допомагає кращому засвоєнню мовного матеріалу та активізації вивченої на заняттях лексики.

Під час позааудиторної роботи увага акцентується на психолінгвістичних моментах вивчення мови. Важливо схвалити бажання говорити українською мовою та спонукати іноземного слухача вести співбесіду. З початку навчання іноземних громадян в університеті було впроваджено кураторську роботу на підготовчому відділенні. Викладачі кафедри мовної підготовки опікуються студентами-іноземцями не лише в межах навчального процесу, а й повсякденному житті, побуті: у виборі продуктів харчування, одягу, в аптеці, в магазині, у транспорті. За підтримки адміністрації університету з іноземними студентами проводяться національні й релігійні свята, вечори інтернаціональної дружби вітчизняних та іноземних студентів.

Поглиблену цікавість серед студентів та слухачів підготовчого відділення викликає участь в олімпіадах на краще знання української мови: як на міжвузівському рівні, так і в олімпіадах, які щорічно проводяться на кафедрі мовної підготовки.

Неодноразово виступи наших переможців потрапляли до випуску новин провідних обласних телеканалів.

Пізнавальними та цікавими є доповіді слухачів підготовчого відділення медичного університету на щорічній міжвузівській науково-практичній

конференції серед студентів-іноземців м. Дніпро. Готуючи доповіді разом з викладачами, вони поглиблюють свої знання з мови та пізнають моральні та етичні цінності країни.

Протягом року викладачі кафедри мовної підготовки систематично відвідують іноземних слухачів підготовчого відділення, які мешкають у гуртожитках, завдяки чому викладачі добре знають інтереси та проблеми слухачів, обговорюють дисциплінарні проблеми, правила техніки безпеки. Викладачі пропагують здоровий спосіб життя, надають допомогу щодо покращення естетичного вигляду житлових кімнат та приміщень гуртожитків, проводять бесіди на морально-етичні теми, обговорюють найбільш значні події культурного життя світу, країни і міста.

Без перебільшення можна сказати, що кафедра мовної підготовки стала осередком наукової та методичної роботи щодо підвищення якості роботи з іноземними студентами. Кафедру знають і поважають не тільки в місті, а й у регіоні. Жодна наукова та методична конференція не проходить без участі викладачів кафедри.

Враховуючи те, що в групах навчаються слухачі різних національностей, у яких свої уявлення про дисципліну, традиції та звички, викладачі приділяють велику увагу міжнаціональним відносинам. Складність у роботі з іноземцями полягає ще й у тому, що наш контингент – це люди різної віри, ментальності, віку та життєвого досвіду.

Варто відзначити, що за численними спостереженнями викладачів I та II курсів, рівень підготовки випускників нашого підготовчого відділення дещо відрізняється в кращий бік від рівня знань випускників інших закладів вищої освіти України.

Ведеться активна, багатопланова робота з іноземними слухачами підготовчого відділення. Завдяки нашій спільній праці ми зможемо досягти успіху у підготовці кваліфікованих кадрів для інших країн, сприяти підвищенню авторитету нашого Дніпровського державного медичного університету за кордоном.

Слюсар Н.О., Серета А.О., Ільвицька О.М.

Дніпровський державний медичний університет

ЦЕНТР МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ДНІПРОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Дніпровський державний медичний університет здійснює прийом іноземних громадян на підготовче відділення з 1990 року. За цей період його випускниками стали понад 1500 іноземних громадян із 68 країн світу.

У 2020 році гостинно відчинив двері для іноземних слухачів підготовчого відділення Центр мовної підготовки Дніпровського державного медичного університету. Другий рік поспіль навчальний рік розпочинається у новому корпусі з сучасним ремонтом. Загальна площа навчального корпусу становить 1200 кв.м. У холі знаходиться зелена зона відпочинку, місця для самопідготовки, буфет зі східними національними стравами.

Центр мовної підготовки Дніпровського державного медичного університету також дає можливість для комфортного навчання іноземним слухачам та студентам з обмеженими можливостями: будівля облаштована пандусом, має спеціальний санвузол.

Нові 12 аудиторій забезпечені зручними меблями та технічними засобами навчання. Керівництвом університету було придбано 12 сучасних телевізорів з функцією Smart TV, мультимедійні проєктори, маркерні дошки, що надають можливість проводити інтерактивні уроки, демонструвати створений колективом кафедри навчальний контент для прискорення оволодіння комунікативними навичками.

Центр мовної підготовки знаходиться поруч з гуртожитками Дніпровського державного медичного університету, де проживає більшість слухачів підготовчого відділення. Вдале розташування нового навчального корпусу дає можливість іноземним слухачам вчасно приходити на заняття та не витрачати час на дорогу. Поруч з корпусом знаходиться новий мальовничий

сквер на березі Дніпра. Для комфортного проживання та навчання поруч є супермаркети, заклади харчування, хімчистка.

Tretyakova O. Ye.

Dnipro State Medical University

PARTICULARITIES OF MODERN MEDICAL ENGLISH TERMS

In modern time, all the most influential medical journals are written in English, and English has become the language of choice at international conferences. We have entered the era of medical English, which resembles the era of medical Latin in that; once again, medical doctors have chosen a single language for international communication. Whereas in former times new medical terms were derived from classical Greek or Latin roots, now they are often, partly or wholly, composed of words borrowed from ordinary English – e.g. *bypass operation*, *clearance*, *base excess*, *screening*, *scanning* – and doctors from non-English-speaking countries now have the choice between importing these English terms directly and translating them into their own language. The term *bypass*, for instance, is accepted in German, Dutch, Scandinavian, Italian and Romanian, whereas the French, who do not favour Anglicism, translated it to *pontage*. The Poles chose *pomostowanie*, which has the same meaning as *pontage* (most being a bridge), and the Russians use *shuntirovanie*, which is just another Anglicism, being derived from English *shunt*. Naturalization of the English words is also quite common in some languages: in Danish, we use the verbs *at screene* and *at skanne* (to *screen* and to *scan*). English acronyms such as AIDS, CT, MR and PCR present the difficulty that usually the initials no longer fit when the English term is translated, but as a rule such discrepancies are simply ignored. AIDS, for instance, is widely accepted and has almost become a noun in its own right, though in French and Spanish it is **SIDA** and in Russian **SPID**, reflecting the order of the equivalent words in these languages.

For linguists the language of medicine is fascinating for the flow of concepts and words from one tongue to another. For medical doctors, an appreciation of the

history and original meaning of words offers a new dimension to their professional language.

Then followed the era of the national medical languages, such as medical English (i.e. ordinary English with the admixture of medical terms), medical French, medical German, medical Italian and many others. A few of these, especially French, German and English, replaced Latin as vehicles for international communication, but most of the others were only used nationally. The national medical languages had much in common since most of the medical terms were derived from medical Latin, but there were systematic differences that still persist. In Germanic languages such as the German, Dutch and Scandinavian ones, anatomical terms and disease names are often imported directly with their correct Latin endings, e.g. *nervus musculocutaneus* and *ulcus ventriculi*, whereas the same terms in Romance languages are usually ‘naturalized’ according to the norms of each particular language, e.g. *le nerf musculocutané* and *ulcère gastrique* in French, and *il nervo musculocutaneo* and *ulcera gastrica* in Italian. English is a Germanic language but half its vocabulary is of Romance origin, and medical English tends to follow the Romance pattern except in placing the adjective before the noun, e.g. the musculocutaneous nerve and gastric ulcer. In Slav languages it is customary to translate the terms, e.g. Russian *kozhno-myzhechny nerv* (‘skin-muscle nerve’) and *jasva zheludka* (‘ulcer of stomach’). Modern Greek is noteworthy in allowing only Greek terms, including many of those that Celsus translated into Latin two millennia ago. The musculocutaneous nerve, for instance, is *to myodermatiko neuro*.

The national medical languages did not confine themselves to importing terms already found in medical Latin. Medical scientists continued to develop new concepts that had to be named, and our classically schooled predecessors coined a multitude of new terms, most of which were composed of Greek rather than Latin roots, since Latin does not to the same extent permit the formation of composite words.

LIST OF LITERATURE

1. Potter Simeon. English language// Encyclopedia Britannica.
2. www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1079361/

ОСОБЛИВОСТІ АРАБСЬКОЇ МОВИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФОНЕТИКИ АРАБОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ

Фонетика української мови – розділ мовознавства, при вивченні якого в арабомовних студентів виникають значні труднощі.

Доцільно відзначити головні причини цих проблем, щоб акцентувати увагу викладача при навчанні арабомовних студентів читанню українською мовою:

- в арабській мові, на відміну від української, у більшості випадків приголосні читаються в словах так, як називаються в алфавіті;

- відсутність наголосу в арабській мові призводить до того, що араби не відрізняють наголошений/ненаголошений склад в українських словах;

- звуки [г], [д], [з], [с], [к] та [х] в арабському алфавіті позначаються двома різними буквами, тому арабам спочатку важко сприймати наше графічне зображення цих звуків

- звуки [ч] і [ц] (близький до [с] по вимові) наявні в усній арабській мові, але письмово вони позначаються буквою «шин»;

- приголосних [п], [в], [й] та [щ] взагалі немає в арабській мові. Саме ця група приголосних являє собою найбільшу складність при вивченні української фонетики на початковому етапі. Людині, яка ніколи не вимовляла цих звуків, важко зрозуміти, як треба задіювати свій мовленнєвий апарат, щоб відтворити звуки [п], [в], [й]. На рівні підсвідомості арабомовні студенти замінюють ці букви на ті, які є в арабській мові: [п] – на [б], [в] – на [ф]. Саме тому ми чуємо від них «бодарунок» замість «подарунок», «бодяка» замість «подяка», «бівніч» замість «північ», а також «фіза» замість «віза», «фісім» замість «вісім», «їти» замість «йти».

Слід зазначити, що в арабській мові приголосні звуки не поділяються на глухі та дзвінкі в тому розумінні, у якому вони існують в українській мові та, відповідно, за цим принципом немає парних приголосних. Як наслідок, на початковому етапі вивчення фонетики арабам майже неможливо зрозуміти процес асиміляції та дисиміляції звуків в українській вимові.

Декілька слів треба сказати про палаталізацію приголосних звуків, а точніше – про її відсутність в арабській мові. Приголосні звуків не поділяються на дві групи – тверду і м'яку. В арабській мові до палаталізованих звуків можна віднести тільки один звук, який помічається буквою «лям», що в українській – [л']. Це може бути поясненням того, чому арабомовним студентам важко вимовляти наші м'які приголосні фонетично правильно.

Враховуючи всі ці особливості арабської мови, лінгвісти виділяють головні стадії у процесі вивчення української фонетики арабомовними студентами:

а) диференційне осмислення – розуміння ознак звукової відмінності української та арабської мов;

б) формування артикулювання – постійне відтворювання фонетичних одиниць української мови;

в) цілеспрямоване перемикання уваги з одного фонетичного явища на інше для вироблення вимовних навичок.

Добираючи тренувальні вправи, спрямовані на вивчення української фонетики та корекції вимови, викладач обов'язково повинен враховувати вищезначені особливості арабської мови.

Тягло Л.В.

Дніпровський державний медичний університет

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ УМІ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

Процес вивчення будь-якої нерідної мови передбачає опанування фонетико-граматичною системою та прилаштуванням артикуляційного апарату до вимови невластивих мовцеві звуків.

Робота із вивчення звуко-буквеної системи на заняттях з української мови як іноземної розпочинається з перших занять, причому фонетична та граматична системи демонструються в комплексі, у взаємодії. На початковому етапі варто відпрацювати вимову звуків української мови, вказуючи на подібність до звуків у тих мовах, які вже відомі студентам або які є для них рідними. Це поглиблює розуміння звукової системи та інтенсифікує процес навчання. Окрім цього, слід особливу увагу звертати на вимову окремих груп звуків української фонетичної системи (голосні – приголосні, глухі – дзвінкі, тверді – м'які, шиплячі, свистячі, дрижачий, вимова африкат та відмінності формування й вимови звуків [г] та [ґ] тощо).

Вивчаючи українську графіку, викладач має зосередити увагу студентів на особливості передачі звуків мови на письмі. Так, в українській орфографічній системі є ряд особливостей: роль букв для позначення м'якого приголосного (*і, ь, я, ю, є*), позначення двох звуків відповідного до позиції (*я, є, ю, і*) та безвідносно до позиції (буква *щ*), особливості написання й вимови сполучення *-ться [ц'а]*, особливості вживання *ьо, йо*. На особливу увагу заслуговує тверда вимова слів, у яких графічно вживається апостроф.

На початковому етапі ці теоретичні знання слід постійно закріплювати, включаючи до структури практичного заняття вправи для запам'ятовування звуків та букв, особливостей вимови звукосполучень та вироблення практичних навичок вимови та написання букв української абетки.

Філат Т.В., Сидора М.Ю., Запорожець О.С., Сербіненко Л.М.

Дніпровський державний медичний університет

ЕФЕКТИВНІСТЬ НАВЧАННЯ МОВИ В ДИСТАНЦІЙНОМУ ФОРМАТІ

Понад два роки людство вимушене жити в обмежених і складних умовах карантину, викликаного пандемією коронавірусу. Усі сфери життя зазнали

змін. Зокрема перед освітньою галуззю постало нагальне завдання терміново й ефективно впровадити дистанційну форму навчання як альтернативу традиційній.

За той час, що минув від початку пандемії та, відповідно, введення дистанційної форми навчання, виконано велику роботу щодо впровадження такої форми, проводились семінари, тренінги, практикуми. Саме колективна творчість, обмін досвідом викладачів, науковців дозволили ефективно та своєчасно перейти до нової для нас форми навчання. Можна стверджувати, що система вищої освіти гідно відповіла на виклики сучасного «переформатованого» світу.

Разом з тим в аналітичній довідці щодо тенденцій організації дистанційного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти в умовах карантину у 2020/2021 навчальному році [1] експерти визначають і ряд проблем, зокрема:

- посередній рівень використання технологій дистанційного навчання всіма учасниками процесу, цифрової грамотності та навичок володіння ІКТ;
- якість та доступність інтернету для учасників освітнього процесу;
- відсутність чітко структурованого навчального матеріалу, розміщеного на єдиній освітній платформі;
- відсутність якісного зворотного зв'язку зі здобувачами освіти тощо.

Зараз можна з упевненістю стверджувати, що завдяки спільним зусиллям ці проблеми більшою мірою вирішено. У Дніпровському державному медичному університеті відпрацьовано використання інтернет-ресурсів, створено чітку освітню платформу з повним та структурованим навчальним контентом, налагоджено систему спілкування зі здобувачами освіти на кожному етапі навчального процесу. Тож очікуваними стали й результати опитування [1], що вказують на позитивну динаміку: дві третини респондентів вважають рівень організації освітнього процесу у II семестрі 2020/2021 навчального року значно кращим від рівня, який було забезпечено в першому семестрі.

Основна увага зосереджується на відсутності «живого» спілкування між студентом і викладачем, недостатньому рівні володіння комп'ютерними технологіями чи на відсутності останніх. Психологічний стан студента викликає певний інтерес дослідників. А здоров'я та психологічний стан викладача, як правило, залишаються поза увагою наукових досліджень. Викладач сприймається як «машина», яка може безперервно цілодобово працювати, не тільки проводити заняття, а й забезпечувати навчальний процес якісними методичними матеріалами, мультимедійними лекціями тощо. Вміння працювати з комп'ютером, навички проведення онлайн-занять стають особистою справою викладача, хоча, зрозуміло, що це потребує не тільки довготривалої підготовки, а й спеціальної освіти, що вже стало предметом обговорення на освітянських сайтах. Тому в кращих умовах опинилися молоді викладачі й ті, кому вдома рідні змогли допомогти опанувати «комп'ютерну грамоту». Статистикою кількості викладачів, які так і не змогли вести онлайн-заняття, ніхто ще не цікавився. А проблема, на жаль, існує, і ми втратили через пандемію й дистанційне навчання багато кваліфікованих викладачів. Справа не в тому, що не потрібно впроваджувати дистанційне навчання (адже це єдиний вихід), а в тому, що кваліфіковані кадри для України на сьогодні – серйозна проблема. І втрата їх – шлях до катастрофи. Тому й держава, і виконавча влада повинні продумувати кроки, щоб допомогти викладачам «здобути» комп'ютерну освіту, набути навичок роботи з новими інформаційними технологіями.

Незважаючи на добре продуману та відпрацьовану систему дистанційного навчання, учасники освітнього процесу стикаються з рядом психологічних труднощів: збереження емоційної рівноваги, фізичного й психічного здоров'я, порушення якого спричиняє зниження ефективності навчання. Як викладачі, так і студенти, хоча й знаходяться по різні боки екрана і їх діяльність передбачає різні обов'язки, завдання, мають спільну проблему – виникнення перевтоми, що викликає дратівливість, зниження рівня концентрації, біль у м'язах та суглобах, мігрені, погіршення пам'яті, зниження імунітету, емоційне

вигорання – це лише деякі із симптомів, які зазначає Міністерство охорони здоров'я.

Є ряд причин виникнення перевтоми, серед яких можна виділити ті, які не залежать від нашого безпосереднього впливу: важкі умови праці, ненормований робочий день, погане соціальне забезпечення тощо. Однак на деякі фактори людина здатна свідомо й самостійно впливати, зокрема самоконтроль і самоорганізацію. На сьогоднішній день актуальними стають навичками самостійної роботи, які допомагають уникати перевтоми та продовжувати ефективно виконувати свої обов'язки на робочому місці або під час навчання. Принципи тайм-менеджменту – методики оптимальної організації часу – дають можливість вміти систематизувати завдання, поставити цілі, визначити мету, розподілити час. В умовах дистанційного навчання вони є необхідними, зокрема й для збереження здоров'я.

Однією з причин перевтоми як серед студентів, так і викладачів є недостатній рівень уміння чітко відокремлювати робочий (навчальний) час від особистого. Через високий розвиток технологій, наявність різноманітних гаджетів людина залишається доступною цілодобово, як у будні, так і у вихідні дні, як для особистого, так і для ділового спілкування. Потрібно мати достатній самоконтроль, аби зупиняти себе від перегляду нового потоку повідомлень, новин та інформації, пов'язаної з професійною діяльністю, під час занять чи відпочинку. Таке постійне хаотичне несвідоме переключення уваги негативно впливає на якість навчання та відпочинку, а відповідно, і на працездатність. У зв'язку з цим актуальним стає питання цифрового етикету й правил онлайн-спілкування, які поки не мають чітко визначеного регламенту.

Перебуваючи поза офіційним простором, людина відчуває себе більш вільною та не обмеженою вимогами навчального процесу, що дозволяє робити кілька справ одночасно або збільшувати щоденне навантаження, що негативно впливає на результати. Окрім того, спостерігається недооцінка онлайн-праці, яка, на перший погляд, видається більш простою та легкою. Дійсність, у якій сьогодні працюють викладачі й студенти, доводить, що дистанційне навчання

ставити перед усіма учасниками освітнього процесу цілий ряд додаткових завдань, потребує більше часу та зусиль.

Отже, пандемія, яка, на жаль, стала однією з гострих проблем ХХІ сторіччя, негативно впливає на ефективність та якість навчання в умовах карантину. Її не слід ігнорувати, щоб уникнути переходу в хронічну форму, яка потребує серйозного лікування.

У 2021/2022 навчальному році освітній процес відбувався переважно у звичній очній формі, що дозволило здійснити перші спроби аналізу результатів та наслідків дистанційного навчання. Спостереження за студентами, результати їх опитування, аналіз успішності дозволяють дійти певних висновків щодо впливу такої форми на рівень засвоєння ними навчального матеріалу.

Вивчення мови як основного інструменту освоєння будь-якої спеціальності потребує постійної практики та вироблення автоматичних навичок письма, говоріння, аудіювання, тому викликає інтерес вплив дистанційної форми навчання на формування мовної компетенції здобувачів вищої освіти.

Коли почався локдаун, студенти відчували себе самотніми та пригніченими, кожне заняття закінчувалось побажанням скоріше зустрітися в аудиторії, причому висловлювалось воно студентами. Проте вже на початку 2020 року ситуація змінилася. Студенти все рідше вмикали камери на занятті, скаржилися на те, що вони не працюють. Зникла зацікавленість оволодіти мовою на достатньому рівні. Письмові домашні завдання виконували тільки 30% студентів. Приблизно 20% студентів взагалі перестали підключатись до онлайн-занять (у вітчизняних студентів цей відсоток значно нижчий). Поступово почав згасати інтерес до аудиторних занять, зменшилось бажання повернутись до офлайн навчання. Це пояснюється рядом причин, серед яких можна виділити об'єктивно обґрунтовані, наприклад: удосконалення організації дистанційного навчання, налагодження комп'ютерного та інтернет-забезпечення, наповнення навчально-методичного контенту. Студенти досить

швидко увійшли в нову систему навчання, усвідомили й звикли до правил, нових вимог, почали користуватись доступними ресурсами.

Разом з тим спостерігаються суб'єктивні причини згасання інтересу до аудиторних занять, адже, перебуваючи «по той бік екрану», людина має більше свободи, не обмежена рамками правил поведінки в групі. Не кожен студент має високу здатність до самоконтролю та навички самоосвіти, тож можливість більш вільної, неконтрольованої поведінки дезорганізує, розслабляє учасників дистанційних занять. Якщо вітчизняні студенти тримають себе «в межах дозволеного»: не «приходять» на онлайн-заняття в шортах, не знаходяться під час навчального процесу в ліжках, то іноземні студенти дозволяють собі всі ці неприпустимі речі. Вони під час заняття займаються шопінгом, тренуються в спортзалі, відпочивають у ліжку, подорожують автобусом, зустрічають друзів в аеропорті, навіть вправно вимішують тісто, сидячі на підлозі. Під час заняття вмикають камеру на декілька секунд, зовсім не орієнтуються в завданнях, які намагається вирішити викладач, не слухають пояснень.

Опитування студентів щодо переваг та недоліків дистанційної форми навчання, яке проводиться систематично, дало такі результати. Переважна більшість студентів серед переваг такої форми визначають лише одну – економія часу, оскільки не потрібно їздити в університет та переміщатись з одного навчального корпусу в інший. Серед недоліків більшість відзначають відсутність живого спілкування викладач – студент, нездатність максимально концентрувати увагу на навчальному матеріалі через наявність різних відволікаючих факторів, соціальну відчуженість, зокрема відсутність колективної роботи в групі, підтримки однокурсників, особистого спілкування.

За результатами опитування та аналізу поведінки й успішності студентів після тривалого часу навчання в дистанційному форматі можна зробити певні висновки щодо впливу такої форми на ефективність освітнього процесу, а саме:

- дистанційна форма навчання є прийнятною для вивчення ряду навчальних дисциплін, пов'язаних з комп'ютерними технологіями, математикою тощо;

- дистанційна форма може бути використана як частина змішаної форми навчання для оптимізації освіти;

- для вивчення мови пріоритетною є офлайн форма, оскільки для вивчення цієї дисципліни необхідні живе спілкування, створення мовного середовища, контроль з боку викладача, постійна увага та концентрація.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА щодо тенденцій організації дистанційного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти в умовах карантину у 2020/2021 навчальному році (за результатами онлайн-анкетування учасників освітнього процесу): https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/ANALITICHNA_DOVIDKA_Opitivannya_FPO_ZVO_D_SYAO_05.2021.pdf.

2. Simone Eringfeld Higher education and its post-coronial future: utopian hopes and dystopian fears at Cambridge University during Covid-19 <https://doi.org/10.1080/03075079.2020.1859681>.

3. Rob Curtin Reimagining Higher Education: The Post-Covid Classroom <https://er.educause.edu/articles/2021/4/reimagining-higher-education-the-post-covid-classroom>.

4. Dr. Kellermann STEM learning at scale: Using Microsoft Teams and AI for a more humanistic education (DA). <https://www.youtube.com/watch?v=n41iLs1JDkU>.

5. А.А. Олешко, О.В. Ровнягін, В.Р. Годз Удосконалення дистанційного навчання у вищій освіті в умовах пандемічних обмежень Електронне «Державне управління: удосконалення та розвиток» www.dy.nayka.com.ua / № 1 2021 р. / 28.01.2021.

6. Тамаркіна О. Самостійна робота студентів ЗВО в умовах дистанційного навчання / Актуальні питання гуманітарних наук. – Вип. 34. – Том 5. – 2020. – С. 228-231.

ПРОБЛЕМА ЗМІНИ ТА ВІДМІНЮВАННЯ СЛІВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-НОСІЇВ ДАРИЖА

У різних мовах закладено різний принцип вираження сенсів. Це накладає деякі ліміти на способи вираження думки. Так, часто можна прослідкувати певну залежність від мовного оточення, а також позиції конкретної мови серед близьких до неї.

При аналізуванні можна виявити два різних підходи.

Перший підхід – мова дозволяє творити певні трансформації зі словами деяких частин мови (наприклад, іменник, займенник, прикметник). Це провокує до, так би мовити, динаміки мови. Зовнішній вигляд слів може змінюватися залежно від конкретних граматичних взаємодій у фразі, залежно від нюансів висловлювання.

Якщо говорити про перший підхід, доречніше зауважити саме на такому способі словозміни, де відбувається змінювання закінчення слова. Це найпоширеніший спосіб змінити слово в межах однієї частини мови, не переходячи до іншої.

Перший підхід виділяється вже тим, що тут закінчення представляє собою окрему вагому частину слова. Її можна розглядати як функціонально самостійну частинку, яка несе у собі підсенс.

Наприклад, українське слово " дім". У даному слові при словорозборі можна зупинитися на нульовому закінченні і відокремити його від усього слова, розглядаючи як деяку абстракцію, що допомагає словам у фразі взаємодіяти та коригувати тон вираження. Нульове закінчення виражає тут конкретний Називний відмінок, до того ж, ще й маємо вираження числа (у даному випадку, однина). Окрім цього, цей кінець слова дає нам інформацію про конкретний рід (чоловічий).

Другий підхід – вираження здійснюється не через зміну слова, а використання додаткового слова / додаткових слів. Їх можна класифікувати, наприклад, як прийменники. Об'єктивно говорячи, слова при такому підході "цементуються", і спостерігається статичність слів. Вони не можуть змінювати свою форму, а, здебільшого, і порядок у реченні.

Тепер подивимося на ці два підходи в конкретній міжмовній взаємодії. Перший підхід має яскравого представника – українську мову. Варто зазначити, що українська мова тут виступає типовою слов'янською мовою. Серед слов'янських мов лише болгарська мова використовує другий підхід. Про це свідчить відсутність відмінків у ній.

Другий підхід реалізований у таких мовах, як англійська, китайська, французька. Саме у другому підході перевага надається додатковим словам. Щодо відмінності підходів, то цікавим є факт віднесення літературної арабської мови до першого підходу, бо тут є три відмінки. А один з діалектів арабської мови, який називається дарижа, відносимо до другого підходу.

Для відображення цього факту можна навести такий приклад.

Вираження "у домі" на фусха буде виглядати як المنزل في هو, де слово *дім* "мензіль", отримує закінчення "і", перетворюючись на «мензілі», так, своєю формою вказує на конкретну граматичну роль. Але, якщо ми хочемо сказати те ж на дарижа, то стикаємось з неможливістю додавання закінчення до слова "дім": f dar. Слово "дар" не змінюється.

Таким чином, ми можемо зрозуміти складність української мови для студентів-носіїв дарижа, адже вони звикли використовувати прийменники, а ми переважно задіюємо відмінки.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У сучасному освітньому процесі надзвичайно актуальним є застосування інноваційних технологій, які зорієнтовані не лише на вивчення та поповнення знань здобувачів освіти з української мови, а й на розвиток умінь творчого, самостійного вирішення завдань практичного характеру, посилення пізнавальної активності студентів. Саме застосування інноваційних технологій навчання на заняттях створює умови для кращого засвоєння нового матеріалу. Доцільно обирати методи, прийоми, форми діяльності, які можуть застосовуватися на занятті. Це прийом незакінчених речень, есе, інтерв'ю, створення асоціативних рядів, формування запитань до співбесідника, рефлексійні запитання.

Використання інноваційних технологій на заняттях з української мови для іноземних студентів – засіб для досягнення такої атмосфери на занятті, яка сприяє співпраці викладача та студента, порозумінню й доброзичливості, дає можливість дійсно реалізувати особистісно орієнтоване навчання студентів-іноземців. Адаптаційний період у слухачів-іноземців проходить легко, бо безперевний потік нової інформації, застосування комп'ютерних технологій впливають на сприйняття нового навколишнього світу. Використання викладачем нових методів подання інформації, використання мультимедійних технологій допомагає підняти заняття на новий рівень, сприяє розвитку дослідницьких, аналітичних, творчих здібностей студентів.

Новітні інформаційні технології, електронні засоби навчального призначення дають можливість підвищити ефективність освітнього процесу. Мультимедійне заняття дає можливість комбінувати велику кількість цікавих завдань, залучаючи студентів до активної роботи. Із поширенням комп'ютерних

технологій активно змінилися форми навчання. Особливо імпонують мультимедіа нестандартні уроки. Це семінари, конференції, презентації. Завдяки мультимедійним технологіям на заняттях зі студентами-іноземцями можна використовувати електронні підручники, прослуховувати виразне читання творів, працювати з уривками фільмів, демонструвати власні медіапроекти, творчі презентації. Зараз, коли навчання перейшло на онлайн платформу, студенти використовують електронну літературу, працюють з онлайн-тестами. Таким чином, досвід роботи з мультимедіа показує, що такі заняття найефективніші в освітньому процесі.

Шейнак К. О.

Дніпровський державний медичний університет

ТРУДНОЩІ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Процес навчання читання іноземною мовою ускладнюється цілим рядом об'єктивних та суб'єктивних факторів. Насамперед, учитель повинен враховувати об'єктивні труднощі орфографічної системи виучуваної мови, які склалися історично. Найбільш характерними з них є такі:

- кількісна неадекватність між буквами та звуками в слові, тобто між графічним та звуковим образом слова;
- різночитання однакових букв та буквосполучень;
- кількість букв алфавіту та кількість графем, які вони утворюють;
- наявність «німих» букв у словах;
- інші графічні труднощі: передача одного і того ж звука різними буквами та буквосполученнями.

Також доцільно назвати й деякі мовні труднощі в текстах, котрі, у свою чергу, можуть спричиняти перешкоди для правильного розуміння змісту. Назвемо деякі з них:

- наявність багатозначних та конвертованих слів;
- непрямий порядок слів (інверсія);

- звороти з дієприкметниками та дієприслівниками;
- умовні безсполучникові речення;
- складні речення та конструкції.

Формування умінь читання забезпечується в процесі багаторазового виконання учнями завдань одного і того ж типу. Завдання при цьому варіюються, мовний матеріал вправ змінюється, комбінується по-іншому, ускладнюється (ізолювані слова – словосполучення – речення – абзаци – тексти), збільшується швидкість виконання вправ і т. ін.

Шейнак С. Ю.

Дніпровський державний медичний університет

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ ГРАМАТИКИ

В останні роки в методиці навчання іноземних мов з'явилась тенденція до все більш організованого та добре керованого навчання. Сучасні вимоги, які висуваються до навчальної схеми, такі:

- 1) узагальненість – здатність до представлення найбільш істотних ознак певних граматичних явищ;
- 2) наочність – здатність виступати у ролі наочної опори для абстрагування та узагальнення істотних ознак граматичних явищ;
- 3) конкретизованість;
- 4) функційна спрямованість – здатність до того, щоб можна було показати функціонування певної граматичної форми в мовленні;
- 5) динамічність – здатність до відображення певного граматичного явища у взаємодії з іншими;
- 6) репрезентативність – використання форм, кольору, букв, стрілок;

Згідно з точкою зору послідовників функційного напрямку, навчальні правила-схеми повинні мати такі ознаки:

- інструктивність;
- практичну направленість;
- науковість;
- узагальненість;
- стислість;
- доступність;
- чіткість.

Таким чином, орієнтувальна основа формування граматичних навичок – це правило в його вербально-схематичній формі. Воно працює тільки тоді, коли має всі вищеназвані ознаки.

Шубенок Т. І.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ЯК ДОМІНУЮЧОЇ ФОРМИ УСНОГО МОВЛЕННЯ

Важливими факторами зростання ефективності та конкурентоспроможності спеціаліста у сучасному світі є його інтеграція в економіку, інтелектуальний ресурс та інноваційну діяльність. Знання іноземних мов сприяє більшій інтеграції спеціалістів через формування особистих та професійних комунікативних якостей, які є необхідними для ефективного спілкування при вирішенні різноманітних проблем. Тому головною метою дисципліни «Іноземна мова» є формування комунікативної компетенції, а також оволодіння студентами уміннями усного спілкування іноземною мовою. Іноземна мова є й засобом спілкування, і засобом сприймання та передачі інформації.

Питання дослідження теоретико-методологічної бази представлені у роботах В.Сафонової, О.Шиян, спілкування іноземною мовою – І.Біль, Н.Гез, І.Зимня та інші.

Головною метою навчання іноземних мов є оволодіння говорінням. Говоріння виконує у життєдіяльності людини функцію засобу спілкування. Метою дисципліни «Іноземна мова», «Іноземна мова професійного спілкування» є вміння користуватися усною монологічною й діалогічною мовою в рамках суспільно-політичної, загальнотехнічної і фахової тематики, робити підготовлені та непідготовлені повідомлення й доповіді. Навчання говорінню іноземною мовою пов'язане з формуванням у студентів комунікативної компетенції, що сприяє здійсненню іншомовного спілкування та взаємодії студентів. Велике значення у цьому відводиться викладачеві та його здатності організувати навчальний процес на занятті таким чином, щоб було створено атмосферу спілкування. Робота у мінігрупах є найбільш ефективною та результативною. Така робота сприяє розвитку їх самостійного та критичного мислення. Завдання викладача – навчити учнів покладатися на своє вміння говорити і не соромитись, коли вони роблять помилки.

Діалогічна форма мовлення відрізняється більшою поширеністю, вона здатна функціонувати у будь-якій сфері людської діяльності та є домінуючою формою усного мовлення. Протягом навчання діалогічного мовлення студенти повинні навчитись презентувати діалог, відтворити його, вміти розширити. Студенти повинні оволодіти такими мовленнєвими вміннями: ставити запитання різних типів; вміти формулювати запитання щодо змісту; логічно будувати цілий ряд запитань; давати на запитання зрозумілі, послідовні, логічно побудовані відповіді; вміти змінити при необхідності характер спілкування; використовувати різні фрази та репліки у процесі спілкування, виявляючи при цьому увагу, зацікавленість та активну участь у розмові; застосовувати в діалогічному мовленні різні кліше, вислови та граматичні структури. З метою більшої ефективності навчального процесу рекомендуємо застосовувати різні види діалогів та методичних прийомів.

Одна з головних труднощів мовлення полягає в тому, що студенти повинні використовувати все, чому навчилися. Це тривалий процес. Навчальна тематика комунікативних ситуацій повинна відповідати реальним інтересам студентів,

їхнім потребам, бути для них важливими та стимулювати творчу активність і самостійність.

Володіння іноземною мовою дозволяє реалізувати такі аспекти професійної діяльності, як своєчасне ознайомлення з новітніми технологіями, відкриттями і тенденціями в розвитку науки і техніки, установаження професійних контактів із зарубіжними партнерами. Воно забезпечує підвищення рівня професійних компетенцій.

Shubkina K. A.

Université d'État de Médecine de Dnipro

MOTIVATION DES ÉTUDIANTS ÉTRANGERS LORS DE LA FORMATION À DISTANCE DE LA LANGUE LATINE

Malgré le statut particulier de la langue latine (*lingua Latina*) en tant que “langue internationale de la médecine”, beaucoup considèrent son étude comme inactuel. Aujourd’hui, c’est la seule langue italienne activement utilisée, bien qu’elle soit considérée comme morte [1, p. 6]. Toute personne, qui veut se dire intellectuelle a besoin de connaître le latin (au moins ses bases). Mais il le plus important pour les médecins modernes, car c’est un moyen de communication interculturelle et professionnelle en médecine. En tant que la discipline des sciences humaines, elle pose les bases d’un savoir scientifique et d’une terminologie spécifique. La terminologie médicale est l’un des systèmes des termes les plus vastes et les plus complexes. Il contient plusieurs centaines des milliers des mots et des phrases [1, p. 6]. La langue latine occupe la place prépondérante dans la désignation des maladies, affections, méthodes de recherche et de traitement des malades [2, p. 205].

“Analogie linguistique” est l’une des méthodes de compétence les plus courantes pour activer le processus d’apprentissage de la terminologie anatomique. Étant donné que les étudiants étrangers établissent les parallèles entre le vocabulaire des langues “vivantes” et “mortes”, ce type de travail analytique peut être un outil

extrêmement utilisable (lat. *basis, is f* – eng. *base* – fr. *base*; lat. *radix, icis f* – eng. *root, radical* – fr. *racine, radical*; lat. *oculus, i m* – eng. *eye, oculus* – fr. *œil*) [3, p. 115-120].

Ainsi, la plupart des termes latins (tels que *arthritis, gastritis, stenosis, anaemia* etc.) sont devenus des internationalismes. Même lorsqu'il existe les équivalents dans la langue maternelle, les médecins choisissent des substituts translittérés d'origine latine. Tous les organes et parties du corps ont leurs désignations latines. Il en va de même pour les noms des médicaments: chaque plante a sa propre appellation "scientifiquement normalisée". Le but ultime de l'enseignement de la médecine latine en LUS (langue à usage spécial) dans le respect de la réglementation est: "l'utilisation des termes médicaux d'origine gréco-latine dans la pratique d'un spécialiste". Dans la communication professionnelle, le futur médecin doit formuler ses recommandations et son diagnostic, en utilisant un vocabulaire, les expressions et les idiomes purement "internationaux" qui forment son idiolecte [7, p. 110].

La formation humanitaire des futurs médecins étrangers devrait également inclure un volet culturologique, afin de mieux maîtriser le matériel et la possibilité de créer des liens associatifs des réalités autochtones avec les réalités modernes des étudiantes [5, p. 80]. Le Département de la formation linguistique de *l'Université d'État de Médecine de Dnipro* (UÉMD) a toutes les conditions pour le développement complet: préparation des rapports sur la culture du monde antique ("Nouvel An dans la Rome antique" et "Application du latin dans la science moderne"), conférence étudiante annuelle *Per aspera ad astra* (échange de la première expérience scientifique et des réalisations entre les étudiants ukrainiens et étrangers), Olympiade annuelle sur les bases de la terminologie médicale latine pour les étudiants de première année, visites pratiques régulières dans les laboratoires de pharmacie de Dnipro pour les étudiants-pharmaciens.

La formation à distance (FAD) a influencé qualitativement et quantitativement le déroulement de ces événements. Les enseignants et les demandeurs de l'enseignement supérieur, analysant ses résultats, ont mis en évidence à la fois les obtentions et les défauts, ce qui s'est reflété dans les nombreuses enquêtes

universitaires et rapports analytiques panukrainiens. L'intégration active de l'approche par compétences dans le processus d'enseignement du latin médical a permis d'affronter dignement les nouvelles réalités auxquelles la communauté mondiale a été confrontée en 2020, à savoir la pandémie causée par l'infection de coronavirus. Pour la troisième année consécutive, le monde est soumis à des restrictions de quarantaine. Toutes les sphères de la vie ont été plus ou moins influencées, différents domaines d'activité ont radicalement changé les concepts, les méthodes, les approches, les techniques. Le secteur de l'éducation, les institutions et les établissements d'enseignement supérieur ont dû s'attaquer de manière urgente et efficace au problème de l'apprentissage pandémique, ce qui a conduit à l'introduction de FAD comme seul format possible pour la fourniture des services éducatifs. En Ukraine, la réalité post-covide a été interrompue et compliquée par l'introduction de la loi martiale, qui a obligé les éducateurs à poursuivre FAD comme seul moyen de survie de l'enseignement supérieur dans une réalité catastrophique. Si avant la pandémie, FAD était utilisé comme élément supplémentaire du présentiel ou comme moyen de travailler avec les groupes de personnes à mobilité réduite, alors à partir de 2020, l'éducation, comme la plupart des autres industries, a été contrainte de passer au format à distance [6, p. 480], sous la forme de FAD¹ [4].

On peut maintenant dire sans se tromper que, grâce aux efforts conjoints, ces problèmes ont été en grande partie résolus. UÉMD a développé les processus d'utilisation des ressources Internet, créé une plate-forme éducative claire avec un contenu éducatif complet et structuré, établi un système de la communication avec les étudiants à chaque étape du processus éducatif.

L'interaction avec les bases scientifiques mondiales a également été réalisée dans notre université. Grâce à notre adhésion à l'Association internationale des universités francophones depuis le 24 mai 2019, nos étudiants et professeurs ont accès gratuit aux ressources de *La Bibliothèque de l'espace universitaire francophone numérique* (BNEUF) [8]. A l'aide d'un nouvel espace d'information

¹ La formation à distance (FAD) est une forme d'apprentissage utilisant les technologies informatiques et de télécommunication, les plateformes d'apprentissage, les cours en ligne qui permettent une interaction interactive des enseignants et des étudiants à différents stades d'apprentissage et un travail indépendant avec les matériaux du réseau d'information [4].

performant, l'audience de notre *Alma mater*, a été activement impliqué dans divers webinaires, conférences des scientifiques du monde entier, le nombre illimité des ressources supplémentaires et des travaux dans le domaine de la médecine. C'est pourquoi nous avons en quelque sorte réussi à combler les lacunes d'information provoquées par la pandémie.

C'est pour cette raison nous espérons que l'avenir de cette forme d'enseignement et sa relative efficacité comme outil alternatif dans les situations de crise et comme complément à l'enseignement à temps plein. Car seulement la combinaison des formes, des approches et des méthodes peut fournir une formation médicale de qualité, pour laquelle il est extrêmement important de rester visuel et contact.

RÉFÉRENCES:

1. Апоненко І. М. Послідовність у вивченні медичної латинської термінології. *Новітні чинники впливу на розвиток особистості майбутніх фахівців системи охорони здоров'я* : матеріали ХХ міжнар. наук. конф. Київ : КМУ, 2020. С. 23–24.

2. Булат Л. М., Лисунець О. В., Дідик Н. В. Сучасні інтерактивні технології викладання клінічних дисциплін у студентів стоматологічного факультету медичного вишу. *Актуальні проблеми сучасної медицини. Вісник УМСА*. Том 15. Вип. 1(49). С. 202–206.

3. Медична освіта у світі та в Україні / Ю. В. Поляченко та ін. Київ : Книга плюс, 2005. 384 с.

4. Олешко А. А., Ровнягін О. В., Годз В. Р. Удосконалення дистанційного навчання у вищій освіті в умовах пандемічних обмежень. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 1. URL:

<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1936> (дата звернення: 28.01.2021). DOI: 10.32702/2307-2156-2021.1.3.

5. Пилипів О. Г., Мисловська Л. В. Культурологічний аспект викладання латинської мови в системі університетської освіти. *Вища освіта України*. 2003. № 4. С. 80–84.

6. Філат Т. В., Сидора М. Ю., Запорожець О. С., Сербіненко Л. М. Роль викладача та його вплив на ефективність навчання в дистанційному форматі. *Society and Science. Problems and prospects : the III int. scient. and pract. conf.*, London, January 25–28 2022. London, 2022. P. 480–485.

7. Шубкіна К. А. *In via est in medicina via sine lingua latina. Актуальні проблеми навчання іноземних студентів* : матеріали XXIII всеукр. наук.-практ. конф., Дніпро, 2021. С. 110–113.

8. Bibliothèque numérique de l'espace universitaire francophone. [URL:https://bneuf.auf.org/](https://bneuf.auf.org/) (дата звернення: 17.03.2022).

9. Шубкіна К. А. *In via est in medicina via sine lingua latina. Актуальні проблеми навчання іноземних студентів* : матеріали XXIII всеукр. наук.-практ. конф., Дніпро, 2021. С. 110–113.

10. Bibliothèque numérique de l'espace universitaire francophone. [URL:https://bneuf.auf.org/](https://bneuf.auf.org/) (дата звернення: 17.03.2022).

Shchurovska O. M.

Dnipro State Medical University

DIFFICULTIES OF ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS TO THE CONDITIONS OF LIFE AND EDUCATION IN UKRAINE

Presently, the education of foreign citizens has received a status of a priority area of international activity of the country's universities as it helps to improve the image of Ukraine abroad as a country that provides high-quality training of specialists. The analysis of indicators led to a number of questions - what is a true measure of the objective difficulties that foreigners, who come to study in Ukraine, have to face; what are the features of their adaptation. In our opinion, two groups can

represent such reasons: reasons of an organizational nature and reasons associated with the difficulties of adapting foreign students to the conditions of life and education in Ukraine.

Insufficient advertising of our educational system abroad should be attributed to a number of organizational reasons. They do not have a good idea of the possibilities of our universities in teaching foreign citizens, the procedure for admitting them to study, living conditions. Most students are recruited by private firms. They have one task - to send as many people as possible to study. Therefore, those who go to study do not have clear information about the conditions of life and education in Ukraine. They do not have information about specialties, languages of instruction, tuition fees, and living conditions in specific universities. On arriving to study in Ukraine, most foreign citizens understand that the expected does not correspond to the reality. As a result, some of them immediately return home. Therefore, in the issue of admission of foreign students for study, it is necessary to have a clear state administration, coordinated actions of the Ministry of Education and Science of Ukraine, diplomatic missions of Ukraine abroad, and university authorities.

The second group of reasons is related to the difficulties of socio-psychological adaptation of foreign students to the conditions of life and education in Ukraine. The process of adaptation of foreign students is also complicated by the fact that they must get used not only to the university, to life in a hostel, but also to life in a foreign country. These adaptation conditions are sometimes extreme for them. Adaptation, understood in the broad sense of the word as a person's adaptation to environmental conditions, has two aspects: biological and psychological ones. The first one reflects the features of the adaptation of the human body to stable and changing environmental conditions (temperature, humidity, etc.) or to changes in the body itself (for example, to diseases of certain organs). The psychological aspect of adaptation consists in adapting a person to the requirements of a particular social group and society as a whole, taking into account the needs, aspirations and interests. Let's consider the factors influencing the process of adaptation of foreign students to study and live in Ukraine in more detail. Since the study is their main goal of coming

to Ukraine, the main task is to ensure the psychological readiness of students for educational activities in a new socio-cultural environment. This means that international students have to adjust to a new, unfamiliar system of study. The main problem of successful entry of foreign students to the educational process is the contradiction between the level of readiness (communicative competence) of foreign students for the perception of educational information and the requirements of higher education. Social factors, a new, but rather "foreign" social environment, have a great impact on the condition of foreign students who have graduated in a foreign country. There is a contradiction between the correspondence representation of students about Ukraine, its traditions and culture, and the obvious. This situation is aggravated by the fact that students, coming to study in Ukraine, usually live in a hostel. Often, it is living in a hostel, in these dwelling conditions, that becomes the main problem in the adaptation process, since a significant number of students' living conditions worsen upon arrival. Thus, adaptation is a complex and difficult process that foreign students experience, especially at the very beginning of their stay in our country. To facilitate this process for them, to make it shorter is the task of the teaching staff associated with their education. In order to help students, teachers must provide such content, forms and methods of educational work, by which means it would be possible to prevent, mitigate and eliminate the negative consequences of adaptation, accelerate the process of socio-psychological and pedagogical adaptation of students.

Thus, finding themselves in a "foreign" social environment, most of the foreign students noted that studying at the university is the most difficult test for them. Answering the question "how to facilitate the learning process?" students ask to increase the number of hours of the Ukrainian language, increase the number of subjects for individual consultations, and purchase textbooks in their native language to the library. In general, foreign students noted they quite easily come into contact with teachers, as well as with students of their group, regardless of various national and cultural characteristics. In general, most students rate their relationship with university faculty highly, which helps the adjustment process.

In this regard, a number of recommendations were proposed, which implementation facilitates and accelerates the process of adaptation: 1. Creation of comfortable living conditions and infrastructure for foreign students at the university, their social protection, medical care and safety 2. It is necessary to include two important components in the pedagogical activity of teachers of Ukrainian language as a foreign language: cognitive and educational, entertaining and spectacular one. 3. Taking into account the national and ethnocultural specifics of each foreign student. 4. Organization of individual consultations on subjects that make the greatest difficulty for students. 5. Conduction of conversations with students on legal issues, explaining their rights and obligations to them. In our opinion, the implementation of these recommendations will allow us to successfully solve one of the key problems, which is the adaptation of foreign students to a new socio-cultural environment.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бех, І.Д. (2008). Виховні акценти вищої школи. Виховання особистості: підручник. – Київ: Либідь, 405-418.
2. Герасімова, Н.Є. (2008). Підготовка спеціалістів у ВНЗ. Проблеми загальної та педагогічної психології, 8.
3. Мирончук, Н.М. (2013). Особливості адаптації студентів вищих навчальних закладів до змінених умов життєдіяльності. Нові технології навчання: наук.-метод. зб. Київ, 79, 82-85.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

VII Міжвузівська науково-практична студентська
конференція з латинської мови

«PER ASPERA AD ASTRA»

Беншоуша Віам, Ель Мезрарі Айман, Лоцинова І.С.

Дніпровський державний медичний університет

HISTORY OF THE LATIN LANGUAGE

The Latin alphabet is historically an offshoot of the Etruscan alphabet, which, in turn, originated from the Greek. The emergence of the Latin alphabet dates back to the 7th century BC.

Classical Latin is the form of the Latin language used by the ancient Romans in Classical Latin literature (the 1st century BC and the early 1st century AD). It was a polished written literary language based on the refined spoken language of the upper classes. Classical Latin differs from Old Latin: the earliest inscriptional language and the earliest authors, such as Ennius, Plautus and others, in a number of ways; for example, the early -om and -os endings shifted into -um and -us ones, and some lexical differences also developed, such as the broadening of the meaning of words. In the broadest and most ancient sense, the classical period includes the authors of Early Latin, the Golden Age and the Silver Age.

Late Latin is the administrative and literary language of Late Antiquity in the late Roman Empire and states that succeeded the Western Roman Empire over the same range. By its broadest definition it is dated from about 200 AD to about 900 AD when it was replaced by written Romance languages. Opinion concerning whether it should be considered classical is divided. The authors of the period looked back to a classical period they believed should be imitated and yet their styles were often classical. According to the narrowest definitions, Late Latin did not exist and the authors of the times are to be considered medieval.

Vulgar Latin is a blanket term covering vernacular dialects of the Latin language spoken from earliest times in Italy until the latest dialects of the Western Roman Empire, diverging still further, evolved into the early Romance languages – whose writings began to appear about the 9th century.

This spoken Latin differed from the literary language of Classical Latin in its grammar and vocabulary. Knowledge of Vulgar Latin comes from a variety of sources. First, the comparative method reconstructs items of the mother language from the attested Romance languages. Also, prescriptive grammar texts from the Late Latin period condemn some usages as errors, providing insight into how Latin was actually spoken. The solecisms and non-Classical usages occasionally found in late Latin texts also shed light on the spoken language. A windfall source lies in the chance finds of wax tablets such as those found at Vindolanda on Hadrian's Wall. The Roman cursive script was used on these tablets.

Medieval Latin, the literary and administrative Latin used in the Middle Ages, exhibits much variation between individual authors, mainly due to poor communications in those times between different regions. The individuality is characterized by a different range of solecisms and by the borrowing of different words from Vulgar Latin or from local vernaculars. Some styles show features intermediate between Latin and Romance languages; others are closer to classical Latin. The stylistic variations came to an end with the rise of nation states and new empires in the Renaissance period, and the authority of early universities imposing a new style: Renaissance Latin.

After the medieval era, Latin was revived in original, scholarly, and scientific works between c. 1375 and c. 1900. The result language is called New Latin. Modern scholarly and technical nomenclature, such as in zoological and botanical taxonomy and international scientific vocabulary, draws extensively from New Latin vocabulary. In such use, New Latin is subject to new word formation. As a language for full expression in prose or poetry, however, it is often distinguished from its successor, Contemporary Latin.

The Romans, however, were interested in spreading Roman culture and Latin. As Latin spread to various Western and Eastern European locations, it was imposed upon those who spoke other languages. Suddenly Latin was all over this vast region. This means that Latin was not only developing from point A to point B in Italy, but evolving in Gaul, Spain, other parts of Italy, and in Romania. New versions of Latin

were developing in different directions across the empire. Once that process was started, the Latin varieties evolved so differently from each other they became new languages. That's how the languages we know as the Romance languages came to exist. The big five, as they are known, are French, Spanish, Italian, Portuguese, and Romanian. Great evidence reveals their relation; if you learn one, learning one of the others is fairly easy.

To understand how Latin transitioned to today's Romance languages, let's look at the evolution of one word. The word for grass in Latin was **herba**. It's our English word for **herb** with an **a** at the end. That same word exists in French, Spanish, Italian, Portuguese, and Romanian, but over the centuries a sound change has created a different rendition of the word in each language. As a result, we have a variety of forms. In French it's **herbe**, in Spanish it's **hierba**, in Italian it's **erba**, in Portuguese it's **erva**, and in Romanian it's **iarbă**. Simply Latin did not die but evolved into the five Romance languages: French, Spanish, Italian, Portuguese, and Romanian.

English has lots of words of Latin origin. Some of these words are changed to make them more like other English words agenda (Things to be done), memorandum (Reminder), p.m. (Post meridiem, after noon), a.m. (Ante meridiem, before noon), census (Count of citizens), Veto («I forbid» used as a way of stopping the passage of a law)

The relation between Latin and medical terminology

Latin was the language of science up to the beginning of the 18th century, so all medical texts were written in Latin. That pushed all the anatomist and researchers in the human body to name the newly learned parts of the human body in Latin because 1/3 of the current anatomical knowledge has been discovered in the last century and 99.9 of medical terms in general are in Latin. So it will be safe to say that the clinicians and scientist used Latin in the goal to simplify the terminology of medicine to be only in one language.

ВІДТВОРЕННЯ ОБРАЗУ УКРАЇНИ-РУСИ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ У ЛАТИНСЬКИХ ЗАХІДНОЄРОПЕЙСЬКИХ ДЖЕРЕЛАХ

Написи латиною топонімів українських територій можна відстежувати в європейських хроніках аж із X сторіччя. У латинських джерелах «Русь» мала кілька назв, що відрізнялися за своїм написанням: «**Ruthenia**», «**Russia**», «**Ruscia**», «**Roxolania**», «**Ruzzi**», «**Rugi**», «**Ru(s)ci**», «**Ru(s)zi**», «**Ruteni**» [1].

Першу згадку про Русь можна знайти у «Бертинських анналах» («**Annales Bertiniani**») 839 р., де йдеться про прибуття до імператора франків Людовика Благочестивого послів народу «**Rhos**»: «se, id est gentem suam, **Rhos** vocari dicebant» («сказали, що вони, себто їхній народ, зветься рос»). Ще один латинський варіант іменування «росів» – **Rusii** вживає у середині X ст. єпископ Кремони Луїдпранд: до візантійського найманого війська входить «якийсь народ ... що його греки за міцність тіла називають ... русії» («gens quaedam ... quam a qualitate corporis Graeci vocant... **Rusios**») [6].

Починаючи з кінця XI ст., у папських хроніках мешканців-русинів називають **Rutheni**. У своїх нотатках Рюйсбрюк під час подорожі до Криму 1253 р. згадує, що серед місцевих християн є «величезна кількість русинів» («**Ruthenos** ... maxima multitudo»), а впродовж XV ст. у листах, документах вживаються поняття, похідні від **Ruthenus**, зокрема такі, як: **ius Ruthenicum** (руське право), **lingua Ruthenica** (руська мова), **consuetudo Ruthenicalis** (руський звичай), **ecclesia Ruthenicalis** (руська церква), **Ruthenica fides** (руська віра), **ritus Ruthenicus** (руський обряд), **Ruthenicale telum** (руська зброя) та ін.

Ототожнення понять **Ruthenus** та **Roxolanus** знаходимо в трактаті Литвина 1550 р. Описуючи підкорення литовцями навколишніх народів, автор згадує: «**Roxolanos seu Ruthenos**» (роксоланів або русинів) [6].

Особливе місце в тогочасних пам'ятках мав характер сприйняття Русі як етнокультурної реальності. Русь XI–XII ст. уявляли великою і могутньою державою, яка називалася **rerum**, що означало велику державу з сильним правителем на чолі, а великого Київського князя іменували «**Rex Ruthenorum**» («король русинів») або «**potentissimus Ruthenorum Rex**» («наймогутніший король русинів») [2]. Так, в Epistola Brunonis ad Henrici regem князь Володимир постає як «**magnus regno et civitiis rerum**» («правитель русів, славний могутністю і багатством»).

Видатний географ XI ст. Адам Бременський у своїй «Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum» порінює Київ із Константинополем: «**aemula sceptri Constantinopoli et classicus decus Graeciae**» («[Київ] – суперник Константинополя й найкоштовніша окраса грецького світу») [2].

У «Die Chronik des Bischofs» (німецьке латиномовне джерело) знаменитий німецький літописець Тітмар (Thietmar) описує Київ як велике місто з незліченною кількістю жителів («**populi... ignota manus**») у якому налічується понад «**quadringentae**» (400) церков.

Найяскравіший факт, що розкриває основний зміст сприймання Русі західним духовенством, наведений у листі краківського єпископа Матвія (1146 – 1148 pp.): «**Ruthenia quae quasi est alter orbis**» («Русь, як ніби інший світ»). Наголошується й на своєрідності церковного культу: обряд євхаристії відрізняється від латинського та грецького, дозволено розлучення і повторне хрещення дорослих. Ці відмінності визначено як «відвічно прийняту Руссю ересь, яка робить її іншою, ніж Латинська Церква, й іншою, ніж Грецька Церква...» [6]. Це підтверджує звістка Тітмара (Thietmar) про те, що князь Володимир із дружиною були поховані «**in medio templi**» (посеред храму), що вказує на здійснення латинської практики поховання церковної та світської еліти всупереч візантійським звичаям.

Цікаві відомості про Київську Русь знаходимо в німецьких епічних поемах XII–XIV ст., у французькому епосі та лицарському романі. Так, у «Пісні про Нібелунгів» (німецький епос) серед воїнства поряд з греками й печенігами

згадуються русичі (**Riuzen**), а «Київська земля» названа «**Lant zu Kiewen**». Автори французьких епічних поем і лицарських романів говорили про Русь: «**Roussie la large**», «**Roussie la grante**» («Русь широка», «Русь велика»). У французькому епосі, зокрема в поемі «**Saisnes**», змальовано образ руського воїна, який має велетенський зріст і густе русяве волосся. А в поемі «**Thebes**» говориться, що руський князь «**dus de Roussie**» може змагатися з наймогутнішими правителями.

З XIV ст. маємо інформацію про навчання студентів-українців у європейських університетах. Так, у списках Паризького університету (Сорбонни) за 1369 рік значиться студент «Іван з Рутенії» (**Johannes de Ruthenia**), а під кінець XIV ст. документи фіксують, що тут навчався «Герман Вілевич, ліценціат мов і бакалавр рутенської нації з Києва» (**Germane Vilewicz licent in lg. et bac. indecs nations Ruthena de Kiowiae**).

Англійський учений Роджер Бекон («Велика праця» XIII ст.) відносить мешканців Русі до групи слов'янських народів: «Рутенці – християни, бо дотримуються обряду греків; але в богослужінні вони користуються зовсім не їхньої [греків] мовою, а слов'янською (**Sclavoniens**)» [2].

Карта України, яка видана Гійомом Левассером де Бопланом у 1648–1650 рр., цікава тим, що французький військовий інженер одним із перших зробив спробу ввести елементи української мови для передачі географічних назв: **Nizyn, Piczna, Smila, Spicziwka** [3].

Серед антропонімів діячів Русі відомий підпис Ганни Ярославни, дочки Ярослава Мудрого та дружини короля франків Генріха I. Підписалася вона латинською мовою, але кирилицею: «**Анна Ръина**». Тобто латиною **Anna Regina**, королева Анна [4].

У скандинавських сагах княгиня Ольга, матір Володимира, має ім'я **Helga**. А в «**Continuator Reginonis**» (959–962 рр.), у якому оповідається про візит послів княгині Ольги до двору германського імператора Оттона I, вона має інше ім'я: «**Legati Helenaе reginaе Rugorum...**» («Посли Олени, королеви ругів...») [5]. У «Хроніках» ім'я князя Володимира наводиться Тітмаром як **Wlodemirus**, а ім'я

його сина князя Святополока подано в польській формі – **Zentepulcus**. Наведемо ще один яскравий приклад написання латинкою чоловічого імені: у поемі «Ортніт», складеній у Німеччині (XIII ст.), важливу роль відіграє Ілля з Русі («**Ilias von Riuzen**»), дядько головного героя.

Варто зазначити, що ці відомості мають більш істотне значення, ніж різні варіанти запису українських власних назв латинською абеткою і є свідченням неабиякого інтересу Західної Європи до України-Русі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Жиленко І. До історії використання топоніму «Русь», «Россія» в українській історіографії до XVIII ст. URL:<http://litopys.org.ua/synopsis/syn05htm>
2. Наливайко Д. Очима Заходу: Рецепція України в Західній Європі XIX–VIII ст. Київ: «Основи», 1998. URL: <http://litopys.org.ua/ochyma/ochrus2.htm>
3. Павличко Д. Про написання назв українських міст англійською мовою. URL: <https://shron2.chtyvo.org.ua/Zbirka/>
4. URL: <http://resource.history.org.ua>
5. Ричка В. Між Римом і Царгородом. Київська Русь і християнська Європа. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/>
6. Яковенко Н. Назви української території між кінцем XVI – кінцем XVII ст. URL: http://litopys.org.ua/rizne/yak_nazva.htm

Гамзатова А.О., Ратомська Л.В.

Університет ім. Альфреда Нобеля

ЛАТИНА У ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ АНТОНА ЧЕХОВА

Латина претендує на універсальність. Мови світу рясніють латинізмами, будь-яка наукова термінологія будується на основі латино-грецьких терміноелементів, латинські афоризми прикрашають промову політиків, журналістів, письменників. Латинська мова безперечно продовжує жити в

популярних виразах, таких як крилаті фрази, цитати, прислів'я. Латинські крилаті вирази широко застосовуються у художній літературі письменниками всього світу, і російська художня література не виняток. Одним із авторів, у творах якого часто зустрічаються цікаві для нас явища, є Антон Павлович Чехов.

А. Чехов використовує латинські висловлювання у різних жанрах: листи, оповідання, п'єси. Звернення до творчості цього російського письменника не випадково. Відомо, що А. Чехов навчався на медичному факультеті університету (1879–1884 рр.), де, звичайно, латинська мова вивчається в рамках систематичної навчальної програми. Тому, порівняно з іншими авторами, А. Чехов найчастіше використовує латинські висловлювання, характерні для мови медичних працівників, наприклад: «[Астров:] А я — то, сломал голову, скакал тридцать вёрст. Ну, да ничего, не впервой. Зато уж останусь у вас до завтра и по крайней мере выплусь *quantum satis* («достатньо» — фармацевтична формула) («Дядя Ваня»); **habitus** («зовнішній вигляд» — зазвичай використовується як медичний термін) не плох. Рост средний. Окраска кожных покровов и слизистых оболочек правильна. Подкожно-клетчатый слой удовлетворительно. Грудь правильная, хрипов нет. Дыхание везикулярное. Тоны сердца чисты. («Два романа. Роман доктора»). Аналізуючи «медичні» розповіді письменника, можна відзначити, що для створення достовірної медичної атмосфери у тексті вставлені латинські афоризми: описи дій лікарів під час медичних оглядів; консультації щодо лікування будь-якого захворювання.

Показово, що багато латинських фраз у чеховських текстах вільно замінюють російські слова або фрази в природній мові, органічно вписуючись в неї і не вирізняючись із контексту. Увага читача не зосереджена на латинських словах, і в багатьох випадках їхнє значення можна вгадати, наприклад: «Возмутительно скучно слушать, как женщины покупают, торгуются и стараются перехитрить надувающего лавочника. Мне стыдно делалось, когда Саша, переворочав массу материи и сбавив цену *ad minimum* («до мінімуму»),

уходила из магазина, ничего не купив или приказав отрезать ей копеек на сорок – пятьдесят» («Любовь»); «Роман Камышева напечатан не без пропусков, *in toto* («цілком, включаючи всі частини»), как я обещал, а по значительному сокращению» («Драма на охоте»). Крилатая фраза *O fallācem homīnum spem* («о, оманлива людська надія!») використовується Чеховим так, ніби латина взагалі не іноземна мова, наприклад: «*O fallacem hominum spem*. Ожидаемое развлечение не состоялось, таким образом единственное пятно, лежавшее на прессе, сослужившей такую блестящую службу в деле открытия скопинских дебоширств, стусевывается до нуля» («Дело Рыкова и комп.»); «[Кулыгин (целует Ирине руку):] Прощай. Завтра и послезавтра целый день отдыхать. Всего хорошего. Чаю очень хочется. Рассчитывал провести вечер в приятном обществе и – *O fallacem hominum spem*» («Три сестры»). Можна зустріти ще багато таких прикладів.

Автор використовує досить відомі висловлювання або їхні частини: «Я вам покажу кузькину мать! Я человек, который с характером! Со мной, брат, шутки не шути, ежели хочешь жив быть! Не дыхни! И это говорит... Кто же? бывший редактор, писавший в своей газете передовые! *O tempora* с двумя восклицательными знаками!» («Осколки московской жизни»). *O tempora! O mores!* («О часу! О морали!») з промови Цицерона проти Катіліни.

Набагато рідше А. Чехов спеціально звертає увагу читача на латинський крилатий вираз. Подивимося на діалог двох персонажів: «Я не люблю этого человека! Не люблю за то, что он умер спокойно. Умер так, как умирают честные люди. Быть подлецом и в то же время не хотеть сознавать этого – страшная особенность русского негодяя! [Глагольев:] *De mortuis aut bene, aut nihil*, Михаил Васильевич. [Платонов:] Нет...Это латинская ересь. По-моему: *de omnibus aut nihil, aut veritas*. Это правильно» («Безотцовщина»). Насправді все навпаки: друга фраза, яка перекладається як «про все або нічого, або істина», є перефразування першої фрази, переклад якої звучить як «про мертвих або добро, або нічого». Схоже англійське прислів'я «Говори тільки добре про мертвих». За допомогою трохи перефразованих латинських афоризмів автор

досягає смислового зсуву або гумористичного ефекту. Латинські вставки в таких прикладах відіграють важливу роль у мовному портреті персонажа, наголошуючи на його хорошій освіті. Саме широкий світогляд освічених персонажів дозволяє автору включати латинські слова в мовну гру.

Персонаж Чехова часто пояснює свою думку, починаючи з латинської приказки: «Друг мой, здоровы и нормальны только заурядные, стадные люди. Соображения насчет нервного века, переутомления, вырождения и т.п. могут серьезно волновать только тех, кто цель жизни видит в настоящем, то есть стадных людей. – Римляне говорили: **mens sana in corpore sano** («Здоровый дух в здоровом теле» – Ювенал, «Сатиры»). – Не всё то правда, что римляне и греки. Повышенное настроение, возбуждение, экстаз – всё то, что отличает пророков и поэтов, мучеников за идею от обыкновенных людей, противно животной стороне человека, то есть его физическому здоровью» («Чёрный монах»).

У цілому латинські висловлювання гармонійно вплітаються у канву творів А. Чехова. Це означає, що читачі їх впізнають. І лише приблизно у третині прикладів використаних вставок латинські висловлювання відіграють особливу «ущільнюючу» роль. Латинь також стає мовою соціального статусу і є одним із засобів створення портрета героя. Латинські афоризми для сучасників автора були знаком нового, «наукового» часу, у якому жили «освічені» люди.

Таким чином, уривки з перерахованих вище та інших літературних творів, в яких цитують латинські афоризми, можуть послужити для студентів ілюстрацією практичного застосування знань, отриманих у ході вивчення латинської мови.

Гасанов Д. М., Аноненко І. М.

Дніпровський державний медичний університет

ЧИ ЖИВА ЛАТИНА?

До найважливіших завдань розкриття цієї теми належить кілька аспектів: необхідно з'ясувати справжнє становище латинської мови в нашому житті, а

також провести опитування, що про неї думають люди, чи правда, що вона мертва, як про неї говорять.

Перше, що люди згадують, коли чують слово «латина» – це мертва мова. Актуальність цієї давньої мови не згасає, незважаючи на те, що з її появи пройшло дуже багато часу. Заглибимося в історію появи латини. Латина бере свій початок з історії та розвитку Римської держави. Названа вона була на честь невеликої області Італії – Лаціума (Latium), яка знаходилася біля річки Тибр, де за переказами у 754–753 рр. до н. е. Ромул і Рем заснували стародавнє місто Рим. Цьому передувало кілька чинників, які сприяли розвитку мови: перший – вигідне географічне становище Риму, у якому латина була державною мовою; другий – швидко зростаючі території Римської імперії, поширення на нових землях їх законів та латинської мови. Крім того, латина постійно відчувала на собі вплив давньогрецької мови, особливо після підкорення Римом Греції у 146 році до н. е. Саме в цей період латинська мова запозичує багато грецької лексики, а саме наукових понять із різних галузей знань, у тому числі й медицини. Навіть зараз студенти-медики вивчають терміни, в основі яких лежить грецька. Але й після розпаду Римської імперії в 476 латина не зникла, а тільки продовжила свою ходу країнами. Майже всі території Західної Римської імперії стали використовувати латину, тому що не мали своїх власних літературних мов, а ділову та законодавчу документацію необхідно було вести. Так, наприклад, звіт Америго Веспуччі про відкриття Америки в 1503 був написаний латиною і зауважимо, що з моменту розпаду Римської держави пройшла вже тисяча років. А на підтвердження того, що латинська мова не мала довгий час аналогів, можна навести Версальський договір, остаточний варіант якого був підписаний у 1648 році, і якщо подивитися оригінал цього документа, то можна побачити, що він написаний латиною. Цей договір був підписаний такими державами західної та центральної Європи, як Іспанія, Священна Римська імперія, Австрія (це з боку блоку Габсбургів, об'єднання німецьких міст – Католицька ліга) та протилежна ним сторона антигабсбурзька коаліція, до якої входили Чехія, Данія, Швеція, Франція, Нідерланди.

Майже будь-яка наукова праця епохи Відродження і Нового часу написана мовою Римської імперії, усі розуміли її, так що можна порівняти латинську мову з нинішньою англійською, яка й витіснила її. Крім цього, найбільший італійський учений-анатом, творець наукової анатомії людини, Везалій (1514-1584) викладав анатомію і написав свою класичну працю «De humani corporis fabrica» («Про будову людського тіла») латинською мовою. Латиною писали видатні філософи, вчені, лікарі: Ф. Бекон, І. Ньютон, Р. Декарт, Н. Коперник, К. Ліней та багато інших.

Однак згодом латина почала втрачати свої лідерські позиції, національні мови розвивалися, а нові відкриття вимагали нові терміни.

До кінця XIX століття латина поступилася місцем національним мовам, хоча в той же час вона зберегла свою функцію міжнародного засобу наукової комунікації. Але не можна вважати, що латина мертва, тому що вісунтя її розмовна версія, адже для медиків латинська мова досі є актуальною. Так існує афоризм, що описує важливість латини для медичної галузі: «*In via est in medicina via sine Lingua latina!*», що перекладається як **«Непрохідний у медицини шлях без латинської мови!»**, оскільки латинська мова – основа міжнародної медичної науки, за його допомогою набагато простіше розібратися у медичних анатомо-гістологічних, фармацевтичних термінах, назвах хвороб тощо.

Варто зазначити, що латина була офіційною мовою Англії до 1733 року, Іспанії – до 1857, в Італії викладання в університетах до 1912 проводилося виключно латиною. В Україні латинську мову використовували у своїх творах Ю. Дрогобич (1450 – 1490 рр.), Григорій Сковорода (1722 – 1794 рр.) та багато інших. У 1589 році в Києві було засновано Києво-Могилянську академію, де всі науки, крім слов'янської граматики та православ'я, викладалися латинською мовою. У Ватикані латина досі є державною мовою.

Існує два типи латинської мови: **письмова чи класична, розмовна чи вульгарна (vulgaris – народна)**. Письмову версію часто використовували жителі Риму в офіційно-діловому листуванні, а вульгарну латину – в

повсякденному мовленні. Саме розмовна латина еволюціонувала в нові групи мов – романські, до них належать: італійська, іспанська, французька, португальська, румунська, молдавська та деякі інші мови. Для цих мов латина є прамовою, але й у сучасному світі латинську мову в науці використовує близько 500-800 мільйонів.

Щоб розібратися в питанні «Чи жива латина?» був використаний емпіричний метод дослідження: анкетування та соціальне опитування. Звичайним переходом було поставлено 2 питання: «З чим у вас асоціюється латина?» і «Чи мертва латинська мова?».

Результати дослідження показали: з усіх респондентів (60 осіб) 78% відповіли, що латина справді мертва, а решта 22% відповіли, що латина жива. На питання «З чим асоціюється латина?» були отримані такі відповіді: 26% асоціюють її з медициною, 10,5% – з Римською імперією та Римом, 10,5% – з юриспруденцією, 21% – із заклинаннями, 6% – з наукою, 26% – з давниною.

Таким чином, було з'ясовано, що більша частина, а саме 78% опитаних вважає, що латина мертва, хоча насправді це не так.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. <https://externat.foxford.ru/polezno-znat/wiki-история-тридцатилетняя-válka-v-evrope>
2. https://dic.academic.ru/dic.nsf/latin_proverbs/6171/Invia
3. https://ru.Wikipedia.org/wiki/Латинська_мова

Демент'єва Є.Ю., Ратомська Л.В
Університет ім. Альфреда Нобеля

ЛАТИНСЬКА МОВА У МИСТЕЦТВІ

Латинська мова ще з античності є однією з мов культури та мистецтва, що сприяє її використанню в сучасних мовах як бази створення термінів-

неологізмів. Українська мова при цьому може запозичувати латинські за походженням терміни живопису як у суто латинському варіанті, так і з впливом тієї мови, що першою застосувала латинський корінь для назви певного явища живопису.

Запозичення в термінологічну лексику живопису української мови є власне латинськими за походженням. Так, термін книжної графіки *екслібрис* – означає «з книг», адже екслібрис використовується як книжний знак, термін *орнамент* генетично пов'язаний з латинським дієсловом «прикрашати». Термін *форма* у термінології малярства є двозначним: як поняття мистецтвознавства, що означає зовнішній вигляд, обрис предмета, у поліграфії ж він називає поверхню для друкування, у тому числі й художніх репродукцій.

Латинські запозичення можна чітко відрізнити за певними елементами граматичної будови. Так, терміни *натура* (у значенні, що має відношення до живопису), *фактура*, *фігура* (в обох випадках те ж саме), *карикатура* мають однотипний суфікс, що присутній і в інших запозиченнях з латини: культура, колоратура, статура тощо.

Ще один яскравий показник латинського походження термінів – суфікси

«-ацій(а)» та «-цій(а)»: аплікація, композиція, консервація, реставрація, декорація, карнація, ілюстрація, пропорція, репродукція.

Показниками запозичення з латини можуть бути також префікси. Так, терміни дрібної пластики, схожої за технікою до гравірування, *інталія*, *інкрустація* та *інтарсія* містять один і той же префікс, що семантично показує на заглиблення. Відповідно, всі названі техніки зображення пов'язані з різьбою. У словах «ілюмінівання» та «ілюстрація» бачимо ще один префікс латинської мови – «іл».

Деякі терміни-латинізми певною мірою асимілюються в українській мові, що на рівні функціонування знаходить, наприклад, вираження в активних словотворчих процесах з однією твірною основою: «декор, декоративний, декоратор», «тон, тональність, тонування». Ті ж процеси засвоєння латинських

за походженням основ та використання їх для творення термінів живопису бачимо і в інших мовах.

При цьому українська мова може як передавати особливості вимови генетично латинських слів іншими мовами, так і передавати такі терміни таким же чином, як вони мали б звучати на латині. Так, слово «перспектива» вироблено як термін у французькій мові, але маємо його у такому звучанні, як би воно виглядало у латині. Те ж само можна сказати і про живописні терміни *примітив*, *примітивізм*, що, за наявності латинських твірних основ, вироблені у французькому мистецтвознавстві.

На цій основі діє традиція називати національні чи міжнародні школи живопису за допомогою латинських основ з латинськими суфіксами чи з грецькими основами та латинськими суфіксами: абстракціонізм, академізм, авангардизм, супрематизм, кубізм та ін.

Ця традиція цілком жива і зараз, тому що дозволяє достатньо легко охарактеризувати певне художнє явище, виділивши його ключову мистецьку рису: «супрематизм» – «найвищий», «імпресіонізм» – заснований на вираженні, «експресіонізм» – такий, що базується на експресії тощо.

Таким чином, терміни живопису, що генетично є латинізмами, функціонують в українській термінології малярства з тих причин, що, по-перше, латинська мова є основою цілого шару інтернаціональних термінів, по-друге, вона довгий час була писемною мовою ряду західноєвропейських країн, які до того ж, як французька, є романськими, тобто похідними від латини.

Зубанова А.О., Ратомська Л.В.

Університет імені Альфреда Нобеля

ВИДАТНІ ДІЯЧІ ДАВНЬОРИМСЬКОЇ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

Давньоримська історія багата відомими на весь світ діячами, які зробили вагомі внески в розвиток культури. Отже, перший діяч – це Люцій Лівій

Андронік. Він прославився тим, що створив перший в історії європейської літератури художній переклад твору. Ним стала Гомерова «Одіссея», яка була з певними змінами та спрощеннями перекладена на латинську мову. З того часу Лівій Андронік почав займатись художніми перекладами грецьких комедій і трагедій на латинську мову для їх постановки у театрі.

Наступним діячем є Теренцій – давньоримський письменник, який вважається одним з найкращих комедіантів латинської літератури та одним з головних осіб, що посприяли розвитку латинської літературної мови.

Християнський теолог і церковний діяч, головний представник західної патристики Святий Августин зауважив, що римляни вважають за краще, щоб латинську мову прийняли *per rasem socialtattatis* (через громадську згоду).

Латина була потрібна для імператорської служби та просування кар'єрними сходами і була мовою, що використовувалась для роботи уряду. Едикти та офіційні повідомлення імператора були написані латиною.

І останнім діячем є найвидатніший поет Стародавнього Риму та один із найвизначніших поетів античної літератури – Вергілій. Він є автором епосу «Енеїда», що оспівує легендарне походження римського народу. Вергілій підкреслював, що латинська мова була джерелом римської єдності та традицій. У творі «Енеїда» верховне божество Юпітер говорить, що троянці-біженці, які приїхали оселитися в Італію, будуть використовувати рідну латину, як засіб об'єднання: «вони будуть тримати промову та мораль їхніх батьків... і я зроблю їх усіх латинцями з одним способом вираження».

Тож, як ми зрозуміли, Давній Рим подарував нам велику кількість видатних діячів, які самовіддано присвятили своє життя розвитку культури, історії та творчості.

Іванова Т., Сидора М.Ю.

Дніпровський державний медичний університет

ПОГЛЯД НА ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ З РІЗНИХ БОКІВ ЕКРАНУ

Починаючи з 2020 року, весь світ живе в складному епідемічному режимі, викликаному коронавірусною інфекцією. Для навчальних закладів це пов'язано, у першу чергу, з переходом на дистанційне навчання, що стало випробуванням для всіх учасників освітнього процесу – і для викладачів, і для студентів. За час від початку пандемії було відпрацьовано технології, режим роботи, наповнено освітні платформи, наприклад Moodle, навчальними матеріалами, і можна стверджувати, що вищі навчальні заклади, зокрема Дніпровський державний медичний університет, успішно й своєчасно перейшли на необхідну в сучасних умовах нову форму навчання.

Але актуальними залишаються питання психологічного комфорту, емоційної рівноваги, збереження фізичного й психічного здоров'я, порушення якого спричиняє зниження ефективності навчання.

У режимі онлайн-навчання стикаються з багатьма труднощами як викладачі, так і студенти. Хоча вони знаходяться по різні боки екрана і їхня діяльність передбачає різні задачі, обов'язки, завдання, спільним є виникнення перевтоми, що викликає дратівливість, втрату концентрації, біль у м'язах та суглобах, мігрені, погіршення пам'яті, зниження імунітету, емоційне вигорання – це лише деякі із симптомів, перелічені МОЗ.

Існує ряд причин виникнення перевтоми, серед яких можна виділити ті, на які ми не можемо впливати безпосередньо: важкі умови праці, ненормований робочий день, погане соціальне забезпечення тощо. Однак певні чинники, що викликають перевтому, людина здатна свідомо й самостійно контролювати та корегувати, зокрема самоконтроль і самоорганізацію. Людина, щоб виконувати свої професійні обов'язки, має володіти навичками самостійної роботи: вміти

систематизувати завдання, поставити цілі, визначити мету, розподілити час. В умовах дистанційного навчання актуальними стають навички тайм-менеджменту, яким, на жаль, не навчають у школах, хоча на сьогодні вони є необхідними, зокрема й для збереження здоров'я.

Однією з причин перевтоми як серед студентів, так і викладачів є низький рівень уміння відокремити робочий (навчальний) час від особистого через високий розвиток технологій. Завдяки різноманітним гаджетам людина залишається доступною для спілкування цілодобово, як у будні, так і у вихідні дні, як для особистого, так і для ділового спілкування. Не кожен має достатній самоконтроль, аби зупинити себе від перегляду нового потоку повідомлень, новим та інформації, пов'язаної з професійною діяльністю, під час занять чи відпочинку. Таке постійне хаотичне несвідоме переключення уваги негативно впливає на якість навчання та відпочинку, а відповідно, і на працездатність. У зв'язку з цим актуальним стає питання цифрового етикету й правил онлайн-спілкування, які поки не мають чітко визначеного регламенту.

З уведенням онлайн-занять як у студентів, так і у співробітників навчальних закладів нерідко виникає перевтома. По-перше, перебуваючи в неофіційному просторі, людина психологічно може відчувати себе більш вільною і не обмеженою вимогами навчального процесу, що мотивує її робити кілька справ одночасно або збільшувати щоденне навантаження. По-друге, погіршує ситуацію також феномен недооцінки онлайн-праці, яка, на перший погляд, видається більш простою та легкою. Дійсність, у якій сьогодні працюють викладачі й студенти, доводить, що дистанційне навчання ставить перед усіма учасниками освітнього процесу цілий ряд додаткових завдань, потребує більше часу та зусиль.

Ще одна серйозна причина перевтоми – відсутність унормованого щоденного 7-годинного сну, що також пов'язано з низьким рівнем самоорганізації. Відсутність стабільного сну відповідно негативно впливає на режим доби, сприяє появі такого захворювання, як цукровий діабет II типу, викликає гіпертензивні серцево-судинні захворювання.

Отже, пандемія, яка, на жаль, стала однією з гострих проблем ХХІ сторіччя, негативно впливає на ефективність та якість навчання в умовах карантину. Її не слід ігнорувати, щоб уникнути переходу в хронічну форму, яка потребує серйозного лікування.

Ісса Яра Самі, Шубкіна К. А.

Дніпровський державний медичний університет

THE SIGNIFICANCE OF LATIN LANGUAGE IN MEDICINE

Unlike many ancient languages that are forgotten now, Latin became the language of science and medicine. Medical terminology started its development in ancient Greece, where the oldest written sources of Western medicine are the Hippocratic writings, which cover all aspects of medicine of that time and contain numerous medical terms. For this reason, Latin terminology was and still is the most frequently used language in medicine, in particular when referring to methods of studies and experiments, anatomical descriptions, academic language and treatment indications. One of the reasons why Latin terminology is well preserved in the methods of studies names is its neutrality, which favors no particular national language. In this paper, the importance of the role of Latin terminology in medicine will be shown, particularly in the three most important corpuses of terminology which are anatomical nomenclature, clinical and pharmaceutical terminology.

To begin with, Latin language is the most dominantly present in the language of anatomy as the international version of the anatomical nomenclature remains Latin in the full extent or derived from the Latin base. Using the Latin anatomical terminology facilitates communication and exchanges between individuals from different countries of the world and allows it to be used on a daily basis of research, teaching and medical care. An international standard for anatomic and terminology – *Terminologia Anatomica* has been made to standardize and specify generally accepted names that can be used to refer to structures in the human body. This international standard allows a clear and concise communication between

differently speaking individuals in relation to matters related to research, science and medicine.

Moreover, Latin is also present in the terminology of the clinical disciplines but in a more complicated and less consistent image. Clinical terminology is a system used to code the entire healthcare domain from procedure to diagnosis and beyond which, functions as a common reference system of comparison and aggregation of data. The Latin language commands various ways of expression suitable for both scientific and factual information in contemporary medicine. On the same hand, Latin terms have been prioritized when writing case records in order to facilitate the communication and explanation for doctors or researchers all over the world.

Thirdly, pharmaceutical and pharmacological terminology is another area, where Latin has been traditionally preserved and represented. To this day, some countries still use the Latin language to prescribe medications. The Latin language has been favored in dispensing prescriptions and the standard international nomenclature of drugs and auxiliary substances has generally been based on the Latin version. Since the names of drugs and medications are based on and originated from the Latin language, this additionally highlights its importance in medicine.

In conclusion from the preceding information, Latin is so deeply rooted in various terminologies such as anatomical, clinical, and pharmaceutical that directly attaches it to medicine. While many countries have preferred the use of English or their national language as the language used in conferences, meetings and the needs of computerization, the main terminologies are still used to explain anatomical areas and medical procedures or writing case records in Latin. In this respect, a Neo-Latin quotation may be added: *“In via est in medicina via sine lingua Latina”* (There is no way in medicine without the usage of Latin). Finally, on the issue of Latin versus English in Medicine we must always remember what the German historian Henry Schipperges said: *“The old doctor spoke Latin, the new doctor speaks English, the good doctor speaks to the patient”*.

ЛАТИНСЬКІ АФОРИЗМИ У ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Латинська мова – мова наших предків. На ній говорило латинське плем'я Latini, яке жило в стародавній Італії. Під владою італійського Риму була велика територія багато років. Всі народи, що жили на цій землі, говорили латиною. Під впливом латинської мови сформувалися інші вже сучасні мови: італійська, португальська, іспанська та інші. Навіть ми – українці, часто вимовляємо слова та фрази і не підозрюємо, що вони звучать на латині.

Але проблема полягає в тому, а чи у правильному лексичному значенні ми вживаємо ці слова при спілкуванні? І чи необхідно людині знати і вживати у розмові латинські фразеологізми. Спробуємо в цьому розібратися.

Існує багата літературна та наукова спадщина латинською мовою. Це твори римських поетів: Вергілія, Горація, Овідія, Катулла; праці знаменитих вчених, філософів, ораторів: Цицерона, Цезаря, Лукреція, Сенеки, Плінія Старшого та багатьох інших. Вони відіграли значну роль у формуванні європейської науки, культури та мистецтва.

Латина вплинула на всі без винятку європейські мови. Це мова, що будувала європейську цивілізацію, попри те, що зараз вона вважається мертвою, ми активно продовжуємо використовувати її, часто навіть цього не усвідомлюючи. Це досі мова науки, юриспруденції, медицини та Католицької Церкви. Зокрема, саме латиною Папа Бенедикт XVI оголосив Церкві про своє зречення, адже хотів заявити, що цю мову він знає краще за італійську.

Римська імперія, Давня Греція, їхні найяскравіші та талановиті представники через латинську мову подарували нам цілий пласт людської мудрості, відображений серед іншого у крилатих виразах, які й донині є актуальними, примушують замислитись, збагачують людей морально, етично,

інтелектуально. Вивчення цього мовно - літературного спадку допомагає не тільки познайомитись з давнім світом, але й знайти своє місце в сучасному.

Наприклад, вислів *Cape diem* (Лови день). Афоризм вживається в значенні: не марнуй часу; використовуй кожен мить. Фраза походить з однієї з од Горация. Повністю рядок звучить: «*cape diem, quam minimum credula postero*» — «лови день, довіряючи якомога менше майбутньому». Правда, це заклик насолоджуватися сьогоднішнім, використовуючи кожен момент життя, не замислюючись на тому, що майбутнє піднесе. Цей вислів має на меті нагадати, що життя коротке й ефемерне, і тому кожен момент має бути використаний. Ця тема дуже популярна в галузі літератури і мала велике значення за часів Ренесансу та маньєризму. У фільмі «Товариство мертвих поетів» (1989 р.) вираз "*cape diem*" передається молодим учням, щоб нагадати їм про швидкоплинність життя, для того, щоб ті прожили його надзвичайним чином.

Гораций, слідуючи епікурейської лінії мислення (звільнитися від мук та нездійснених бажань, а також жити, отримуючи задоволення), стверджує, що життя коротке, а краса тлінна. Оскільки смерть неминуча, справжнє має бути використане, доки не стало занадто пізно.

У виразі *Dum spiro, spero* (Доки дихаю, сподіваюсь) йдеться про надію як про духовну опору в житті людини. За значенням цей афоризм схожий на сучасний вираз «надія помирає останньою». Він неодноразово використовувався давніми авторами. Така думка зустрічається в роботах Цицерона: *Aegroto dum anima est spes esse dicitur* (Поки у хворого є дихання, кажуть, є й надія). У іншій формі вона висловлюється Сенекою: *Omnia homini dum vivit speranda sunt* (Доки людина жива, вона повинна сподіватися на все). Відома усьому світу українська поетеса, письменниця й перекладачка Леся Українка подібну думку розвиває в поезії, але трансформує фразу відповідно своїм почуттям, замінивши початкове слово *Dum* на *Contra* – *Contra spem spero* (Без надії сподіваюсь), що в усі часи було й лишається життєвою позицією людей, які потрапляють у скрутну ситуацію.

Якщо говорити про латинські крилаті вирази, пов'язані з медициною, то в першу чергу кожному майбутньому лікарю потрібно знати й завжди пам'ятати головний заповіт лікаря, сформульований Гіппократом, відомим давньогрецьким цілителем і лікарем: *Noli nocere* (Не нашкодь).

Із глибин століть дійшли до нас блискучі афоризми латинських авторів. Ми використовуємо їх у повсякденному спілкуванні, зустрічаємо в художній та науковій літературі, в юридичній та дипломатичній практиці. Деякі з цих афоризмів стали гаслами держав, спілок, товариств, учених, політичних діячів: *Citius, Altius, Fortius!* – Швидше, вище, сильніше! (гасло Олімпійських ігор); *Gens una sumus* – Ми єдине плем'я (гасло шахістів) та ін.

Латинські крилаті вислови — це справжній фундамент для приказок і афоризмів. Тому, знаючи їх, людина може блиснути розумом і знанням латини перед своїми друзями та рідними.

Але є такі слова в латині, які ми вимовляємо, але не знаємо їхнього походження і нам невідомий дослівний переклад. До таких слів належить слово «апріорі». Воно походить з латини (*a priori*) і дослівний переклад «первісно». Що означає «передуює досвіду» або «само собою зрозуміло».

У цього слова є декілька значень:

Від попереднього

Незалежно від досвіду, до досвіду (В концертні зали раптом повалили люди, які до цього жодного разу там не були, які апріорі вважали, що Баха, Шостаковича, Моцарта слухати нудно)

Заздалегідь, попередньо, не спираючись на знання фактів, не перевіряючи, бездоказово (Чому ви апріорі вважаєте його злочинцем?)

Протилежний термін, *апостеріорі*, позначає те, що випливає з досвіду. Поняття апріорі й апостеріорі є важливими термінами у філософії Канта. Кант доходить висновку, що в пізнанні світу людина опирається на певні поняття, які не можна вивести з досвіду, тож вони неодмінно закладені в людську свідомість. Вже Аристотель розрізняв пізнання речей з їхніх причин – з тих, які складають їхню передумову – це пізнання апріорі, пізнання причини з її дії –

апостеріорне пізнання. Лейбніц змінив зміст терміна «апріорне», припустивши, що пізнання речей з їхніх причин повне лише тоді, коли воно сягає останніх і вищих причин, які він називав «вічними істинами», і прирівнював пізнання апріорі до умоглядних, безпідставних, самоочевидних для розуму знань. Завдяки Вольфу, поняття «апріорі» увійшло в німецьку філософію і було прийняте Кантом. Так, уже у вступі до «Критики чистого розуму», говорячи про сутнісне походження людських знань, Кант писав: «...хоча все наше пізнання і починається з досвіду, разом з досвідом, звідси не випливає, що воно цілком походить з досвіду».

Багато латинських слів, що належать до різних сфер людської діяльності, стали інтернаціональними: консенсус, спонсор, конверсія, плюралізм, студент, провізор, стипендія, реакція, експеримент, факультет, ректор, декан, аспірант, лаборант, аудиторія, інститут та інші.

І в умовах сьогодення, на мою думку, кожній досвідченій людині, яка прагне досягти успіху в житті, як життєве кредо підходять такі латинські фразеологізми:

Cujusvis hominis est errare; nullius, nisi insipientis in errore perseverare – Кожній людині властиво помилятися, але тільки дурневі властиво упиратися в помилці (Цицерон). *Dimidium facti, qui coepit, habet* – Початок – половина справи. *Nemo nascitur doctus* – Ніхто не народжується вченим. *Nulla aetas ad discendum sera* – Вчитися ніколи не пізно. *Quilibet fortunae suae faber* – Кожен сам коваль свого щастя. *Scientia potentia est* – Знання – це сила. *Usus est optimus magister* – Досвід – найкращий вчитель

Своїм життєвим кредо вважаю: «*Homō sum hūmānī nihil ā mē aliēnum putō*» – Я людина: ніщо людське не вважаю чужим для себе.

Латинська мова є потужним інструментом, допоміжним засобом для вивчення сучасних європейських мов. Дуже багато мов світу базуються на латині, мають запозичену лексику. Опанувавши латину, можна з легкістю вивчити багато інших мов.

Отже, латина – це красива мова, яка прийшла до нас від предків. Найцікавіше, що, навіть, не знаючи перекладу, можна за вимовою слова, здогадатися який у нього переклад. Знання відомих латинських крилатих висловів підтверджує думку про важливість та необхідність їхнього розуміння і вивчення як для особистісного розвитку, так і для формування різнобічно освіченого, висококваліфікованого фахівця, лікаря, про що і сказав у свій час великий Цицерон: *Non tam praeclarum est scire Latine, quam turpe nescire* (Не так прекрасно знати латину, як соромно її не знати).

Хоча з року в рік латина дедалі більше відходить у минуле й упереваж цікавить лиш істориків та філологів, однак знання цієї мови є ключем до вивчення італійської, французької, іспанської, португальської мов, які мають чимало спільного з латиною. Крім цього, знання латини засвідчують наш інтелектуальний рівень та приналежність до європейських традицій освіти. Та й завжди корисно знати декілька крилатих висловів на всі випадки життя. У латині цих висловів сотні, коли не тисячі. Тому «*sapere aude*» («ризикніть дізнатися») більше про цю давню мову.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Лучканин С. М. Латинські сентенції (крилаті латинські вислови) з історико-літературним коментарем: навч. посібн. / С.М. Лучканин. – Київ: Науковий світ, 2008. – 136 с.
2. Гончарова Н.А., Щербакова И. М. Из античной мудрости. – Мн., 1995.
3. Петлюченко Н. В., Морошану Л. І., Томчаковська Ю. О. LINGUA LATINA & MEDIA = Латинська мова для журналістів: навч. посібн. / Н.В. Петлюченко, Л.І. Морошану, Ю.О. Томчаковська, В.О. Чернякова, В.В. Пальцева, Ю.О.Фокша, О.М. Зайцев / за ред. Л.І. Морошану – Одеса: Фенікс, 2017. – 400 с.
4. Корж Н.Г., Луцька Ф.Й. Из скарбниці античної мудрості.– Київ, 1988. – 289 с.
5. Цимбалюк Ю.В. Латинські прислів'я та приказки. – Київ, 1990. – 116 с.

ІСТОРІЯ ЛАТИНСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ЇХНЯ РОЛЬ В ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА

У багатьох мовах світу, у тому числі і в українській, використовуються різні фрази та сталі вирази, що прийшли із Давнього Риму чи Давньої Греції.

Це пам'ятки-маркери не лише культури певної нації, а й мови, її історії й розвитку. Сталі вирази визначають як «афоризми», «фразеологізми», якщо ж вони були написані письменниками, філософами, науковцями, обдарованими, творчими людьми, їх визначають як «авторські фразеологізми» чи «афоризми».

У складі мовознавчої науки місце афористики до сьогодні остаточно не з'ясовано, хоч вона вже чітко виокремлюється з ідіоматики, а її одиниці кваліфікують як елементи суміжних із фразеологією галузей. Одиницею афористичної фразеології вважає афоризм С. Гаврін, Ж. Колоїз – складова фразової паремії, Г. Пермяков – багатогранною одиницею, знаком, Н. Шарманова – елемент пареміології, М. Федоренко, Л. Сокольська обґрунтовують окремішність афористики як лінгвістичної галузі.

У лінгвістиці відомий розподіл афоризмів на «авторські та неавторські», на «індивідуальні та масові», на «народні й книжкові» та ін [1, с. 21].

В енциклопедії «Українська мова» поняття «афоризм» визначають як короткий вислів, що передає узагальнену закінчену думку повчального або пізнавального змісту в лаконічній увиразненій формі [2, с. 48].

Афоризми описують різноманітні життєві випадки, які містять мудрі життєві поради, висновки, що повчають людину, застерігають її від необачливих кроків. Зазвичай, значення фразеологізму насамперед має контекст, у якому стала фраза застосовується, та її буквальный переклад може відноситися до предмета обговорення лише опосередковано, наприклад: *Dum spiro, spéro* (з лат. – поки дихаю, сподіваюся) – фразеологічний зворот,

подібний до українського виразу «надія помирає останньою». Ця фраза у різних інтерпретаціях зустрічалася у багатьох древніх авторів. Так, у Цицерона в «Листах до Аттика» (IX, 10, 3) можемо прочитати таке: *Aegróto, dum anima est, spés esse dicitur* (Поки хворий має дихання, кажуть, що є надія). Проте у списках латинських фразеологізмів без посилання на автора є така фраза: *Aegróto, dum anima est, spés est* (хворий доки живе, має надію). Спостерігаємо спрощення фрази, безпосередньо як самої структури, так і змісту. Таким чином, відбувся перехід авторського фразеологізму в «народну мудрість». Питання життя і смерті – важливі для людини: про це говорили відомі лікарі, які були за своєю мудрістю і філософами, і письменники і, звичайно, філософи. У Сенеки в «Моральних листах до Луцилію» зустрічаємо: «Раніше ти помреш або пізніше – неважливо, добре чи погано – ось, що важливо. А добре померти – значить уникнути небезпеки жити погано. *Omnia homini, dum vivit, speranda sunt* (Поки людина жива, вона на все повинна сподіватися) [3, с. 6].

Те, що людство цінувало глибоку мудрість цієї фрази свідчать історичні артефакти: вона присутня на великій печатці штату Південна Кароліна США і є його девізом. Карл I, король Англії, і Королівський губернатор Багамських островів Вудс Роджерс використовували цей фразеологізм як девіз.

Змінений варіант цієї фрази є девізом ангела Сперо у романі В. Пелевіна «Кохання до трьох цукербрін». Ця фраза і сьогодні є гаслом підводного спецназу – бойових плавців Росії. Таким чином, розумілося, що смертельно хвора людина майже ніколи не втрачає надії.

Давні римляни і греки цінували сміливих і сильних, кмітливих і сильних духом. Відповідає цим вимогам і фразеологізм *Per aspera ad Astra* – латинський вислів, що в перекладі означає «Крізь тяготи до зірок» або «Через труднощі до зірок». Також може використовуватись варіант *Ad Astra per aspera* (До зір крізь труднощі). Автором вислову вважається Луцій Анней Сенека, давньоримський філософ, поет і державний діяч. Інколи зустрічається відсилання до Гесіода. Цікаво, що існує різний переклад другої частини фразеологізму: *крізь тяготи/*

через труднощі/ крізь труднощі/ через терни і незмінна частина *ad Astra* . Найпопулярніший вираз – це *Per aspera ad Astra* (*Через терни до зірок*).

У широкому сенсі вислів означає те, що людина, щоб досягти вершин або поставленої цілі, має пройти складний і часто «тернистий» шлях для її досягнення – тому цей смисл передавався однаково, хоч і різними словами.

Надзвичайну історію має фразеологізм *Vita brevis, ars longa* – *Життя коротке – мистецтво довговічне*, який належить великому давньогрецькому мислителю, досліднику природи, великому лікарю, засновнику сучасної медичної етики Гіппократу (460–370 до н.е.). Говорячи про «мистецтво», він мав на увазі не художню творчість, а мистецтво лікування. І сенс цього зіставлення у тому, що мистецтво лікування настільки складне, вимагає стільки знань, що для його розуміння не вистачить і всього людського життя. «Звідси, – пояснював римський філософ-стоїк Луцій Анней Сенека у своєму творі «Про стислість життя», – відомий вигук найбільшого з лікарів про те, що життя коротке, а мистецтво довге» [4].

В оригіналі думка Гіппократа звучить так: *Життя коротке, шлях мистецтва довгий* (інший переклад: *наука неосяжна*), випадок скороминущий, досвід оманливий, судження складне. Тому не тільки сам лікар повинен вживати у справі лікування все, що необхідно, а й хворий, і оточуючі, і всі зовнішні обставини, повинні сприяти лікарю в його діяльності.

Вираз став особливо популярним після того, як І. В. Гете повторив його у своїй трагедії «Фауст» у такій формі: «Мистецтво довговічне, а життя наше коротке», проте смисл виразу змінився. Зазвичай він уживається в сенсі: художник, творець вмирає, а плоди його рук, твори його духу, розуму, мистецтва живуть вічно, і тим самим вони зберігають пам'ять, нагадують про людину, яка їх створила. На жаль, загубивши первісну історію фразеологізму, сучасники розуміють цей вираз так, як його запропонував І. В. Гете.

Отже, спостерігаємо перехід авторських сталих виразів у «народні» фразеологізми-перлини світової мудрості. Отже, при переказуванні або переписуванні авторського висловлювання «відшліфовувалися» і залишилися

найважливіші компоненти фразеологізму, що передають саму суть авторської думки.

Memento mori – пам'ятай, що колись доведеться померати. У сучасному, більш літературному і всім звичному звучанні – *пам'ятай про смерть*. *Memento mori* – це попередження людям, які женуться за щохвилиним, метушливим, хвилюються, ображаються, кудись рвуться, чимось нескінченно стурбовані, що все це порожнє, все пройде і нічого не залишиться, що потрібно відкинути все дрібне, дурне, безглузде, що заважає насолоджуватися життям. Складність, щоправда, у тому, говорили давні мудреці, щоб відрізнити дрібне від великого, безглузде від корисного, дурість від розсудливості. Словосполучення, запозичене з латинської мови, перекладають, як *Пам'ятай, що доведеться померти; Пам'ятай, що смертний; Пам'ятай про смерть*.

Цей латинський вираз не дає забути людям, що вони смертні і що кожному з нас доведеться покинути цей тлінний світ. Так зустрічаємо його і на сторінках всесвітньовідомого роману Михайла Булгакова «Майстер і Маргарита»: «*Так, людина смертна, але це було б ще півбіді. Погано те, що вона іноді раптово смертна, ось у чому фокус!*». Зазвичай цей фразеологізм використовується в алегоричному сенсі, коли хочуть застерегти і нагадати людям, що в житті є не тільки вечірки, випивка та інші розваги. Крім того, не варто переживати через дрібниці, адже у підсумку всі ми прийдемо до єдиного знаменника, і опинимося на два метри нижче рівня землі. У Стародавньому Римі цю фразу промовляли полководцям і воєначальникам, які поверталися з перемогою додому. Цим високопоставленим людям ставили за спиною раба, який періодично нагадував кожному, що незважаючи на те, що народ його обожнює, а всі жінки від нього без розуму, він все одно залишається простим смертним. Вважається, що повна фраза звучала, як «*Respice post te! Hominem te memento!*» «*Подивися за спину! Не забувай, що ти лише людина!*».

Отже, латинські фрази, дещо змінившись, принесли свою мудрість і в наше сьогодення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Пермяков Г. Л. Основы структурной паремиологии. Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1988. – 234с.

2.Українська мова. Енциклопедія / Русанівський В.М., Тараненко О.О., Зяблюк М. П. та ін. – Київ: Укр. енциклопедія, 2000. – 752с.

3.Кушкаренко О.Ю., тема «Про походження крилатих латинських виразів»
<https://www.freepapers.ru/3/o-proishozhdenii-krylatyh-latinskih-vyrazhenij/174107.1058211.list4.html>

4.<https://fordlist.ru/dtp/chto-oznachaet-momento-more-memento-mori-perevod-i-proishozhdenie-primenenie/>

Кравченко Я., Сидора М.Ю.

Дніпровський державний медичний університет

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ТВОРЕННЯ КЛІНІЧНИХ ТЕРМІНІВ

Підготовка студентів-медиків передбачає вивчення дисципліни «Латинська мова та основи медичної термінології». Якщо анатомічні та фармацевтичні терміни переважно латинського походження, то клінічні – це слова-композиції, що будуються за допомогою грецьких терміноелементів (ТЕ) і мають чіткі правила творення та визначену позицію в слові, від чого залежить їхнє значення.

Кінцеві терміноелементи, утворені від грецьких основ і латинізованих закінчень, мають точне й чітко фіксоване значення та поєднуються, як правило, з іншими ТЕ грецького походження, хоча зустрічаються винятки, утворені й використовувані традиційно, шляхом поєднання грецьких та латинських частин клінічних термінів.

Розглянемо грецький ТЕ -therapia (лікування), який вживається для позначення саме методу, способу лікування (лікування чим? ким?). Наприклад, анімалотерапія – це вид терапії, що використовує тварин і їхні образи для надання психотерапевтичної допомоги. Це сучасний науковий метод лікування

і профілактики серйозних захворювань. Термін утворено поєднанням двох частин – animal- (лат. animal, alis n – тварина) та -therapia (гр. Θεραπεία – «лікарський догляд, лікування»).

Існують різні види цілеспрямованого використання тварин фахівцями за спеціально розробленими терапевтичним програмами, назви яких також представляють складні клінічні терміни, утворені поєднанням різних за походженням ТЕ.

Серед видів анімалотерапії розрізняють такі:

- іпотерапія (від гр. ἵπλος – кінь) – лікування за допомогою коней, що використовується при порушенні опорно-рухового апарату, черепно-мозкових травмах, шлунково-кишкових захворюваннях, сколіозі та розумовій відсталості;

- дельфінотерапія (лат. Delphinidae, від гр. δελφίς, *gen.* δελφῖνος – дельфін) – лікування за допомогою дельфінів, що є прекрасною психологічною реабілітацією для людей, що потрапили в екстремальні умови, які пережили сильний стрес;

- каністерапія (лат. canis, is m, f – собака) – лікування за допомогою собак, що допомагає побороти малорухливий образ життя, знизити вірогідність серцево-судинних захворювань. Також собаки задовольняють дефіцит у людини в спілкуванні та покращує товариськуність господаря;

- фелінотерапія (від лат. feles, felis m, f – кішка) – лікування за допомогою кішок, які здатні заспокоїти людину, стабілізувати роботу серця, лікують внутрішні запальні процеси та їхнє муркотіння здатне підвищувати щільність кісток, що сприяє зрощенню переломів;

- апітерапія (від лат. apis, is f – бджола) – лікування бджолиною отрутою. Одна крапля – це білкові речовини, 18 із 20 обов'язкових амінокислот, майже вся таблиця Менделєєва та безліч вітамінів;

- гірудотерапія (від лат. hirudo, inis f – п'явка) – лікування за допомогою п'явок. Секрет лікувальної дії полягає в здатності їхньої слини проникати глибоко в тканини організму та впливати на хворобу на клітинному рівні.

На прикладі вищезазначених термінів можна спостерігати тенденцію до змішування твірних основ різного походження – латинського та грецького, що, імовірно, пов'язано з частотою вживання ТЕ та наявністю запозичень з давніх мов у різних, передусім європейських, мовах.

Вивчаючи клінічну термінологію, потрібно брати до уваги й чітко фіксувати в пам'яті не лише правила творення, але й особливості поєднання ТЕ різного походження, адже знання професійної термінології, якою для медиків є клінічні терміни, є запорукою високого рівня освоєння своєї професії та успішної подальшої діяльності.

Кухаренко С.А., Ратомська Л.В.
Університет імені Альфреда Нобеля

ЛАТИНСЬКА МОВА В ДЕВІЗАХ

Девіз (від народно-латинського *vīsa* – розпізнавальний знак, пов'язаного з лат. *dīvido* — розподіляю; відрізняю) – в геральдиці гербова фігура або вислів на гербі.

- Короткий вислів, що, як правило, пояснював зміст герба.
- Стисле формулювання провідної ідеї, програми дій. Правило, заповідь.
- Вислів або слово, що є псевдонімом автора якоїсь роботи, проекту або твору, що розглядається на закритому конкурсі.
- Слово або вираз, який характеризує певні почуття або кодекс поведінки.

Девізами латинською мовою можуть похвалитися сотні освітніх закладів та інших організацій Великої Британії.

Абердинський університет: *Initium sapientiae timor Domini* – «Страх перед Богом початок мудрості».

Гільдія виноробів Англії: *Gustibus mens dat incrementum* – «Знання посилює сприйняття смаку».

Даремський університет: *Fundamenta eius super montibus sanctis* – «Її основи на священних пагорбах».

Дартмутський коледж: *Vox clamans in deserto* – «Голос, що кричить у пустелі».

Даунінг-коледж у Кембриджі: *Quaerere verum* – «Прагнути до істини».

Дублінський університетський коледж: *Ad astra* – «До зірок».

Ітонський коледж: *Floreat Etona* – «Хай процвітає Ітон».

Кембриджський університет: *Hinc lucem et pocula sacra* – «Звідси виходить світло та священні напої мудрості».

Королівські військово-повітряні сили: *Per aspera ad astra* – «Через терни до зірок».

Королівський коледж анестезіологів: *Divinum sedare dolorem* – «Божественна справа - заспокоювати біль».

Лафборо-коледж: *Veritate, scientia, labore* – «Істиною, мудрістю та працею».

Лестерський університет: *Ut vitam habeant* – «Нехай мають життя».

Лондонська школа економіки: *Rerum cognoscere causas* – «Пізнавати причину речей».

Лондонський Сіті: *Domine dirige nos* – «Направ нас, Господи».

Медична служба королівських сухопутних військ: *In arduis fidelis* – «Вірний у важких обставинах».

Мерчант-Тейлорз-скул: *Concordia parvae res crescunt* – «Малі речі ростуть завдяки гармонії».

Оксфордський університет: *Dominus illuminatio mea* – «Господь – моє світло».

Харроу-скул: *Stet fortuna domus* – «Хай стоїть щасливий будинок».

Шеффілдський університет: *Disce docere* – «Вчися та навчай».

Школа короля Едварда VI (Бірмінгем): *Domine salvum fac regem* – «Господи, бережи короля».

У двадцяти штатах Америки є девізи латинською або давньогрецькою мовами.

Айдахо: *Esto perpetua* – «Нехай буде так завжди»

Алабама: *Audemus jura nostra defensaere* – «Насмілюємось захищати наші права».

Арізона: *Diat Deus* – «Бог збагачує».

Арканзас: *Regnat populus* – «Править народ».

Вірґінія: *Sic semper tyrannis* – «Так завжди тиранам"»

Західна Вірґінія: *Montanii semper liberi* – «Гірські жителі завжди вільні».

Каліфорнія: *Eureka!* – «Еврика!» («Знайшов!»).

Канзас: *Ad astra per aspera* « До зірок через терни».

Колорадо: *Nil sine numine* – «Ніщо без божества».

Коннектикут: *Qui transulit sustinet* – «Той, хто пересадив, підтримує».

Массачусетс: *Ense petit placidam sub libertate quietam* – «Мечем ми добиваємося миру під волею».

Міссісіпі: *Virtute et armis* – «Доблістю та зброєю».

Міссурі: *Salus populli suprema lex est* – «Хай буде благо народу вищим законом».

Мічіган: *Si quaeris peninsulam amoenam circumspice* – «Якщо шукаєш чудовий півострів, озирнися».

Мен: *Dirigo* – «Веду».

Нью-Йорк: *Excelsior!* – «Вище!»

Нью-Мексико: *Crescit eundo* – «Зростає у міру того, як іде».

Оклахома: *Labor omnia vincit* – «Праця все перемагає».

Орегон: *Alis volat propriis* – «Летить на своїх крилах».

Північна Кароліна: *Esse quam videre* – «Бути, а не здаватися».

Південна Кароліна: *Dum spiro spero* – «Поки дихаю, сподіваюся».

Отже латинська мова живе в девізах досі. А наш Університет імені Альфреда Нобеля також має девіз – *Litterae ad vitam* – «Освіта для життя».

Лещук В.І., Апоненко І.М.

Дніпровський державний медичний університет

**LINGUA LATINA В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ
(НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ ПРО ГАРІ ПОТТЕРА ДЖОАН РОУЛІНГ)**

«Не так чудово знати латину, як соромно її не знати»

Марк Тулій Цицерон.

Спочатку латинською мовою говорило невелике плем'я латинів, проте у результаті військових, політичних та економічних успіхів Стародавнього Риму латинська мова поширилась по всій Італії, з II ст. до н.е. вийшла за її межі. Якщо у роки свого розквіту – за часів Римської імперії та Середньовіччя – латинська була мовою культури, освіти, церкви та діловодства, то зараз – це міжнародна мова вузького кола спеціалістів з галузей медицини, природничих і гуманітарних наук, юриспруденції, які використовують її у професійній діяльності. На жаль, у повсякденному житті латина вважається «мертвою мовою». Здавалось би, людина, яка не пов'язана із суміжними спеціальностями, не мала б нагоди в сучасному світі ознайомитися з усією красою давньої мови, але завдяки роботі відомої англійської письменниці це стало можливим.

Коли в 1990 році молодій Джоан Роулінг спала на думку історія про молодого чарівника з незвичним шрамом на лобі, вона й не підозрювала, до чого все це призведе. Ввечері того ж дня вона взялася за написання своєї першої фантазійної книги. У 1997 році вийшов роман про Гаррі Поттера, який відразу завоював читацькі симпатії. Роулінг докладно описала свій магічний світ: чарівні палички, мантия-невидимка, загадкова школа Гогвортс, де замість звичайних предметів вивчають *Заклинання, Зіллеваріння, Історію магії, Захист від Темних мистецтв, Астрономію та Травологію*. Потрапити до навчального закладу магів мріяла будь-яка людина, яка хоч раз чула історію про юного чарівника. У світі Гаррі Поттера робота магії пов'язана з використанням заклинань – зазвичай необхідно вимовити кілька чаклунських слів, змахнувши

при цьому чарівною паличкою. Письменниця не випадково обрала мовою заклинань саме латину, бо це, в першу чергу, пов'язано з давньою історією та міфологією, а фонетичні особливості латинської мови зумовлюють виразний характер твору та особливу атмосферу історії. Серія із 7 книжок налічує 260 заклинань, але до найпоширеніших та основних відносять лише 24. Серед заклять, які мають безпосереднє відношення до латинської мови належать, наприклад, такі:

Акціо (від лат. *accio*- кликати, запрошувати) – замовляння-викликання. За допомогою цього замовляння-викликання можна перенести предмет, навіть на великі відстані.

Агваменті (від лат. *aqua menti*- творити воду) – заклинання, що дозволяє створювати чисту питну воду. Може використовуватися як для пиття, так і для різних інших потреб: гасіння пожежі, в господарських цілях тощо.

Експеліармус (лат. *expello*- висилати, виганяти та *arma*- зброя) – обеззброювальне закляття. Виголошуючи цей наговор, можна обеззброїти суперника.

Експекто патронум (від лат. *expecto*- чекаю, очікую та *patronus*- заступник) – заклинання для виклику захисника. Використовується для відганяння темних сил.

Сектумсемпра (лат. *sectum*- різати та *semper*- завжди) – в залятого на тілі утворюються різані рани, з яких струменем б'є кров.

Діфіндо (від лат. *diffindo*- розколювати, розщеплювати) – пошкоджує речі, на які націлено чарівну паличку.

Книжки про Гаррі Поттера переповнені латиною не випадково, адже з давніх-давен латина була мовою алхімії, магії, містики, таємниць та легенд, а історія про дивовижні пригоди хлопчика-чаклуна та його друзів якнайкраще це показує. Хоча латина і вважається «мертвою мовою», але вона навіки збережена в літературі, мистецтві та науці.

ЛАТИНА У ЗМІ

Латина, що сприймається повсякденною свідомістю як мертва мова, у наші дні очевидно змінює свій статус. Першою передумовою до поширення латинської мови у XX–XXI ст. став рух за використання латини в житті сучасного суспільства. Ця тенденція виникла в XX ст. як спроба актуалізації латинської мови, як засіб міжнародного спілкування та з метою відродження багатих античних традицій. У даний час можливості використання латинської мови з розвитком комп'ютерних технологій помітно розширюються. Завдяки діяльності ентузіастів інтерес до відродження латинської мови настільки зріс, що на деяких радіостанціях з'явилися передачі латиною. Наприклад, фінська радіостанція *yle RADIO 1*, що транслює новини латиною, щотижнево оновлюючи свій сайт. Вперше новини латиною *Nuntii Latini* вийшли в ефір на фінському радіо в листопаді 1988 р. Такі передачі транслювалися і на чеському радіо *Влтава-3*, але в даний час припинилися. Один раз на місяць оновлюються новини на сайті радіо *Бремен*.

В Інтернеті та друкованих ЗМІ латину подають з урахуванням інтересів сучасних молодих користувачів, зокрема у формі коміксів як одного з основних елементів мультифандомного світу та символів сучасної молодіжної культури. Прикладом можуть бути комікси «Мертва мова» (нім. – *Tote Sprache*). Три відомі німецькі художники – Йоша Зауер, Ральф Руте та Флікс разом створили комікс латинською мовою (2010). Незважаючи на те, що зміст цих коміксів не має жодного відношення до Стародавнього Риму, вони дають можливість широкому колу читачів познайомитися з латинською мовою в цікавій формі.

Присутні в інтернеті сайти, де можна читати журнали латинською мовою в режимі *online*, також здебільшого орієнтовані на сучасну молодь – полікодове, відеовербальне оформлення цих журналів та інформація, запропонована в них,

актуальна для молодих користувачів і цілком успішно приваблює молоде покоління. Все це покликано популяризувати латинську мову та її культурну спадщину в сучасному суспільстві.

Можна зробити висновок, що в інтернеті так звана «мертва» латинська мова функціонує у різних формах. Таким чином, аналіз функціонування латинської мови в мережі Інтернет і поза нею дозволяє оцінити інтерес до цієї «мертвої» мови в сучасному світі – наявність інформаційних ресурсів та електронних видань, навчальні лінгвістичні системи, мультимедійні курси з елементами інтерактивних вправ або окремі збірники інтерактивних тестів, а також різноманітні словники й онлайн перекладачі тощо говорять про те, що «мертвою», тобто такою що не використовується сучасниками, цю мову вважати не можна. Не виключено, що завдяки глобальності мережі Інтернет у латинської мови з'явиться можливість вийти зі статусу «мертвої» мови та набути статусу «відроджуваної».

Луценко А.А., Ратомська Л.В

Університет імені Альфреда Нобеля

ЛАТИНСЬКІ АФОРИЗМИ

Що таке афоризм? Афоризм – влучний і лаконічний вислів, що виражає узагальнену думку в легкій для запам'ятовування формі. За афоризмами можна вивчати історію, тому що в них відображається реальність минулого, їхніми авторами були поети, вчені, полководці та видатні люди. Саме афоризми відомих людей тих часів я використала в цій роботі.

«Mens sana in corpore sano» – «У здоровому тілі здоровий дух»

У пошуках джерела історики відсилають нас до давньоримської доби, коли з'явилася ця фраза-прислів'я. Щоправда, тоді вона виглядала інакше: «Mens sana in corpore sano – avis rara», що означає «У здоровому тілі здоровий дух – рідкісна удача». Сенс у римського прислів'я був зовсім іншим, причому прямо протилежним! І у такому вигляді вона цілком відповідала істині. Вважається. Що фраза «пішла в народ» з твору римського поета-сатирика Ювенала, який

написав: «Молити треба богів про те, щоб дух був здоровий у здоровому тілі...» (7-а сатира).

«Aut Caesar, aut nihil» – «Або Цезар, або ніщо»

Девіз Чезаре Борджія, італійського кардинала та військового авантюриста. Джерелом цього девізу послужили слова, приписувані римському імператору Калігуле (12–41pp.), відомому своїм марнотратством.

«Veni. Vidi. Vici» – «Прийшов. Побачив. Переміг»

У далекому 47 р. до н. е. Юлій Цезар вперше вжив цей вислів у листі до Амінтія на позначення блискучої перемоги над понтійським царем Фарнаком при Зелі. У той час рушійною силою була війна, і навіть не золото, саме війни давали загарбникам неймовірну владу, але для цього необхідно було утримувати багатотисячне військо, яке боролось безстрашно. Цезар був чудовим оратором, який вів за собою вояків. Фраза «Veni. Vidi. Vici» сповнена сили та рішучості, дослівний переклад звучить так «Прийшов. Побачив. Переміг». Зараз у мирний можна лише здогадуватися, що відчувала в той момент людина, яка перемагала і впливала на всіх своїми діями. Цезар був безстрашний і самолюбний, іноді такі риси характеру йому допомагали, але водночас і могли зашкодити. Тепер цю фразу використовують бізнесмени, які прагнуть завоювати не землі, а утвердитися й отримати вплив за допомогою свого капіталу. Спортсмени також говорять фразу «Veni. Vidi. Vici» і багато хто з них згадує її після чергової перемоги над суперником.

«Omnia mea mecum porto!» – «Все своє ношу з собою!»

Цю фразу Цицерон приписує одному з семи мудреців, а саме Біанту (590–530 pp. до н.е.). За переказами, коли перський цар Кір зайняв місто Прієну в Іонії, жителі залишили його забираючи з собою найцінніше майно. Грекам було дозволено взяти з собою будь-які речі, але за умови не користуватися візками, кіньми буйволами та іншою тягловою силою. За натовпом втікачів, що ледве тягли на собі важке майно, спокійно йшов мудрець Біант. Один із персів запитав у нього: «Де твої речі, старий, ти прожив таке довге життя і не нажив

багатства?»), на що старий, вказавши палицею на лоба відповів: «*Omnia mea mecum porto!*», маючи на увазі духовні цінності.

«*Scio me nihil scire*» – «Я знаю, що я нічого не знаю.»

Це відомий вислів приписується давньогрецькому філософу Сократу, хоча деякі джерела приписують її авторство Демокриту. Іноді можна зустріти злегка видозмінений фразеологізм: «Я знаю, що я нічого не знаю, а інші не знають і цього.». Сократ пояснював, що більшість людей впевнені, що вони знають дуже багато, але насправді вони нічого не знають. Звідси логічно виходить, що «Знаючи про своє незнання, я знаю більше за інших» – пояснював Сократ. Адже якщо будь-який громадянин нічого не знає, то відповідно він не знає, що він нічого не знає.

Отже, афоризми – короткі вислови, які мають глибокий смисл. У сучасному світі їх можна почути будь-де. Афоризми використовують для того, щоб підсилити або коротко передати свою думку. Мудрі та філософські афоризми люди й досі застосовують оскільки вони ніколи не будуть зайвими.

Мусаєв Д. Ф., Апоненко І.М.

Дніпровський державний медичний університет

ЛАТИНСЬКА МОВА НА МЕЖІ ДВОХ НАУК: ЮРИСПРУДЕНЦІЯ І МЕДИЦИНА

Спочатку треба пояснити чіткий взаємозв'язок між такими професіями як лікар і юрист. Професії лікаря та юриста завжди користувалися і користуються повагою в суспільстві, вони затребувані суспільством, надають людині певного статусу. І головне, що їх поєднує: вони покликані захищати найбільш значущі, вищі цінності суспільства, такі як життя, здоров'я, права та свободи людини, честь і гідність. І юристи, і лікарі покликані працювати з індивідуальними випадками життя кожної людини. У кожному разі ставиться власний діагноз. У кожному разі виробляється своя судова стратегія ведення справи. Лікар без

огляду пацієнта не визначить хвороби. Юрист без вивчення документів не визначить проблему. Ускладнення суспільних відносин, подальший розвиток медицини та права вимагає від діяльності лікаря та юриста не лише фундаментальних знань, а й подальшого постійного поповнення цих знань протягом усього професійного шляху.

Тенденції розвитку сучасного українського суспільства демонструють наскільки гостро громадяни нашої країни відчувають недостатність правових знань. Особливо це чітко простежується в медичній галузі. Пацієнти часто не знають своїх прав та обов'язків.

Лікарі теж погано знають права та обов'язки. Відомо багато життєвих випадків, коли вони з халатністю відносились до своїх пацієнтів. Таким чином, усім людям, а особливо лікарям, потрібно знати юриспруденцію. Визначаючи роль латинської мови як термінологічної основи майже всіх сфер науки, потрібно підкреслити її переваги в утворенні термінів медицини та юриспруденції. Юристи вивчають судову медицину, яка безпосередньо пов'язана з латиною. У своїй діяльності їм доводиться мати справу з рецептами, написаними латинською мовою, знайомитися з історією хвороби, висновками судових лікарів і медичних експертів. Тому рекомендується починати навчання з вивчення юридичних термінів, а це означає, що починати потрібно з вивчення латинської мови. Як і будь-яка інша наука юриспруденція має спеціальну лексику – юридичну термінологію. Вона застосовується сьогодні в міжнародному праві, завдяки своїй універсальності стає ланкою, що єднає прогаліни, зумовлені правовими відмінностями систем. Латинська правова лексика є доволі гнучкою та використовується як універсальний лінгвістичний інструмент у суперечливих моментах.

Загальновідомо, що латинська мова протягом століть залишається головним джерелом наукового термінотворення. Ця мова не дарма викладається у різних університетах. Можна також відзначити, що в різноманітних сферах діяльності одні й ті ж самі терміни мають різний

переклад. Таким чином, відмінність тлумачення деяких слів у медичній та юридичній латині наведено в таблиці 1 [4], [5].

Таблиця 1

Терміни латиною	Переклад у медичній латині	Переклад в юридичній латині
caput	голова, головка	Правоздатність
casus	випадок, відмінок	юридична справа
manus	кисть	Влада
solutio	розчин	виконання обов'язків
species	збір	Вид
compensatio	компенсація	залік зустрічних вимог
facies	лице, поверхня	юридична аксіома
gradus	крок, ступінь	Статус

Ця таблиця демонструє різницю у значенні латинських термінів у міжнародній термінології.

У сучасному світі вважається, що латинська мова мертва. Яка ж це мертва мова? Вона пережила тисячоліття в текстах, творах, які збереглись до нашого часу та завдяки яким ми можемо спостерігати розвиток багатьох мов: романських, слов'янських та інших. Наприклад, вчені довели, що із 20 тисяч найбільш вживаних англійських слів 10400 латинського походження, 2200 грецького і тільки 5400 англосаксонського. Латинський алфавіт взятий за основу майже в усіх європейських мовах.

Латинські терміни ми використовуємо й в сучасній українській мові щоденно. Наприклад: автор, адвокат, акт, диктант, директор, доктор, доцент, екзамен, інститут, комісія, компроміс, конспект, конституція, конференція, культура, лабораторія, лінія, література, нотаріус, позиція, прогрес, професор, процес, ректор, республіка, санаторій, діагностика, студент, університет, факультет та багато інших. Отже, можна вважати що латина не мертва мова, окрім того, вона пов'язана з багатьма іншими науками такими як право, юриспруденція та медицина.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Рибачок С. М. Латинська мова для студентів-юристів: навч. посіб. / С. М. Рибачок. – Тернопіль, 2012. – 190 с.
2. Врач и юрист: точки соприкосновения профессий / Мазур Е. Ю. // Избранные вопросы судебно-медицинской экспертизы. – Хабаровск, 2012 – №12. – с. 108-112.
3. Латинська мова для студентів юристів / Підручник / Скорина Л. П., Чуракова Л. П.: За ред. С. В. Семчинського. – Київ: Вища школа, 1995 – 225 с.
4. Саляев В.А . Латинский язык: справочные материалы. – Магнитогорск: МФ УрАГС, 2009. – 101 с.
5. https://mgimo.ru/files/210211/10_m4gp.pdf
6. Латинська мова і основи медичної термінології: підручник / Л. Ю. Смольська, О. Г. Пилипів, П. А. Содомора [та ін.]; за ред. Л. Ю. Смольської. – Київ: Медицина, 2008. – 358 с.

Пасмурицева К.О., Ратомська Л.В.

Університет імені Альфреда Нобеля

АКТУАЛЬНІСТЬ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНОСТІ

Стародавній Рим залишив людству величезну культурну спадщину. Латинська мова досі використовується багатьма людьми в повсякденному житті у вигляді стійких виразів чи асимільованих слів.

Латина продовжує залишатись важливим культурним явищем сучасного світу. Без цієї, здавалося б, «мертвої мови» неможливо уявити багато сфер людської діяльності. Якщо уважно придивитися, то з'ясується, що сфера застосування латині дуже широка і відрізняється значною різноманітністю.

Латина як офіційна мова використовується сучасною католицькою церквою. Латиною ведеться документація Ватикану, нею написані послання римських пап. Відповідно до західної богословської традиції латинською мовою досі пишуться наукові дисертації і навіть ведуться диспути. Знання

латинської мови є необхідним для священнослужителів католицької церкви. Латина в медицині традиційно використовується як міжнародна термінологія анатомії та фармакології, а також при складанні рецептів. Знання латини дозволяє лікарям різних країн світу легко розуміти один одного. Давня традиція використання латинської мови в медицині служить фактором уніфікації медичної освіти. Ще зовсім недавно більшість медичних творів писалося латиною. Латиною писали великий російський хірург М. Пирогов та багато інших медиків.

Особливу роль латина відіграє в анатомії та фармакології. Усі частини людського організму мають латинські назви. Це можна сказати і про назви ліків; у цій галузі уніфікація особливо важлива, оскільки без неї неможливо орієнтуватися у безкрайньому морі лікарських препаратів. Рецепти здавна виписуються латинською мовою і за певними правилами, так що рецепт, виписаний, наприклад, в Америці, повинні легко зрозуміти в будь-якій іншій країні.

У багатьох галузях науки, насамперед, у ботаніці та зоології, термінологія заснована на латинських або латинізованих грецьких словах. Кожна тварина чи рослина має відповідне «стандартне» наукове найменування, що дозволяє вченим різних країн чітко та недвозначно позначати ті чи інші явища живої природи, які мають абсолютно несхожі назви у різних мовах світу.

Наукова термінологія, таким чином, належить до галузі міжнародної лексики, значною мірою побудованої на основі латинської мови та її форм. Ця лексика має бути однаково зрозуміла освіченим людям усього світу. Зрозуміло, більшість медичної чи наукової термінології відрізняється спеціальним характером, тому відома небагатьом. Але в міжнародній лексиці є найбільш загальний шар, що складається з найбільш уживаних слів – переважно суспільного чи політичного значення, – які мають бути відомі та зрозумілі всім. Сюди належать такі запозичені з латинської мови слова, як гуманізм, республіка, диктатура, форум, університет, міжнародний, асоціація та ін. Звичайно, чимала частина міжнародної лексики запозичена з грецької мови та з

основних сучасних мов. Крім того, потрібно мати на увазі, що справді міжнародною вона є тільки для тих людей, які говорять мовою, що використовує подібну лексику. В основних сучасних мовах інтернаціоналізми становлять до 10% словникового запасу. Відомо, що з найважливіших завдань міжнародної лексики – сприяти прогресу пізнання, з одного боку, і кращого взаєморозуміння людей, з іншого. Цим визначаються її безперечні переваги.

Недоліком міжнародної лексики є відсутність «живого» мовного колориту, схематичність і абстрактність. Проте на основі міжнародної лексики наприкінці 19 ст. було створено цілу міжнародну мову – есперанто, що використовує переважно латинську та романську лексику. На есперанто існує значна кількість творів (зокрема поезія); цією мовою протягом 20 ст. перекладено багато класичних творів світової літератури (у тому числі Біблію, твори Вергілія, Шекспіра, Пушкіна, Толстого та ін.). Питання подальшого розвитку та використання есперанто знаходяться у віданні Академії есперанто та Загальної асоціації есперанто.

Зрозуміло, мова есперанто частково є предметом своєрідної інтелектуальної гри; разом з тим, вона є серйозною спробою створити справді міжнародний засіб спілкування не на базі якоїсь однієї національної мови і, отже, без шкоди для національної гордості якихось націй та народів.

Зі всього сказаного вище зрозуміло, що вивчення латинської мови, підтримання високого рівня знань у цій галузі є дуже нагальним завданням сучасної освіти. У Західній Європі, історично безпосередньо пов'язаної з Римом, латинська мова ніколи не забувалася. З давніх-давен її викладали не лише у вищих, а й у середніх навчальних закладах, що забезпечувало загальний високий рівень гуманітарної освіти. Найбільші європейські університети з давніх-давен надавали особливого значення вивченню мовної та культурної спадщини античності. В Англії, Франції, Італії і особливо в Німеччині XVIII–XX ст. класична філологія – наука про античні мови та літературу – досягла небувалого розквіту. І нині ця галузь знань вважається дуже престижною.

Сьогодні перед нами стоїть завдання відродження традицій класичної гуманітарної освіти, побудованої на поглибленому вивченні грецької та латинської мов. «Сьогодні латина – це не тільки пам'ять про філософів, ораторів, поетів Стародавнього Риму, а й необхідний атрибут сучасного світу. Люди часто використовують латину, навіть самі не помічаючи цього. Більшість латинських слів асимілювалися в сучасних мовах і є поширеними і загальноживаними, а фрази латиною вже давно стали крилатими висловлюваннями. Їх навіть називають «Крилата латина».

Латинські прислів'я, вислови, цитати латиною або у перекладі постійно затребувані, оскільки у них закладена багатовікова мудрість у лаконічному ограновуванні стародавніх римлян.

Знання латини входить до обов'язкової програми класичної освіти Gaudeamus (Гаудеамус) – міжнародний гімн студентів, написаних середньовічною латиною, відомий студентам з усіх куточків планети.

Латина міцно вкорінилася у науковій термінології у багатьох галузях знань, особливо у біології, юриспруденції та медицині. Тому виділяють біологічну, юридичну та медичну латину. У медицині практично всі медичні терміни мають латинсько-грецьке походження. Основи римського права відбито у більшості сучасних конституцій.

Спадщину латинської мови простежують практично в усіх парадигмах сучасного життя. Що вкотре доводить актуальність вивчення латинської мови у наші дні.

Пасько О.В., Апоненко І.М.

Дніпровський державний медичний університет

ЛАТИНСЬКА МОВА – МОВА НАУКИ: ВИНИКНЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ЗАСТОСУВАННЯ В СУЧАСНІЙ МЕДИЦИНІ

В V ст. до н.е. латина (Lingua Latina) була однією з багатьох італійських мов, поширених у центральній частині Італії. Латина використовувалася в

регіоні, відомому під назвою Лацій (сучасна назва – Лаціо), а Рим був одним з міст цієї області. Найбільш ранні написи латиною датуються VI ст. до н.е. і зроблені з використанням алфавіту на основі етрусського письма.

Перший період розвитку латини традиційно називають архаїчним, що представлений невеликою кількістю написів: напис на римському форумі, датований близько 500 р. до н.е., напис Дуеноса IV ст. до н.е. Цей період характеризується появою перших літературних творів.

Поступово вплив Рима поширився на інші частини Італії, а через них – на Європу. Згодом Римська імперія захопила Європу, Північну Африку та Середній Схід. У всіх куточках імперії латину почали використовувати в якості мови закону і влади, а також, як мову повсякденного життя. Римлянам була властива грамотність, тому багато хто з них читав праці відомих латинських авторів.

Тим часом, у східній частині Середземномор'я грецька мова залишалася *лінгва франка* (тобто мовою спілкування людей, для яких грецька мова не була рідною), і освічені римляни володіли двома мовами. Найперші відомі нам приклади латинської літератури – це переклади грецьких п'єс, а також посібника із землеробства Катона, які датуються 150 р. до н. е.

Отже, другий період називається класичним або періодом «золотої латини» і датується I ст. до н.е. – I ст. н.е. У цей час відбувається становлення літературної мови, з'являються найяскравіші зразки римської літератури різних жанрів.

Третій період називають посткласичним («срібна латина»); у цей час призупиняється розвиток фонетичної та граматичної систем літературної мови. У шкільні граматики вводиться викладання класичної латини, тоді як до цього часу вивчалась мова архаїчного періоду. Літературна мова зазнає поступового відриву від розмовної.

Класична латина, яка використовувалася в ранніх творах латинської літератури, багато в чому відрізнялася від розмовної, так званої вульгарної латини. Проте деякі письменники, включно з Цицероном і Петронієм,

використовували у своїх працях саме вульгарну латину. З часом розмовні варіанти латини все більше віддалялися від літературного стандарту і поступово на їхній основі з'явилися італійські/романські мови (французька, італійська, іспанська, португальська, румунська, каталанська та ін.).

Навіть після розпаду Західної Римської імперії у 476 р. латину продовжували використовувати в якості літературної мови Західної та Центральної Європи. З'явилася величезна кількість середньовічної латинської літератури різноманітних жанрів і стилів – від наукових праць ірландських та англосаксонських письменників до простих казок і проповідей, призначених для широкої громадськості.

Із поступовим занепадом Римської імперії та переходом до автономії окремих територій, посилюється процес диференціації розмовної латини. Наступає четвертий період: період розпаду латини на окремі романські мови.

Протягом XV ст. латина почала втрачати своє домінуюче положення і звання головної мови науки та релігії в Європі. Значною мірою її замінили письмові варіанти місцевих європейських мов, багато з яких виникли на основі латини або відчували на собі її вплив.

В епоху Середньовіччя латина перестає бути розмовною (цю нішу заповнюють романські мови), проте вона не зникає безслідно, а продовжує обслуговувати сферу суспільно-політичного життя. Сферами застосування латини в епоху Середньовіччя були юриспруденція, освіта, наука, церква, література.

Закони перших варварських держав у Західній Європі називалися «правди» (*leges*) і були написані латиною. Міські статути, якими користувалися в управах, були також латиномовні.

Латина стала мовою культурного та інтелектуального життя при монастирях і кафедральних соборах. Вона яскраво представлена в творчості італійського філософа й теолога Томи Аквінського (1227–1274 рр.), який поєднав учення Арістотеля з християнськими догмами.

На базі шкіл XII ст. виникають нові центри культури і освіти – університети. Ці заклади з’являються у Болоньї (1119 р.), Оксфорді (1163 р.), Падуї (1222 р.), Неаполі (1224 р.), Севільї (1254 р.), Парижі (1259 р.), де латина була мовою освіти та спілкування. Книги, які видавалися в університетських скрипторіях, були написані латиною.

Винятковою була роль класичної латини в епоху Відродження (XIV–XVI ст.), коли просвітники виявили великий інтерес до античної культури, наслідуючи античні зразки. В епоху Відродження латиною пишуть свої твори Еразм Роттердамський (1466–1536) у Голландії, Томас Мор (1478–1535) в Англії, Джордано Бруно (1548–1600) і Томазо Кампанелла (1568–1639) в Італії. Латина в цей період стає важливим засобом міжнародного культурного і наукового спілкування.

У XVII–XVIII ст. латиною писали свої твори філософи, історики, фізики і математики: Фр. Бекон (1561–1626), С. Ф. Кльонович (1545–1602), Р. Декарт (1596–1650), П. Гассенді (1592–1655), Б. Спіноза (1632–1677), І. Ньютон (1643–1727), Г. Ляйбніц (1646–1716).

Латиною писали твори й українські вчені й письменники: Ю. Дрогобич (1450–1494), П. Русин (1470–1517), С. Оріховський (1513–1566), І. Домбровський (поч. XVII ст.), Т. Прокопович (1681–1736), Г. Сковорода (1722–1794), М. Довгалецький (перша половина XVIII ст.) та інші.

Помітну роль відігравала латина на українських землях. Нею користувалися ще за часів Галицько-Волинського князівства. У першій половині XIV ст. у Галичині з’являються перші акти внутрішнього обігу, написані латиною. Це так звана актова латина, яка хронологічно охоплює період від 20-х років XIV ст. до останньої третини XVIII ст. Культурна переорієнтація на західноєвропейські освітні принципи, здійснена в Україні наприкінці XVI ст., сприяла інтенсивному поширенню латини в шкільній практиці.

Найважливіші збережені пам’ятки шкільного обігу, написані латиною, пов’язані з Києво-Могилянською академією.

Значення латини багатогранне. Стародавній Рим залишив людству велику скарбницю художньої та наукової літератури. Афоризми латинських авторів, прислів'я і вислови служать джерелом цитат для ораторів і письменників, учених і державних діячів, журналістів і дипломатів. Наприклад:

Homo locum ornat, non locus hominem – Людина прикрашає місце, а не місце людину.

Mala herba cito crescit – Погана трава швидко росте.

Non scholae, sed vitae discimus – Не для школи, а для життя вчимося.

Латинська мова та культура вже протягом багатьох сторіч залишається основою для великої кількості напрямків розвитку суспільства. У наші дні латина – це своєрідний будівельний матеріал, з якого творяться нові терміни. Адже жодна галузь науки не може обійтися без знання основ термінології, яка формується на базі латини. Латина стала фундаментом для розвитку науки, поезії, скульптури, архітектури, юриспруденції, а також невід'ємною частиною медичної науки. Медична освіта неможлива без вивчення латинської мови. Недарма кажуть ***Invia est in medicina via sine lingua Latina*** – Непрохідний шлях у медицині без латинської мови.

Латиною створювались крилаті вислови, що виявилися найбільш стійкими у медичній науці. Цією мовою описувались найголовніші аспекти лікування, терапії, діагностики та профілактики. Основна парадигма гомеопатії ***Similia similibus curantur*** – Подібне виліковується подібним.

Медицина Римської імперії створила нові стандарти медичного обслуговування, які стали фундаментальними для європейської медицини, адже саме вони ґрунтувались на засадах гуманності та справедливості: ***Est medicina triplex: servare, cavere, mederi*** – У медицини три задачі: оберігати, попереджати, лікувати.

У період Відродження та й надалі працювали лікарі, які назавжди увійшли в історію медицини. Вони відкрили цілу низьку термінів, що вживаються і в сучасній медицині, тим самим збагатили і медицину, і латину.

Фаллопій (1523–1652) – учень Везалія, перевершив у точності опису свого великого вчителя. Він був професором анатомії в Феррарі й Пізі, професором ботаніки в Падус і одним з найосвітченіших лікарів свого століття. Велику увагу приділив вивченню скелета й органів слуху, створив терміни: *ligamentum inguinale, canalis facialis, tuba uterina*.

Лоуер, відомий англійський медик, який практикувався в Лондоні, опублікував «Трактат про серце, а також про рух і температуру крові». Одним із перших зробив переливання крові людині. Його ім'ям названо *tuberculum intervenosum Loweri*.

Сильвус описав горбки при туберкульозному ураженні, відкрив епіфіз довгого відростка коваделка *Ossiculum Sylvii*, крім цього створив терміни: *fissura et fossa laterales cerebri Sylvii, caro quadrata Sylvii*.

Латинська мова, анатомія та міфологія. Як ці поняття пов'язані?

В анатомічній термінології студентам-медикам зустрічається назва анатомічного утворення *tendo calcaneus seu tendo Achilli* – п'ятковий сухожилок, або Ахіловий сухожилок (за ім'ям містичного непереможного героя Ахілла, що мав єдине вразливе місце – п'яту).

Ім'я іншого героя, велетня Атланта, асоціюється з назвою першого шийного хребця atlas (atlas, ntis m).

Чому саме латину в наш час використовують у якості міжнародної наукової мови в ряді медико-біологічних дисциплін і номенклатур? Чому саме її вивчають і застосовують у своїй діяльності лікарі та медичні працівники з усього світу?

- По-перше, за ємність і лаконічність. Одним словом, можна передати те, що в інших мовах доведеться позначати декількома словами. Наприклад: *amblyopia, ae f* – ослаблення зору без об'єктивних патологічних даних у самому оці.

- По-друге, за структурованість. Латинські морфеми (префікси, корені, суфікси) зберігають однакове значення в різних словах. Якщо студент знає,

що позначає терміоелемент *nephr-* (нирка), він відразу зрозуміє значення терміну *nephropexia* (оперативне втручання з фіксації нирки)

• По-третє, за універсальність. Давня практика застосування мови об'єднує медиків усього світу, сприяє уніфікації медичної літератури й освіти в цілому.

Отже, є абсолютно очевидним, що володіння латинською медичною термінологією є необхідним для будь-якого фахівця медичної галузі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. <http://www.myshared.ru/slide/1354725/>
2. <https://historyurok.com.ua/tsikavi-fakty/nauka/filologiya/pro-latynsku-movu.html>
3. <https://ppt-online.org/227267>

Пельчар М. А., Аноненко І. М.

Дніпровський державний медичний університет

LINGUA LATINA В ЖИТТІ СУЧАСНИХ УКРАЇНЦІВ

У кожного з нас є два крила – батько і мати (Pater & Mater). Мова має теж два крила. А латина є праматір'ю багатьох відомих мов (італійської, французької, іспанської, португальської та румунської). Латинська мова значно вплинула на становлення більшості європейських мов (англійської, німецької, польської, а також української).

Незважаючи на те, що латинська мова зараз не використовується як розмовна, але фрази латиною вважаються символом вічності, мудрості і, звісно ж, кохання.

В моїй сім'ї поважають латину.

«Домашнє вогнище набагато цінніше золота» – ця фраза латиною красується вказівником напрямку в дім.

Перед входом у будинок розташовані дві колони, прикрашені розписом на латині. Історія, на кожній з них, має певне особливе значення.

На одній із них увіковічено світлу пам'ять про дідуся-полковника, а написаний вірш про незламність духу, доповнюють фрази латиною:

- *More Majorum* (за звичаєм предків).

- *Feci quod potui, faciant meliora potentes* (я зробив все, що міг, хто може, нехай зробить краще).

- *Per aspera ad astra* (через терни до зірок).

Друга колона теж розписана із любов'ю, і власне, про справжнє кохання. Саме про таке пишуть в романах і поезіях. Ліна Костенко писала: «Така любов буває раз в ніколи...» Фразами на латині описана історія справжнього кохання:

- *Alea Jacta Est* (фраза Юлія Цезаря-жереб кинуто,

безповоротно).

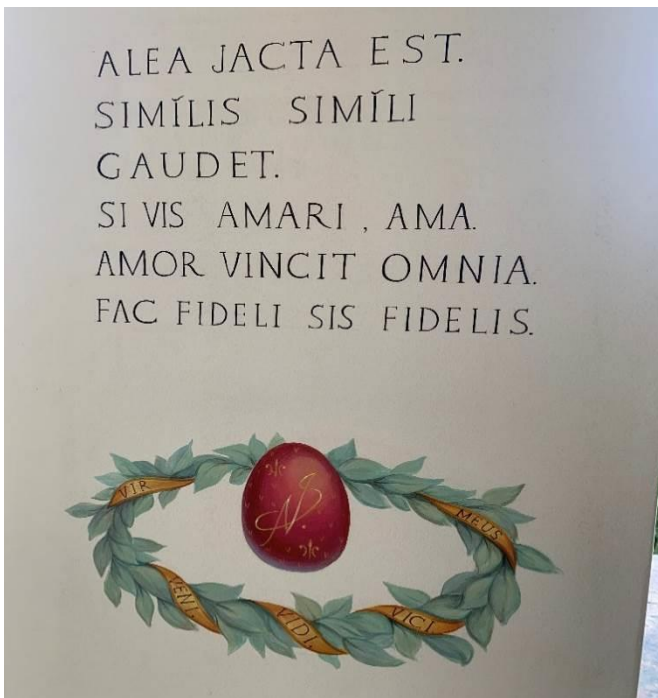
- *Similis Simili Gaudet* (Подібний подібному радіє).

- *Si Vis Amari, ama* (Якщо ти хочеш, щоб тебе любили – люби).

- *Amor Vincit Omnia* (Кохання перемагає все).

- *Fac Fidelis Sis Fidelis* (Будь вірним тому, хто вірний тобі).

Замикає композицію лавровий вінок із фразою Юлія Цезаря (*Veni. Vidi. Vici.* – Прийшов. Побачив. Переміг.), всередині якого яйце з ініціалами, як символ нового життя. Кожного разу коли я запитувала себе для чого мені вивчати латину, зразу ж в думках приходила цільна відповідь: кожному

майбутньому лікарю потрібно знати і пам'ятати головний заповіт лікаря, сформульований Гіппократом, відомим давньогрецьким цілителем і лікарем – *Noli nocere (не нашкодь)*.

І ще є одна істина:

Non tam praeclarum est scire Latine, quam turpe nescire (Не так прекрасно знати латину, як соромно її не знати).

Тепер я вирішила, що наступна композиція розпису в домі латинською мовою буде моєю!

Від щирого серця! – Ab imo pectore!

Пилипчук Д.К, Назарова Д.І., Філіпенко В.В.

Дніпровський медичний інститут традиційної і нетрадиційної медицини

ІСТОРІЯ ЛАТИНСЬКОГО ПИСЬМА В УКРАЇНІ XVI–XVII СТ.

Формування української латинки починається зі спроб передачі автентичної української мови цілісним текстом. Найстарішим прикладом такого запису прийнято вважати пісню «**Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш?**», яку було віднайдено в рукописній чеській граматиці («Gramatika česká») 1571 року Яна Благослава. Один її примірник нині зберігається в бібліотеці Teresianum у Відні. Говорячи про різні слов'янські мови, автор граматики згадує й українську (руську): «і є в тім язиці пісень і віршів або римів множество». А на підтвердження сказаного і як зразок цієї мови наводить названу пісню [2]:

Текст за книжкою Яна Благослава Dunaju, Dunaju, čemu smuten tečeš? Na werši Dunaju try rotý tu stojú, Perwša rota Turecká,	A što mi rečet Štefan wyjwoda? Krásná dywonice, půjmił bych tě dywoňko, Nerownáj mi jes, líšił bych tě, milenka mi jes. Šta mi rekła dywonka: Pusty mne Štefane,
--	---

Druhá rota Tatarská, Treta rota Wołoská, W tureckým rotě šablami šermujú, W tatarským rotě strýlkami strýlajú, Wołoským rotě Štefan wyjwoda. W Štefanowy rotě dywoňka płačet, I płačuci powídała: Štefane Štefane, Štefan wyjwoda, albo mě půjmi, albo mě liši,	Skoču já w Dunaj, w Dunaj hłuboký, Ach kdo mne dopłynet, jeho já budu. Něcto ně dopłynul krasnu dywoňku. Dopłynul dywoňku, Štefan wyjwoda, I wzał dywoňku zabił ji u ručku: Dywoňko, dušenko, milenka mi budeš.
---	--

З пісні «Дунаю, Дунаю...» можна судити про характер народної пісенності XV – першої половини XVI ст. на українських землях. Її мотив (закохана дівчина хоче втопитися, а її рятує козак та жениться на ній), доволі поширений у народній поезії.

Також відомим прикладом народознавчого запису українських текстів латинкою є «**Балада про козака Плахту**». У творі розповідається про дівчину Кулину, яка помандрувала за козаком аж на Запоріжжя. Цю важливу пам'ятку народної творчості початку XVII століття І. Франко віднайшов у брошурі, виданій Яном Дзвоновським у Кракові 1625 р. [5]:

Hej jichaw kozak z Ukrainy, z Ukrainy, nadybaw diwczynu kraj dołyny, kraj dołyny, kraj dołyny, kraj dorohy, bili ruku, bili nohy, kraj dołyny, kraj dorohy, kraj dorohy. Jest tam w poli trawy mnoho, postelým sy pid soboju –	Ach ty diwczyno, rozłuko moja, rozłako moja, ta powidź meni, jak tobi imia, jak tobi imia? Boh mia sozdaw diwczynoju, pip mia nazwaw Kałynoju, diwczynoju, Kałynoju, Kałynoju. Jest tam w poli koni mnoho, iak złapaiem, to pojidem, ne złapajem, piszki pidem, –
---	--

Десь між 1609 і 1618 роками в польському місті Ракові вийшла друком «**Трагедія руська вельми гарна і кумедна**» (пол. «*Tragedya Ruska bardzo pięknna i krotochwilna, teraz nowo wyrobiona*») – сатирична п'єса, що висміює

духовне життя тогочасної Київщини. Цікаво, що цей твір невідомого автора написаний українською розмовною мовою, а записаний латинськими літерами за польським взірцем. Наприклад: дійові особи п'єси (*Persony*: Pop Mikità, Iubà Popadià, Diàk Semko, Dmitr, Trubàn, Właykà, Korol Sandro, Dworanie dwà, Tàtàrowie dwà).

До схожого дискурсу належить і п'єса 1619 року «**Трагедія, або Зображення смерті Івана Хрестителя**» Якуба Гаватовича, яку ставили польською мовою, але з двома інтермедіями українською. Обидві інтермедії набрані латинським шрифтом, але написані живою народною мовою, насичені колоритним українським гумором і діалектизмами. У них представлено народні типажі простакуватого селянина та хитрої людини, відтворено багато деталей тодішнього українського побуту [3]. Наприклад: дійові особи другої інтермедії (*Лица*: Максимиль, Грицько, Денись – торгующіє волами). Уривок з інтермедії зачитуємо мовою оригіналу [4, 20]:

Persony. Maxim. Rycko. Dynis. Wołowcowie.

5. *Rycko* Lipsze brate ia z toboiu Idu. | ty idy ze mnoiu.
 6. *Dynis*. Ey pobrätymowe stoite | Ta szco howoru poczuyte |
 7. Dälek idete | każyte j Tä z sobuiu me wezmyte.
 8. Pomahay Boh wam | *Ryc*. zdrowy But | tä korotkiemi słowy
 9. Każy o szco pytäiemo | Ta jak te zwäty mäiemo.
 10. *Dynis*. Jam z *Kamińcia Podolskiego* | Pryszoł do misteczka toho
 11. Nä *iärmärok* z woły | tä *Dynis* Jstem |
- Max* Tä bis tia tut [prynis].

Зазначимо, що протягом XVI–XVII століть було зафіксовано у письмовій формі багато українських дум, календарно-обрядових та весільних пісень. Серед них і знаменита «**Дума про козака Голоту**», яка також була вперше записана саме латинкою в 1693 році у збірнику «Різні вірші та проза польською та малороською мовами». Текст був знайдений академіком М. Возняком у рукописному збірнику Кондрацького.

Як бачимо, українські пісні були дуже популярними серед сусідніх з Україною народів. Про це свідчить і те, що вони записувалися та друкувалися в збірниках. М. Возняк зазначає: «...свідченням впливу творів української

народної пісенності є наслідування їх словесних зразків і мелодій, пристосування словесних текстів українських пісень до польської, чеської мови... Одначе тому, кому завдячує пісня закріплення на папір, була українська мова чужа, як свідчить низка неможливих слів: list замість – ліс, ozdebleny зам. – оздоблений, šwitem зам. – цвітом, horowaty зам. – горювати, teper pity зам. – терпіти, horuje зам. – горює, czotuje зам. – чатує, zwidynu зам. – зведену, тощо» [1, 26].

Цей літературний спадок має величезну значущість, бо сучасні українці можуть відчутти, якою була українська мова 400 років тому. Але вважати цей доробок повноцінною українською латинкою складно, адже дописувачі послуговувалися правилами й абетками своєї основної мови, а це були переважно польська або чеська. Відповідно виникали численні проблеми щодо точності відтворення українських фонем.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Возняк М. Українські пісні в польських виданнях ХУІІ ст. Львів, 1937. С.1–27. URL.: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=3277>
2. Воронський Д. Найстаріша українська пісня. <http://www.zp-cossacks.com.ua/glavnoe/najstarisha-ukra%D1%97nska-pisnya.html>
3. Кликавка О. Якою була українська 400 років тому. <https://mala.storinka.org/>
4. Павлик М. Якуб Гаватович (Гават), автор перших руських інтермедій з 1619 р. С. 44. https://shron3.chtyvo.org.ua/Pavlyk_Mykhailo/Yakub_Gavatovych_Gavat_avtor_pershykh_ruskykh_intermedyi_z_1619_r.pdf?
5. https://shron2.chtyvo.org.ua/Franko/Kozak_Plakhta_Ukrainska_narodnia_pisnia_drukovana_v_polskii_broshuri_z_r_1625.pdf?
6. <https://www.youtube.com/watch?v=UYzz0UvSAng> Звідки взялась українська латинка?

АКТУАЛЬНІСТЬ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В НАШІ ДНІ

Латина... У когось це слово викликає асоціації з чимось досить давнім, таємним, а отже – не надто зрозумілим. В інших – з медициною і юриспруденцією. У третіх зовсім не викликає ніяких асоціацій, для них це просто мова, яка стала невід'ємною частиною їхньої роботи, основою термінології, без якої не обійтися у професійній діяльності (лікарі, фармацевти, юристи, біологи, історики).

Латинська мова є важливим культурним явищем сучасного світу. Без цієї, здавалося б, «мертвої мови» неможливо уявити собі сфери людської діяльності. Якщо ретельно придивитися, то з'ясується, що сфера використання латини досить широка та відрізняється значною різноманітністю.

Величезна кількість латинізмів наявна в лексиці всіх європейських мов. Багато слів латинського походження є також в українській мові. Вони щільно увійшли і прижились в українській мові без істотних змін звучання і значення. Наприклад, такі слова, як університет, факультет, декан (освітня лексика); траєкторія, радіус, коефіцієнт, інтеграл, логарифм (математичні терміни); інстинкт, ін'єкція, рецепт, апендицит (медичні терміни); прокурор, юрист, кримінальний, цивільний (юридичні терміни); фабула, класика, декламація (лексика з різних галузей мистецтва), та інші звичайні в речі звичайної людини.

Сьогодні, найбільше вживання латинських слів можна побачити в міжнародній загальнополітичній термінології, як-от: *persona grata* – бажана людина, *persona non grata* – небажана людина, документ, резолюція, конкуренція, ультиматум, прогрес тощо. З латинської мови в українську увійшли й деякі імена: Валерій (здоровий), Віктор (переможець), Віталій (життєвий).

Існує багато періодичних видань, присвячених живій латині. Журнал «Vox Latina» виходить друком у Німеччині ось уже 40 років. А італійці вже 30 років випускають комікси латиною. Радіо Фінляндії (Radiophonia finica generalis) кожної неділі передає короткий випуск новин латинською мовою. Чи знаєте ви, що є видані книги про Гаррі Потера латинською мовою, переклад яких зробили Пітер Нідман і Ендрю Уїлтон?

Багато журналів, як, наприклад, варшавський «Meander», публікуючи основний текст статей польською мовою, супроводжують їх латинським резюме. Оксфордський науково-популярний журнал «Greece and Rome», що видається англійською мовою, майже в кожному номері надає місце для публікації латинських віршів, а також розважальним матеріалам

На питання про те, чи можемо ми вважати латину мертвою мовою, польський письменник Юліан Тувім відповів так: «Яка же це мертва мова, якщо, не в'янучи, вона пережила тисячоліття».

Латинь продовжує жити не тільки в термінах, але і в численних крилатих виразах, афоризмах, прислів'ях. Їх можна зустріти в працях великих учених, творах письменників, промовах ораторів, та й у мові звичайних людей. Практично будь-який вираз має прихований сенс, що змушує думати, міркувати

Полонський С.Є., Філіпенко В.В.

**Дніпровський медичний інститут традиційної і нетрадиційної
медицини**

ІСТОРІЯ ЛАТИНСЬКОГО ПИСЬМА В УКРАЇНІ У XVIII – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

У XVIII – на початку XX ст. латинську абетку для української мови продовжували іноді вживати при друкуванні українських книг в Австрії та в Польщі. Варто виділити поради «Книжиця для господарства» І. Ленкевича

(Почаїв, 1788 р.), у якій той самий текст був записаний одночасно кириличним та латинським шрифтами. Цікаво, з якою метою це було зроблено? Перед нами збірник рецептів для лікування тварин, людських недуг, поради, як вести домашнє господарство. Титульний аркуш і передмова надруковані польською, сам текст – українською мовою кирилицею, далі розміщено ті ж самі розділи, але в іншій послідовності, надруковані латинським шрифтом. Наявність текстів двома шрифтами є цінним свідченням для сучасників про те, як українці вимовляли літери кириличного алфавіту [2].

У передмові польською мовою зазначено, що книга є перекладною компіляцією з різних, переважно польських, праць. Тобто, поради були зібрані з багатьох джерел й укладені автором, котрий, як вважають дослідники, був за походженням або з Волині, або зі Східного Поділля. Автор видання підкреслює, що подібні польські книжки на практичні теми для шляхтичів є хіба тільки забавкою. Натомість, вони дуже потрібні мовою, яку вживає і розуміє простолюди, у воєводствах Волинському, Київському, Подільському і Брацлавському [2]. У текстах використано багато розмовної лексики, якою послуговувалися широкі кола селянства (згадки про продукти харчування, елементи житла, ціни, промисли). Наведемо приклад рекомендації про те, як доглядати за кроликами [1]:

O KOROLYKACH

Naždy Gospodar nadobno szczob derżaw w swoiey chati Korolykow kilka par, tak maw by miaso na obychódku, a skurku kupci płątyly by. J żywyi Korolyki płątyly by nà torhach, Pokarm onych ne duże kosztuiet, litom trawu, łopuch, kapułtu i szczo nebud z horoda iłti budut, na osėń i zumu z kapułty kaczanynamy i sinom wykormlatłja. Paszni treba im dawaty szczob sytszyi buły. Treba tolko uważaty szczob samci ryzaty, albo prodawaty ne zołtawlawszy, do osmerha samyć, iak odnoho samcia, bo iak samciw mnoho, to kusaintśia, i mołodyi korołyki psuiut.

Як бачимо, у книжці використано латинську абетку на основі польського правопису, яка не враховувала особливості фонетичного й етимологічного правопису української мови.

Перша система передачі саме української фонетики латинськими літерами була здійснена 1834 року. У Львівському альманаху «Розмаїтощі» надруковано статтю українського мовознавця й етнографа Йосипа Лозинського, яка називалася «Про впровадження польської абетки до руської писемності». Сам Лозинський називав її просто «абецядло», що перекладається з польської мови як абетка. Абетка Лозинського відповідала кількості українських звуків. 36 звуків мали 38 відповідників. Серед них м'які звуки **Ćć** [ць], **Ďď** [дь], **Ll** [ль], **Ńń** [нь], **R'r'** [ррь], **Śś** [сь], **Ťť** [ть], **Žž** [зь]. Також алфавіт містив **é** та **ó** з акутом, які позначали звук [i] (**é** та **ó** = **i**). Замість **ї** писали **ji** або **i** залежно від позиції.

Наступного року ксьондз Й. Лозинський видав першу власну книжку, записану абецядлом, під назвою «Руське весілля». Її вихід розпочав масштабне явище, відоме нам зараз як азбучна війна. Головним аргументом його опонентів була неточність і незручність використання абецядла на практиці. Противники проекту Лозинського вважали латиницю недосконалою щодо передачі українських звуків, оскільки вона потребувала застосування [діакритичних знаків](#) та диграфів (ж = ž, ш = sz, ч = cz, х = ch, щ = szsz). Латиниця була більш складною, а назрівала потреба в спрощеному, зручному стилі письма. Тому саме кирилиця краще передавала слов'янські звуки.

Найбільш впливовим послідовником Йосипа Лозинського виявився чеський мовознавець Йосиф Їречек. На відміну від Лозинського він узяв за основу чеську абетку. В абетці, запропонованій Їречком, було враховано критику абецядла. Наприклад, їречківка визнавала існування африкатів дж = dž і дз = dz, а також додавала до цього переліку кс. У 1859 році цей проект було надруковано. М'які приголосні там позначаються акутом (**ś, ź, ć, dž, ń**), палаталізовані приголосні – апострофом (**t', d', l', ř**), шиплячі – гачиком (**č, š, ž, dž**).

Відомо понад 20 проектів чи варіацій проектів української латинки. Це – українська латинка Їречека, короткий правопис Івана Лучука, проект Івана Лучука (на базі чеського правопису) та варіант на основі «ґасвиці»,

удосконалена іречківка Сергія Мельника, гаєвиця, інша гаєвиця, «Прусські інструкції» та ін.

Цікавим є варіант латинської абетки гаєвиця, що його розробив на основі чеського правопису хорватський поет, лінгвіст Людевит Гай у 1830 році. Вважається, що гаєвиця найточніше відображає український правопис.

Отже, перша стандартизована латинська абетка для української мови, укладена в середині ХІХ століття, мала в основі польський правопис. Але він не прижився. Друга спроба завести латинку для українського правопису в ХІХ столітті була зроблена на основі чеської орфографії, але й вона зазнала невдачі. Наразі використовується офіційна система транслітерації української мови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гулюк І. Декілька таємниць із практик волинського ветеринара з ХVІІІ століття. URL.: <https://konkurent.ua/publication/73247/>
2. <http://info.library.te.ua/2019/07/v.html>

Раджапова О., Писаренко Н.Д.

КЗО «Науковий медичний ліцей Дніпро»

КЛАСИЧНИЙ СЛОВОТВІР СУЧАСНИХ ЛАТИНСЬКИХ СЛІВ

Всесвітньо відома історія Джоан Роулінг про Гаррі Поттера – це не просто цікава фантастична пригода, що захоплює не одне покоління молодих людей, це твір, який зачаровує читача оригінальною мовою, такою незрозумілою, але такою чарівною та незвичайною. Унікальність у тому, що в цьому творі нарівні з основною мовою (англійською) латинська мова грає дуже важливу роль: вона є основою багатьох слів – імен, виразів, заклинань, які авторка утворила, взявши за основу латинські слова, способи класичного словотвору.

Наша *мета* – вивчити особливості структури таких латинських слів і словосполучень, визначити найбільш характерні способи їх утворення. *Об'єкт*

нашого дослідження – латинські магичні найменування у серії романів Джоан Роулінг «Гаррі Поттер і філософський камінь», предмет вивчення – структурні особливості латинських слів, виразів у цих текстах.

Основними способами словотвору класичної латинської мови вважаються афіксальний і безафіксний.

Афіксацією називається приєднання до основи морфологічних словотворчих елементів (афіксів) – на початку (префікси), всередині (інфікси), у кінці (суфікси). Безафіксні методи застосовуються переважно для утворення складних слів [1, с.3]. Слово, що складається більш ніж з однієї основи, визначають як складне.

М. Бондаренко зазначає, що на межі основи та суфіксу часто відбуваються фонетичні зміни. Кінцевий голосний основи перед голосним зникає або редукується: *gaudere - gaudium, imperare - imperium*. Приєднання закінчення до суфікса часто призводить до тісного злиття. А також, між основою, яка закінчується на приголосний та суфіксом, що починається з приголосного вставляється сполучний голосний -і- у латинських словах, та -о- у словах грецького походження [2].

Префіксальні моделі в латинській мові характеризуються такими рисами:

1) вони представлені у всіх кардинальних частинах мови, таких як іменник, прикметник та дієслово;

2) різні префікси поєднуються з різними типами основ (вербальні, субстантивні та ад'єктивні типи основ);

3) префіксація поєднується з суфіксацією, утворюючи парасинтетичні моделі: *dis-color-ius* (від *color* – колір) – різнокольоровий, *sub-aqua-neus* (від *aqua* – вода) – підводний, *hypo-gastr-ium* (від грец. *hypogastrion*) – нижня частина живота, *mes-enter-ium* (від грец. *mesenterion*) – брижа;

4) може супроводжуватися зміною парадигматичних характеристик слова: типу відмінювання вихідного слова: *carĕre* (III дієвідміна) – *anticipare* (I дієвідміна) [3].

Досліджуючи текст, особливу увагу ми звернули на латинські магичні висловлювання. Авторка романів використала різні форми словотвору, щоб читач міг повністю поринути у фантастичний світ, а мова, на перший погляд така містична і чудна, допомогла реалізувати задум письменниці.

На наш погляд, Джоан Роулінг вдалося це ще й тому, що сьогодні латинську мову відносять до рідкісних мов, які вивчають у спеціальних навчальних закладах, а не у загальноосвітніх школах. Практичний матеріал, досліджений нами, дозволив виділити різні типи словотворення латинських слів і словосполучень, поширений – *суфіксальний*.

Vermi-cul-us – слово-заклинання, що перетворює об'єкт на хробака. Утворене слово від *vermis* – з лат. хробак. Суфікс *-cul-* свідчить про зменшення. Тут структурні елементи слова – корінь і суфікс – дуже точно передають смисл заклинання – перетворення не просто на черв'яка, а на черв'ячка, що ще мізерніше і ще більше підкреслює силу заклинання.

Deletrius – заклинання здатне розщеплювати чи видаляти об'єкти. Слово утворене від *delere* – з лат. видаляти. На межі основи та суфіксу відбулися фонетичні зміни. Кінцевий голосний основи редукувався: *delere* – *deletrius*. Приєднання закінчення суфіксу призвело до їх злиття. Слово-заклинання сприймається цілісним.

Для утворення багатьох слів-заклинань автор використовує різні *дієсловні форми*. Найпоширеніша форма дієслова, як правило, це перша словникова форма дієслова – теперішній час, дійсний спосіб, активний стан, перша особа однини.

Так, слово *Protego* означає заклинання захисної магії, що відбиває напад противника. Це безпосередньо словникова форма латинського слова *protego*, що означає *я захищаю*. Це дієслово виражено першою особою, однини теперішнього часу активного стану.

Silencio – заклинання німоти. Утворене від *silentium* – з латинської *безмовність, мовчання*; *silentium tenere* – зберігати мовчання. Спостерігаємо утворення дієслова від основи іменника, бо має більш схожий корінь ніж

латинське дієслово *sileo, silui. - , ere* – мовчати, зберігати мовчання Проте являє собою першу форму дієслова, про що свідчить закінчення 1 особи – О.

Confundo – заклинання, що примушує противника заплутатися, збиває з пантелику. Від латинського слова *confundere*, що означає *спотворювати / збивати з пантелику*. Це дієслово у формі першої особи однини теперішнього часу означає *я заплутаю; я збиваю з пантелику*. Не випадково письменниця використовує дієслово в теперішньому часі першої особини – це реальне посилення-заклинання від чаклуна, тим самим підкреслює його могутність, значимість.

У словотворі слів-магічних заклинань письменниця використовувала і основу третьої форми дієслова – *Супін*, наприклад: *Cruciatus* – заклинання, яке завдає противнику нестерпного болю. Слово утворене від дієслова *crucio, avi, atum, are* з лат. *мучити, катувати*. Це слово утворилося від третьої форми дієслова *cruciatum; Cruciatus* – закінчення *-us* указує на чоловічий рід – *той, хто страждає; той, кого катують*.

Reducto – заклинання, що означає *розбити предмет чи зробити невелику руйнацію*. Походить від латинського слова *reduco, reduxi, reductum, reducere*, утворене від основи третьої форми *reduct-* (*reductum*)+ закінчення першої особи О. У деяких контекстах може вживати як *я ліквідую/ я руйную/ я розбиваю/ я знищую..*

Наказовий спосіб дієслова письменниця теж використовує для утворення магічних заклинань. *Flagrate* – від латинського дієслова *Flagro, avi, atum, are* – горіти; визначаємо основу інфінітива *Flagra + te* – закінчення другої особи множини наказового способу, тому розуміємо *Flagrate* як наказ – *горіть!*

Obliviate – заклинання використовується для стирання пам'яті або небажаних спогадів. Вірогідно, походить від латинського *obliviscor, litussum, livisei* – *забувати, забувати*, або іменника *oblivio, onis*, що в перекладі означає *забувати*. Проте, можливо, що і від англійського *oblivion* – *забуття, забудькуватість*. Заклинання утворене як дієслово у наказовому способі – про що свідчить закінчення *-te*.

Як показав текстовий матеріал, що ми досліджували, заклинання можуть бути представлені не тільки словом, але і словосполученням, які, як правило, складаються з двох слів:

1. Першої форми дієслова + іменник.

Expecto Patronum – захисне заклинання. Спостерігаємо поєднання двох слів *Patronus*, *i* – захисник, заступник, покровитель і *expecto* – дієслово у першій особі однини, теперішнього часу – я чекаю, що утворилося від дієслова *exspecto*, *avi*, *atum*, *are* – чекаю. Іменник стоїть у знахідному відмінку, про що свідчить закінчення - *um* – захисника. Словосполучення являє собою два компоненти, де на першому місці дієслово, потім іменник в Acc. Sing. – (я) чекаю захисника.

2. Іменник + інфінітив (четверта форма дієслова).

Mors mordere – заклинання, з якого розуміється, що *Пожирачі смерті* викликали Чорну мітку. Словосполучення складається з двох компонентів: іменника у називному відмінку однини *mors*, *mortis* – смерть і дієслова *mordeo*, *tomordi*, *morsum*, *mordere* – кусати, гризти, пожирати. У словосполученні використана четверта форма дієслова – інфінітив. Виходить щось на кшталт укусу смерті.

Отже, дослідження показали, що Джоан Роулінг, письменниця сучасного твору використала ті ж способи словотвору, що використовували і письменники періоду класичної латини. Проте вона утворила нові оригінальні слова-назви за принципом латинських слів-імен, де, як правило, кожне ім'я – містить у собі глибокий зміст (згадаймо, Валерій/ *Valerius* – здоровий, Максим/ *Maximus* – найбільший/ найсильніший). Найбільш характерними засобами словотвору «сучасних» латинських слів є суфіксальний спосіб і злиття основ. Для утворення авторка використовує основи першої, третьої (супіна), четвертої (інфінітива) форм дієслова. Двокомпонентні посилення-заклинання, як правило, представлені першою формою дієслова + іменник або іменником + інфінітив. Це допомогло письменниці зробити цикл романів популярними для молоді декількох десятиліть.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Шведов С.А. Словообразование в латинском языке. Уч. пособие для студентов отделения классической филологии университетов. – Харьков: ХНУ им. В. Н. Каразина, 2004. – 128 с.
2. Бондаренко М.А. Латинский язык и основы медицинской терминологии: уч. пособие. 2005. –287 с.
3. Лепорская-Блекли Н.Н. Об особенностях словообразования и этимологииизаклинаний в книгах о Гарри Поттере // FORCIPE. 2019. [URL:https://cyberleninka.ru/article/n/ob-osobennostyah-slovoobrazovaniya-i-etimologii-zaklinaniy-v-knigah-o-garri-pottere](https://cyberleninka.ru/article/n/ob-osobennostyah-slovoobrazovaniya-i-etimologii-zaklinaniy-v-knigah-o-garri-pottere)
4. Джоан Роулинг. Гарри Поттер и философский камень: Махаон, Азбука, 2019. –с.432.

Регада Т., Писаренко Н.Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

СЛОВОТВІР У ЛАТИНСЬКІЙ МОВІ

Дивна доля мови Давнього Риму. Так, самого народу немає, проте *Almatater* дала можливість для існування, процвітання багатьом сучасним мовам. Латинські, латинізовані грецькі слова та елементи слів використовують у всіх європейських мовах й у всіх сферах життя – від побутових назв «*BonAqua*» та «автомат» до наукових термінів «*томограф*», «*синхрофазотрон*» та суспільно-політичної термінології [1]. Проте в медицині латинські слова зберегли свою функцію міжнародного засобу термінології та номінації.

У латинській мові розрізняють такі види словотворення: словоскладання, префіксальний та суфіксальний спосіб словотворення. Словоскладанням називається такий спосіб словотворення, при якому похідне слово утворюється шляхом поєднання кількох основ. Суфіксація є найважливішим способом

деривації у системі іменного словотвору. У дієслів суфікси використовуються значно рідше. Похідними у суфіксації можуть виступати іменники, прикметники, і навіть дієслова, дуже рідко прислівники. Словотворчими основами дієслова є основи інфекта та супина. Ці дієслівні основи служать, як правило, для утворення іменників та прикметників, меншою мірою для утворення дієслів. Способом суфіксації утворюються: а) іменники, утворені від дієслівних основ інфекта та супина, основ іменників та прикметників; б) імена прикметники, похідні від основ іменників та дієслівних основ; в) дієслова, похідні від дієслівних засад. Суфікс як морфема має такі функції:

- вказує на ставлення похідного слова до відповідних класів понять із загальним словотвірним значенням;
- визначає граматичний статус похідного слова, тобто вказує на належність до тієї чи іншої частини мови;
- дозволяє переходити з однієї частини мови до іншої.

При суфіксації в якості похідної основи можуть використовуватися основи різних частин мови – іменників, прикметників, дієслів. Завдяки суфіксальному словотвору можливий перехід слова з однієї частини мови до іншої [2]. Так, наприклад, від дієслівної основи *rotat-* (*roto, rotavi, rotatum, rotare* – обертати) шляхом додавання суфікса *-io* утворився іменник *rotatio, onis f* (обертання); від основи іменника *costa, ae f* (ребро) шляхом додавання суфікса *-al* (*is, e*) отримали прикметник *costalis, e* (реберний).

Важливу функцію у розумінні медичних термінів виконують суфікси іменників. Тому необхідно розуміти/ розрізняти суфікси, за допомогою яких будуються похідні іменників з інших частин мови або інших іменників. Виконуючи свою кваліфікуючу функцію, суфікси виділяють похідні іменники до розрядів іменників із загальними словотвірним значенням.

1. Суфікс *-io* (*-sio, -tio, -xio*) утворює іменники із загальним значенням «процес, дія» за схемою: дієслівна основа (*супін*) + суфікс *-io* – *roto, rotavi, rotatum, rotare* (обертати) – *io rotat-io, onis f* (обертання).

2. Суфікс *-or* (*-sor, -tor, -xor*) утворює іменники із загальним значенням «діяч, інструмент» за схемою: дієслівна основа (супін) + суфікс *-or* – *doceo, docui, doctum, docēre* (навчати) *-or doct-or, oris m* (учитель).

3. Суфікс *-ur* (*a*) утворює іменники із загальним значенням «результат дії» за схемою: дієслівна основа (супін) + суфікс *-ura* – *frango, fregi, fractum, frangēre* (ламати) *-ura fract-ura, ae f* (перелом).

4. Суфікси *-tas, -tudo* утворюють іменники із загальним значенням «властивість, якість» за схемою: основа прикметника + суфікси *-tas, -tudo*

похідний прикметник	суфікс	похідний іменник
<i>asper, a, um</i> (шорсткий)	<i>- ĭ-tas</i>	<i>asper-ĭ-tas, atis f</i> (шорсткість)
<i>magnus, a, um</i> (великий)	<i>-ĭ-tudo</i>	<i>magn-ĭ-tudo, inis f</i> (величина)

Інша група суфіксів – це такі суфікси, за допомогою яких будуються похідні додатків на базі похідних основ інших частин мови. Так само, як і суфікси іменників, вони відносять похідні прикметники до розрядів прикметників із загальними словотвірними значеннями. Серед них виділяють такі групи:

1. Прикметники із загальним словотвірним значенням «належність до того, що названо мотивуючим словом» утворюються за схемою:

основа іменника + суфікси		
<i>-al-, -ar-, -ic-, -ac-, -in-, -an-, -i-, -ē-</i>		
<i>vertebra, ae f</i> (хребець)	<i>-al (is, e)</i>	<i>vertebralis</i> (хребетний)
<i>clavicula, ae f</i> (ключиця)	<i>-ar (is,e)</i>	<i>clavicularis</i> (ключичний)

Важливо знати, що вибір суфіксів *-al (is,e)/-ar (is, e)* залежить від кінцевої основи (в останньому складі основи звуків [l], [r]): якщо кінцевий склад основи містить [l], вибирають суфікс *-ar-* (*circulus - circularis*) і навпаки, якщо в кінцевом складі основи є [r], краще вжити суфікс *-al-* (*latus, eris- lateralis*). Це називається дисиміляцією.

Суфікс *ē* (*us, a, um*) приєднується до основ грецького походження (*phalanx, ngis - phalangēus, a, um*).

2. Прикметники із загальним словотвірним значенням «наявність ознаки, названого мотивуючим словом» утворюються за схемою: основа іменника +

суфікс *-at* (us, a, um) – *caput, itis n* (голова) – *at* (us, a, um) *capitatus, a, um* (головчастий, тобто має голову); *cauda, ae f* (хвіст) – *at* (us, a, um) *caudatus, a, um* (хвостатий, тобто має хвіст).

3. Прикметники із загальним словотвірним значенням «достатність ознаки, названого мотивуючим словом» утворюються за схемою: *основа іменника + суфікси -os* (us, a, um), *-lent* (us, a, um) – *squama, ae f* (луска) – *os* (us, a, um) *squamosus, a, um* (луската, тобто багатий лускою); *fibra, ae f* (волокно) – *os* (us, a, um) *fibrosus, a, um* (волокнистий/ багатий волокнами).

4. Прикметники із загальним словотвірним значенням, «що складається з речовини, названого мотивуючим словом», утворюються за схемою: *основа іменника + суфікс -ě* (us, a, um), *-acě* (us, a, um) – *os, ossis n* (кістка) – *e* (us, a, um) *osseus, a, um* (кістковий/ що складається з кісткової тканини); *Amylum, i n* (крохмаль) – *ace* (us, a, um) – *amylaceus, a, um* (крохмальний/ що складається з крохмалю).

Важливо розуміти: 1) суфікс *-ě* (us, a, um), що вказує на склад, і

2) суфікс *-ē* (us, a, um) з *ē* (довгим), що вказує на приналежність.

5. Прикметники із загальним словотвірним значенням «схожий на те, що названо мотивуючим словом», утворюються за схемою: *основа іменника + суфікси -īdeus, a, um), -form(is, e)–mastos* (грецьк. сосок) – *īde* (us, a, um) *mastoideus, a, um* (соскоподібний/ схожий на сосок); *fusum, i n* (веретено) – *form* (is, e) *fusiformis, e* (веретеноподібний/ схожий на веретено).

6. Прикметники із загальним словотвірним значенням «містить те, що названо мотивуючим словом», утворюються за схемою: *основа іменника + суфікси -fer* (a, um), *-phor* (us, a, um) – *semen, inis n* (насіння); *-fer* (a, um) *seminifer, a, um* (сім'яний/ несе насіння); *sudor, oris m* (пот) – *fer* (a, um) *sudorifer, a, um* (потовий).

7. Прикметники із загальним словотвірним значенням «породжує те, що названо мотивуючим словом», утворюються за схемою: *основа іменника + суфікс -gen* (us, a, um) – *onkos- gēn* (us, a, um) *oncogēnus, a, um* (онкогенний (грецьк. пухлина) 1) викликаний пухлиною; 2) породжує пухлину) [3].

Отже, суфіксація є найважливішим способом утворення медичних термінів, що виконують не тільки словотворчу функцію, а і можливість трансформуватися в іншу частину мови несучи важливу. Важливо, що суфікс у медичному латинському терміні є маркером, що несе конкретне значення, яке вказує на тип захворювання, його особливості тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1.Шведов С.А. Словообразование в латинском языке. Уч. пособие для студентов отделения классической филологии университетов. – Харьков: ХНУ им. В. Н. Каразина, 2004. – 128 с.

2.Бондаренко М.А. Латинский язык и основы медицинской терминологии: уч. пособие. 2005. –287 с.

3. Петрова Г.В. Латинская терминология в медицине: справ.-уч. пособие / Г.В.Петрова, В. И. Ермичева. 2-е изд.,: Астрель. 2009. – с.222

Солошенко О.В., Ратомська Л.В.

Університет імені Альфреда Нобеля

ЛАТИНА ТА УКРАЇНСЬКА ПОЕЗІЯ

Незаперечним є те, що без перекладу, вивчення і введення в культурний обіг латиномовних творів українських поетів неможливо вникнути в особливості літературного процесу пізніших епох, а отже, неможливо створити повну й об'єктивну картину розвитку української літератури, що на сьогодні вже є нагальною необхідністю.

Уже в літературі Київської Русі трапляються згадки, за якими можна зробити висновок про побутування в українському культурному середовищі творів латинських авторів. Достеменно відомо, що Данило Галицький мав контакти із главами тодішніх європейських держав та з ієрархами Римської

церкви. Зрозуміло, що ці контакти мали здійснюватися латинською мовою. Отже, латиномовні документи повинні існувати ще з XI–XII ст. Щоправда, західні культурні впливи на Україну були менш інтенсивними, ніж візантійські.

У XIV–XV ст., коли в «латинській Європі» запанувало Відродження, зв'язки української літератури з іншими мали спорадичний характер, а міжнародні взаємини України майже цілком обмежувалися православно-слов'янською спільнотою. Початково латина асоціювалася у православних лише з експансією католицизму та втратою національної самобутності, що було небезпідставним. Перелом негативного ставлення до латиномовної культури відбувається лише в XVI ст., після переорієнтації шкільництва на гуманістичну модель західно-європейських навчальних закладів.

Аналіз широкого культурного фону свідчить: в Україні у XVI—XVIII ст. латиномовну літературу не лише читали, цитували, посилалися, але й успішно творили нею. Однак, як відомо, до староукраїнських ці твори довго не зараховувалися – не без впливу європейського літературознавства, яке основним розрізнявальним критерієм вибрало мову. Проте із другої половини XX ст. ситуація кардинально змінюється. Зокрема італійський дослідник С. Грачотті зазначає: «Тримовність української літератури та приналежність до неї всіх письменників і всіх текстів, писаних трьома мовами, мені здається явищем, яке треба методологічно захищати (...)», – і далі веде мову про три експресивні засоби для відбиття однієї й тієї ж культурної реальності. Насправді мовне питання не слід спрощувати чи недооцінювати, оскільки воно є одним зі шляхів вирішення надзвичайно цікавої проблеми – наслідування у тексті. Розглядаючи цю проблему на поетичному матеріалі двох різних, значно віддалених у часі епох (XVII і XX ст.), неможливо не зважити на дуже яскравий і рельєфний фактор чужомовності, з певного часу постійно присутній в українській культурі. Цей фактор спричинює низку важливих наслідків, найголовнішим серед яких видається мовна інтерференція. Взаємодія традицій і новацій, канонів і деканонізації є одним із рушіїв розвитку літератури. Творення тексту неминуче супроводжується повторенням (ідеться про

використання слів у повноті їхньої знакової природи, відображення навколишнього та внутрішнього людського світу) та наслідуванням. Якщо новолатинська поезія в основі своїй мала міметичний характер (автор був не стільки творцем, як імітатором, класицистичні поетики визнавали за ним не лише право, а й обов'язок наслідувати римські та новолатинські зразки), то в сучасній українській поезії процес наслідування є небажаний і шкідливий. Традиція без новаторства веде літературу до занепаду і зрештою перетворюється в епігонство.

Сутирін Д., Рижченко О.В.

Дніпропетровський державний медичний університет

ЕТИМОЛОГІЯ ЛАТИНСЬКИХ НАЗВ РОСЛИН

Латинська мова залишила помітний слід в історії світової культури та являє собою важливе культурне явище сучасного світу, незважаючи на те, що є «мертвою». Але «вмирала» вона тисячу років, а результатом її «смерті» стали більшість європейських мов і тисячі термінів у багатьох галузях науки. Сьогодні латина має широку сферу застосування.

Протягом багатьох століть біологи у назвах рослин традиційно використовують латинську мову. Назви рослинам надаються залежно від багатьох факторів і причин.

- Місцепроживання

Прикладами рослин, у латинських назвах яких відображається їхнє місцепроживання, можуть бути *Acacia arabica* (Акація аравійська або Акація арабська) – можна зустріти в тропічній та субтропічній Африці від Єгипту до ПАР. *Sophora japonica* (Софора японська) – батьківщиною якої є Китай та Японія. *Hevea brasiliensis* (Гевея бразильська) – походить з басейну річки Амазонки. *Periploca graeca* (Обвійник грецький) – можна зустріти на Балканському півострові, на якому розташовується Грецька Республіка.

- Умови зростання

Умови зростання відбиваються в назві рослини **Arnica montana** (*Арніка гірська*), яка росте на гірських луках. Назва рослини **Festuca pratensis** (*Вівсяниця лучна*) також говорить нам про умови, в яких росте – поширення в заплавах річок, на лісових галявинах, біля доріг, на схилах балок і суходільних луках.

- Період життя

Залежно від періодів життя рослини також отримують свої назви. До таких рослин належить **Adonis vernalis** (*Горицвіт весняний*) – цвіте з ранньої весни до середини травня **Convallaria majalis** (*Конвалія звичайна, або конвалія травнева*) – цвіте у травні. **Colchicum autumnale** (*Пізньоцвіт осінній*) – цвітіння цієї квітки починається не весною і не літом, а восени.

-Морфологічна ознака

Морфологічна ознака вказує на особливості будови рослини, характерні риси зовнішньої будови. За цією ознакою свою назву отримала **Cassia acutifolia** (*Александрійський лист або касія гостролиста*) – лист у цієї рослини має загострену верхівку (від лат. «acutus, a, um» – гострий, «folium, i n» – лист). Через особливість зовнішньої будови отримав свою назву **Hypericum perforatum** (*Звіробій звичайний*) – на його листі розташовуються численні дрібні темні і світлі залозки, через що здається, що листя продірявлені (від лат. perforatus, a, um – пробитий, проколотий, тобто має численні отвори). **Glycyrrhiza glabra** (*Солодка гола*) – назва цієї рослини вказує на відсутність опушеності стебла рослини (від лат. glaber, bra, brum – голий). Видова назва **Glycyrrhiza** говорить про те, що рослина має солодкий корінь (від грец. Γλυκύ (glycys) +ρίζα (riza) – солодкий корінь), що обумовлюється вмістом у ньому великої кількості глюкози. Корінь солодки використовується в медицині як відхаркувальний та протизапальний засіб.

-Аромат

Рослини мають різні аромати. У зв'язку з цим свою назву отримав **Hierochloë odorata** (*Чаполоч пахучий*) – рослина містить глікозид кумарин, який надає траві запах свіжоскошеного сіна.

- Подібність з будь-яким предметом

Назви рослин також давалися за подібність з будь-яким предметом. Наприклад рослина *Helianthus* (Соняшник) походить від грецьких слів helius «сонце» та anthemion «квітка». Українська назва виникла через те, що його суцвіття завжди повертаються назустріч сонцю.

Aconitum (Аконіт) чия назва має походження від грецького слова *aconition* «стріли», що описує вигляд рослини.

Equisétum arvense (Хвоц польовий) чия назва відображає його схожість із кінським хвостом та походить від слова кінь (лат. *equus, i m*).

-Окультурення людиною

Крім того, назва рослини може виникати у разі її окультурення людиною. Наприклад *Oryza sativa* (Рис посівний), назва якого характеризує його як рослину, що використовують у сільському господарстві. До цієї ж категорії можна віднести *Fagopyrum esculéntum* (Гречиха посівна (їстівна) чия назва також говорить про її використання у сільському господарстві.

-Терапевтичний ефект

Терапевтичний ефект лікарських рослин відображений у видовій назві *Leonurus cardiaca* (Собача кропива звичайна). Настій та настоянка трави собачої кропиви мають седативну, гіпотензивну дію, їх застосовують при серцево-судинних неврозах, кардіосклерозі, підвищеній нервовій збудливості. Настій входить до складу таких препаратів, як Кардіофіт, Біовітал, Геровітал, Doppelherz та ін.

- Прізвища вчених

Деякі рослини у своїй видовій назві відобразили прізвища вчених, які вперше відкрили та описали дані рослини. Наприклад *Veratum lobelianum Bernh* (Чемериця Лобеля). Назва на честь фламандського ботаніка Матіаса Лобеля, який у своїй книзі «Plantarum seu stirpium historia» зобразив 2191 рослину. *Galánthus wóronowii* (Пролісок Воронова) – вид названий на честь російського ботаніка, знавця флори Кавказу Ю.М. Воронова.

Таким чином, ми вивчили етимологію латинських назв рослин, розглянули класифікацію рослин, залежно від характерних ознак, як-от: географічне

розташування, періодичність життя, морфологічні ознаки та схожість із предметами, аромат, терапевтичний ефект.

Зміст

Агеєва А. О. Класифікація рівня мотивації іншомовних студентів при вивченні української мови як іноземної: залежність форм навчання, урахування цього феномена в навчальному процесі	3
Алексійчук О.М. І знову про активні методи в процесі навчання іноземців	4
Апоненко І. М. Говоріння та діалогічне мовлення в умовах дистанційного навчання	6
Барінова О.В. Методика УМІ: психолінгвістичні аспекти	8
Бірюкова Д.Е. Шляхи підвищення мотивації в іноземців до вивчення української мови	9
Броцька – Ляховецька О.М. Дистанційне навчання української мови як іноземної	11
Gomeniuk A.V. Teacher effectiveness	13
Губа Л.О. Базові засади інтенсивного курсу з УМІ для англomовних студентів-медиків	16
Дашенко О. І., Шахіна Ю. Г. Формування практичних навичок та умінь в основних видах мовленнєвої діяльності студентів-іноземців	19
Єгорова І.В. Творчі знахідки у викладанні української мови як іноземної	24
Жадлун М. І. Огляд інтерактивних застосунків для вивчення іншомовної лексики	26
Зубко Н.В. Методи вивчення англійської мови	28
Ільвицька О.М. Недоліки дистанційного навчання студентів	30
Карабет Г.О. Дієслова <i>йти, їхати</i> на позначення односпрямованого продовжуваного або односпрямованого повторюваного руху	31
Киричок М.С. Білінгвальне навчання як фактор формування комунікативної компетенції іноземних студентів	32
Клименко І.М., Токун І.І. Distance learning of foreign language	36
Клочко О.О. Наукова термінологія в курсі латинської мови	37
Кремпова Л.О. Гейміфікація освіти в мовній підготовці іноземних студентів в умовах дистанційного навчання	38
Кузьменко А.О. Щодо розуміння суті поняття «академічна доброчесність»: закордонне та вітчизняне тлумачення	40
Лоцинова І.С. До питання вивчення фонетики латинської мови в англomовних групах	43
Любецька В.В., Мазурок І.Л. Особливості викладання курсу «Інтерактивний практикум з розвитку мовлення» на підготовчому відділенні	46
Магрламова К.Г. Становлення і розвиток медичної освіти у Великій Британії	52
Москаленко Н.О., Слюсар Н.О. Умови ефективного навчання української мови як іноземної студентів-медиків	55
Москаленко Н.О., Слюсар Н.О. Сугестопедичні елементи навчання української мови як іноземної студентів-медиків	56
Nashyvanko O.V. Using of distance learning in the English classes	57
Перинець К.Ю., Салова О.В. Використання YouTube-платформи для	

ефективного вивчення УМІ	58
Писаренко Н. Д. Форми і методи навчання студентів латинській мові в системі on-line	61
Письменна І.І. Практика дистанційного навчання під час вивчення іноземних мов у ЗВО	67
Rezunova V. V. How to use topical news to teach English for professional purposes	69
Рижченко О.В. Необхідність викладання латинської мови в медичному університеті	70
Ruskykh I. V. Motivation and language learning: glimpses of the work with international students	71
Sahirova L.V. Backgrounds for effective teaching of the Ukrainian language during online classes	73
Sarzhynska K. O. The introduction of target language in the social media of foreign students	75
Середа А.О. Позааудиторна робота з іноземними слухачами підготовчого відділення: проведення заходів	76
Сесь О.В. Шляхи підвищення мотивації в іноземців до вивчення української мови	78
Слюсар Н.О., Литвиненко А.О., Константиновська В.М. Про роботу підготовчого відділення іноземних слухачів	79
Слюсар Н.О., Середа А.О., Ільвицька О.М. Центр мовної підготовки Дніпровського державного медичного університету	83
Tretyakova O. Ye. Particularities of modern medical English terms	84
Трифоновна І.О. Особливості арабської мови, які впливають на вивчення української фонетики арабомовними студентами	86
Тягло Л.В. Особливості викладання УМІ на початковому етапі	87
Філат Т.В., Сидора М.Ю., Запорожець О.С., Сербіненко Л.М. Ефективність навчання мови в дистанційному форматі	88
Цимбалов В.С. Проблема зміни та відмінювання слів для студентів – носіїв дарижа	95
Шевцова Л.М. Застосування інноваційних технологій на заняттях з української мови	97
Шейпак К. О. Труднощі навчання читання іноземною мовою	98
Шейпак С. Ю. Системний підхід у викладанні англійської граматики	99
Шубенок Т. І. Розвиток діалогічного мовлення як домінуючої форми усного мовлення	100
Shubkina K. A. Motivation des etudiants etrangers lors de la formation a distance de la langue latine	102
Shchurovska O. M. Difficulties of adaptation of foreign students to the conditions of life and education in Ukraine	106

VII Міжвузівська науково-практична студентська конференція з латинської мови «PER ASPERA AD ASTRA»

Беншоуша Віам, Ель Мезрарі Айман, Лоцинова І.С. History of the Latin language	111
Бондаренко Н.Ю., Давиденко І.В., Філіпенко В.В. Відтворення образу України-Русі від найдавніших часів у латинських західноєвропейських джерелах	114
Гамзатова А.О., Ратомська Л.В. Латина у художній прозі Антона Чехова	117
Гасанов Д. М., Апоненко І. М. Чи жива латина?	120
Демент'єва Є.Ю., Ратомська Л.В. Латинська мова у мистецтві	123
Зубанова А.О., Ратомська Л.В. Видатні діячі давньоримської історії та культури	125
Іванова Т., Сидора М.Ю. Погляд на дистанційне навчання з різних боків екрану	127
Ісса Яра Самі, Шубкіна К. А. The significance of Latin language in medicine	129
Копилова І. В., Ратомська Л. В. Латинські афоризми у житті сучасної людини	131
Котанова Е., Писаренко Н.Д. Історія латинських фразеологізмів та їхня роль в історії людства	136
Кравченко Я., Сидора М.Ю. Щодо особливостей творення клінічних термінів	140
Кухаренко С.А., Ратомська Л.В. Латинська мова в девізах	142
Лещук В.І., Апоненко І.М. Lingua Latina в художній літературі (на прикладі творів про Гарі Потера Джоан Роулінг)	145
Лукашевич В. Є., Ратомська Л. В. Латина у ЗМІ	147
Луценко А.А., Ратомська Л.В. Латинські афоризми	148
Мусаєв Д. Ф., Апоненко І. М. Латинська мова на межі двох наук: юриспруденція і медицина	150
Пасмурцева К.О., Ратомська Л.В. Актуальність латинської мови в сучасності	153
Пасько О.В., Апоненко І.М. Латинська мова – мова науки: виникнення, розвиток та застосування в сучасній медицині	156
Пельчар М. А., Апоненко І. М. Lingua Latina в житті сучасних українців	162
Пилипчук Д.К, Назарова Д.І., Філіпенко В.В. Історія латинського письма в Україні XVI–XVII ст.	164
Пойманова Ю., Ратомська Л.В. Актуальність латинської мови в наші дні	168
Полонський С.Є., Філіпенко В.В. Історія латинського письма в Україні у XVIII – на початку XX століття	169
Раджапова О., Писаренко Н.Д. Класичний словотвір сучасних латинських слів	172
Регада Т., Писаренко Н.Д. Словотвір у латинській мові	177
Солошенко О.В., Ратомська Л.В. Латина та українська поезія	181
Сутирін Д., Рижченко О.В. Етимологія латинських назв рослин	183